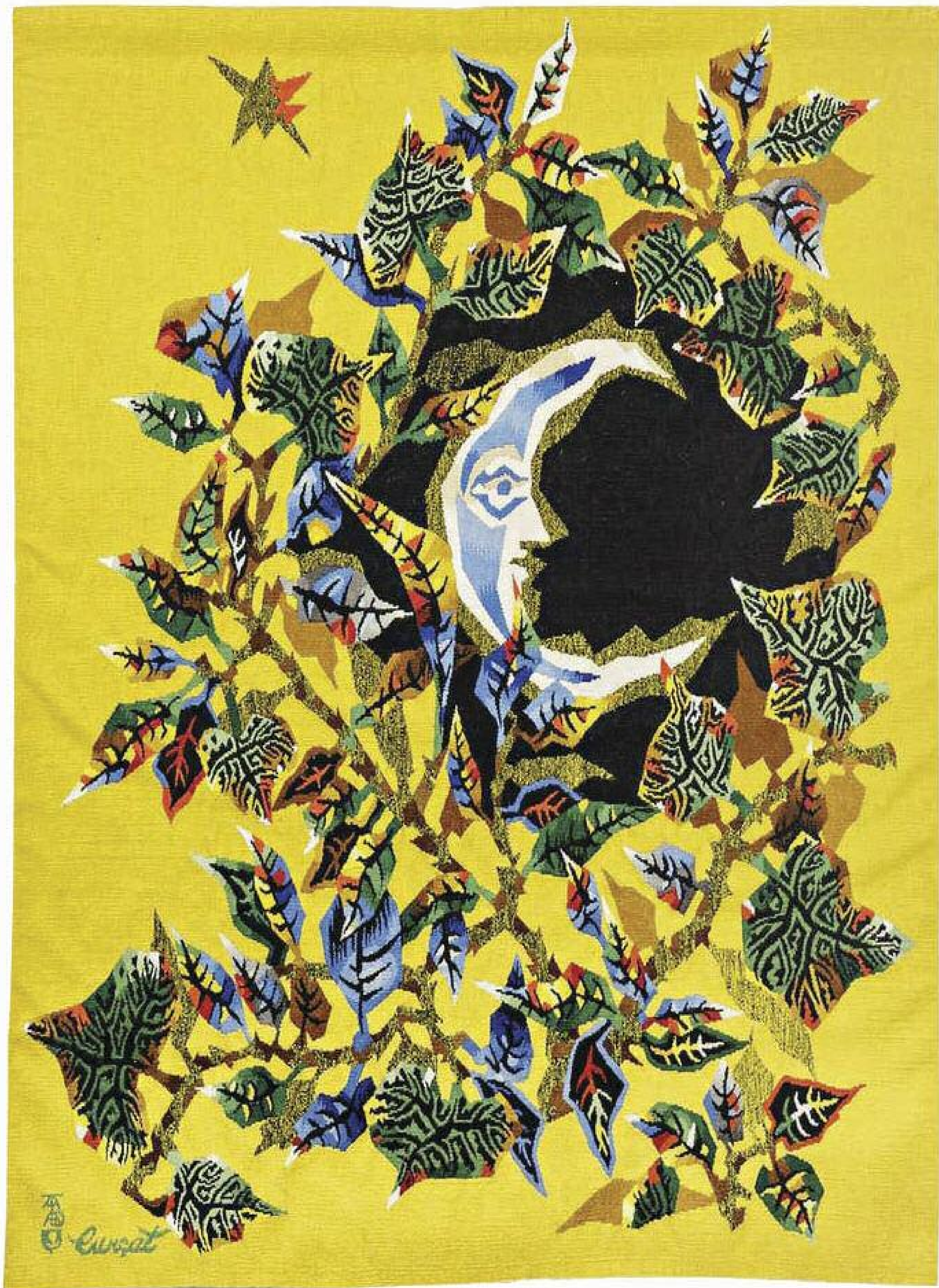
ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XX (LV) ■ Nr. 5 (455) ■ Mai 2020 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

JEAN LURÇAT

Carte nouă

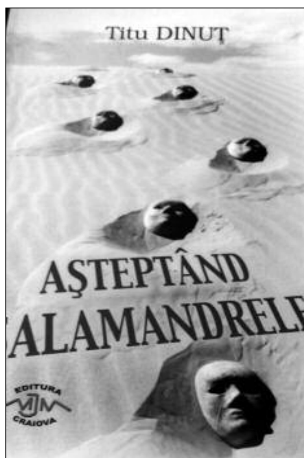
■ *Căderea din Rai* (**Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020, în colecţia „Seria de autor")**

Cunoscutul scriitor Horia Bădescu este poet, prozator, strălucit eseist, om de cultură complet, cu două doctorate, dintre care unul în Franţa, fost director de radio şi de televiziune şi fost director al Institutului Cultural Român de la Paris. La o asemenea bibliografie, omul ar trebui să fie de neatins, de neatins. Dar, el este de o rară modestie. În această ramă i-am citit şi volumul *Căderea din Rai* (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020, în colecţia „Seria de autor").

Cartea reprezintă un fel de Amintiri din copilărie, din copilăria de la Aref, la poale de Făgăraş. „Raiul" din titlu, chiar ăsta e: Aref. Deşi, spre deosebire de Humuleştii lui Creangă, Areful lui Horia Bădescu este unul otrăvit: tatăl său – învăţător în sat, dar şi activist ţărănist, bătut bestial la alegerile din 1946 - este hăituit iniţial de legionari care vor să-l omoare într-o noapte, apoi e arestat de două ori de comunişti, a doua oară dus la canal unde i-au şubrezit sănătatea. Sărăcia familiei era lucie. Şi totuşi, memorialistul – deşi marcat de la câţiva anişori de dramele epocii - percepe copilăria ca pe un Rai: „Vara, în toiul culesului, din interiorul stupilor veneau efluvii înmiresmate: mirosea a miere şi a ceară şi-mi închipuiam că aşa ceva trebuie să te întâmpine la poarta Raiului. Am învăţat de la mama cum trebuie să umbli înăuntrul stupului fără să deranjezi liniştea roiului".

Scriitorul evocă preferenţial două anotimpuri, primăvara şi toamna, dar e marcat emoţional de vară: „Verile erau baia de lumină în care se îneca lumea cu toate ale ei, un spaţiu/timp din care durerile şi mizeria existenţei păreau, ori chiar erau pentru o clipă, excluse, o duminică nesfârşită în care nimic rău nu s-ar fi putut întâmpla. Poate că tocmai de aceea resimţisem atât de profund dureros şi dramatic evenimentele acelui nenorocit august 1952 în care avusese loc cea de-a doua arestare a tatei".

„Acţiunea" ţine practic de la conştiinţa primelor amintiri până la admiterea la Liceul „Vlaicu Vodă" din Curtea de Argeş. Cum nu sunt nişte amintiri a la Ion Creangă, ci unele de scriitor...livresc, ar fi minunat ca ele să fie aduse la zi. Ceea ce cred că scriitorul şi are în proiect.

■ **Titu Dinuţ -** ***Aşteptând salamandrele*** **(Editura MJM, Craiova, 2019)**

Titu Dinuţ este profesor de literatură română, dar şi un scriitor prolific, autor a vreo 30 de cărţi din genuri diferite: povestiri, romane, eseu, aforisme şi poezii.

Cea mai recentă carte a sa e de versuri: *Aşteptând salamandrele* (Editura MJM, Craiova, 2019). Spre deosebire de volumele anterioare, aici liricul trece în planul doi, în prim plan fiind epicul. Metaforele au nevoie de „poveste", ele sunt mai stufoase, mai explicate. Poezia din acest volum e mai puţin inspirată decât cea din volumele anterioare, mai puţin nativă, este elaborată, livrescă, cu citate, cu numeroase referinţe culturale, cu apoftegme şi comparaţii luxuriante, altfel zis o poezie făcută iar nu născută: „Duminica mâinilor tale a coborât adânc în mine,/palmele smălţuind un caravanserai de sentimente,/întocmai ca-n Ninive, unde regele Assurbanipal/a întocmit o bibliotecă de lut asirian,/cu tigri-nfuriaţi şi stol de pescăruşi ciugulind lotuşi,/din solzi de şarpe, colţi de crocodil/şi frunze primenite eufratic,/cu pene curcubeice luându-şi zborul dintre chiparoşi,/ să-nveşmânteze bolta cu ofranda/dulcii rodiri din rosturile lumii..."

Mai trebuie spus că pe alocuri găsim ecouri din Nichita Stănescu, acesta chiar vizitându-l Pe Dinuţ în casa lui din Şişeştii Mehedinţiului, aşadar poetul recurge la abstractizări în genul lui Nichita, dar fără a-l calchia, totuşi: „Nu poţi să învinovăţeşti o sferă/de diametrul convenţional,/nici nu poţi stabili refracţii virtuale/pentru albii de supernove/dar poţi să mişti zarea cu ochii,/aşa cum pasărea trăieşte şi prin aripi". Să mai semnalăm că poezia aceasta este presărată şi cu multe imagini îndrăzneţe, insolite: „...într-un râu viespos/a căzut luna, spărgându-se în cioburi/cu care apa momea pietre nestemate,/până ce un vârtej bătrân le-a melanjat/şi le-a destins în lacul trestios..."

Aşteptând salamandrele este volumul de maturitate al lui Titu Dinuţ. **(D.A.D.)**

De la Centrul Cultural Piteşti

Centrul Cultural Piteşti a pregătit pentru luna mai noi ediţii ale proiectelor cultural-educative, care pot fi urmărite doar pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro) şi pe pagina oficială de Facebook ale instituţiei. Poeta Denisa Popescu vă prezintă în cadrul proiectului „Gânduri, rostiri, scrieri", noul volum de versuri cu titlul „Lina", semnat de poeta piteşteancă Liliana Rus. Redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti, istoricul Marin Toma propune pentru proiectul „Istorie şi istorii", tema „O istorie a animalelor în Evul Mediu". Conf. univ. dr. Marius Andreescu susţine prelegerea cu tema „Libertatea de conştiinţă şi biserica la vreme de răscruce", în cadrul proiectului sub genericul „Cultură şi credinţă în societatea contemporană". Sub semnul Zilelor Municipiului Piteşti, Centrul Cultural Piteşti are în pregătire simpozionul tematic „Piteşti – 632", eveniment coordonat de redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti, dr. în istorie Marin Toma, la care vor susţine prelegeri tematice invitaţi speciali ai instituţiei. Tot în cinstea zilelor urbei, eleva Alexia Păunescu, membră a Grupului Folk P620 a pregătit un recital de muzică folk, atât piese de autori consacraţi, cât şi creaţii proprii, recital care va fi transmis pe site-ul oficial şi pe pagina oficială de Facebook ale Centrului Cultural Piteşti.

CARMEN ELENA SALUB

Calinic Argeşeanul

Din frumuseţea lumii văzute

Mai la vale, încep să cânte cocoşii, iar căruţele-n trap de cai trimit cadenţa spre pădurile ce-ntorc ecoul, ca tic-tacul din ceasul bătrân atârnat pe peretele din bârne de lemn. Vacile aşteaptă cafeaua de flori de fân, pentru a-şi slobozi în doniţa de lemn laptele de un alb imaculat, cu miros proaspăt.

Întreaga natură se trezeşte de-a binelea. Gospodinele se aud în vorbă cu firea naturii. Soarele apare, mai vesel ca aseară, când mergea la culcare. Razele lui îmi mângâie fruntea cu lumina caldă şi îmbietoare, iar păsările, ciripind de zor, însoţesc în cântul lor gospodarii care merg cu greble, furci, coase şi desagi la fân pe imaşuri, în munţii luminaţi de ivirea dimineţii.

Cea mai mare boală a noastră nu este boala diagnosticată de medic, ci teama că ne putem îmbolnăvi, teama că suntem deja bolnavi şi teama că nu ne mai tămăduim.

Îmi pare foarte rău că nu se dă o lege prin care să fie pedepsiţi şi amendaţi cei care sunt supăraţi, mofluzi, răutăcioşi, cei care răspund morocănos şi aşa mai departe. Să avem o lege prin care să fie pedepsiţi toţi cei care nu se bucură.

Doar atunci când avem un orgoliu necontrolat şi poate o mândrie exagerată, tot împungem cu acul în rana care trebuia să se vindece prin iertare.

Merită, oare, să pierdem Raiul pentru motive şi mofturi trecătoare? Ar fi ofensator la adresa lui Dumnezeu şi nefolositor pentru noi! Să facem un salt curajos din micimea vanităţilor şi să stârpim mândria, păcatul de moarte care ne bântuie fără odihnă şi cruţare.

Teama şi toate simţămintele noastre sunt preluate de un organ numit hipotalamus, de glanda hipofiză. Toate se transmit către creier. Fie că gândim frumos, fie că gândim rău, totul se înregistrează acolo şi ne influenţează sănătatea trupească şi sufletească.

De ce să vedem doar chipul altora strâmb în oglinda noastră stricată? De ce să nu ne vedem, mai întâi, chipul nostru stricat de înşelăciunea celui rău şi negrija noastră de zi cu zi? Să ne uităm fiecare la viaţa proprie!

Duhul gândului smerit îl avem doar atunci când ne gândim la Părintele Smereniei, Iisus Hristos, şi cu evlavie şi bună cuviinţă gândim şi recunoaştem că Iisus Hristos este Cel Care poartă mantia Smereniei, sub care trebuie să stăm supuşi, respectuoşi, cu bună-cuviinţă, cucernici, evlavioşi şi cu credinţă tare, nădejde mare şi iubire pentru El şi toată creatura Sa, de sub soare!

Gândurile sunt stăpânii noştri. Gândurile cele rele sunt ca un fel de otravă. Ele lucrează în timp şi distrug echilibrul. Întregul nostru metabolism intră în alertă.

De câte ori ne culcăm, somnul este o moarte, căci organismul nostru încetează 80 la sută din procesele sale. Trebuie să fim conştienţi şi recunoscători că în fiecare dimineaţă, când ne trezim, Dumnezeu ne dăruieşte o nouă înviere.

Calinic Argeşeanul

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„A repeta greșeala altuia”

■ Produsul de artă: rod cast al multiplelor acuplări ale realului.

■ Nu există decît frumusețea care într-un fel ne reprezintă. O frumusețe „străină”, „ostilă” ar fi un nonsens.

■ Din morala elementară a combatantului, om de litere: să-și dezvăluie fața atît în ofensivă cît și în defensivă.

■ „Ei da, e plicticos, foarte plicticos să ai un trup (lui Plotin îi era rușine că avea trup). E plicticos. E, de asemenea, foarte curios să ai un trup. S-ar zice, într-adevăr, că trupul este un altul și că nu e cu adevărat «trupul de slavă». Un trup care, pe deasupra, e deosebit de trupul pe care-l aveam pînă acum cîtva timp: am un trup care acționează altfel, care a căpătat alte obiceiuri, care are alte restricții la mers, la așezat, la întins și chiar la somn. Un trup a cărui manevrare e diferită, diferită; e ca și cum aș avea alt trup, și am alt trup. Trebuie să mă prefac că mă obișnuiesc cu asta” (Eugène Ionesco).

■ Senectutea? Nu o dată o paradoxală naivitate ostenită, erodată. Enorma așteptare a tinereții își descoperă acum drojdiile. Nu mai e nimic de făcut. O candoare a scepticismului.

■ Senectute: atîtea lucruri din programul propus au rămas nefăcute, încît te silești a-l uita, astfel cum începi a uita viața însăși. O viață transferată pe automat.

■ „Toate originile sunt secrete” (Amiel).

■ Pavăza anonimatului poate interveni și printr-o excesivă discreție.

■ Metaforele: așchii din trupul unei Creații divine virtuale.

■ „Omulețul acesta orb în vîrstă de cîteva zile, care-și întoarce capul în toate părțile în căutarea a nu se știe ce, țeasta lui pleșuvă, calviția originară, maimuța asta mititică ce sălășluiește luni de zile într-o latrină și care în curînd, uitîndu-și obîrșia, va scuipa pe toate galaxiile” (Cioran). Nu știu de ce mi-a venit în minte remarca rostită din vîrful buzelor, la un post tv., de o lesbiană prețioasă, ascultată respectuos de asistență: „pentru un bărbat, femeia e un WC”.

■ Aidoma unei păsări care culege neîncetat paie și fire de iarbă spre a-și construi cuibul pentru puii ce vor veni, culegi materiale trebuitoare jurnalului. Cuib al sfîrșitului tău.

■ Cedezi acum în lucrurile mici, pentru că în cele mari ai cedat mai demult.

■ Autoritate. Un singur verb autocrat care ordonă organizarea unei întregi fraze, a unui șir de fraze, avîndu-le în evidentă subordine.

■ Unica mare iubire, unica mare prietenie, chiar dacă te-au trădat, au meritul de căpetenie de-a certifica unicatul propriei tale ființe.

■ „Gustul pentru extraordinar este trăsătura mediocrității” (Diderot). Dar nu e din ce în ce mai dificil a stabili în epoca noastră bulversantă granița dintre extraordinar și ordinar?

■ Zile insipide, monotone, greu suportabile într-o scurgere ce pare a nu mai avea sfîrșit. Prin însumare ajung totuși la un soi de armistițiu cu ființa. În consecință te simți ca și cum, avînd o puternică migrenă, ai fi luat un antinevralgic, nefiind sigur de efectul său.

■ „Kristin Harkness, de 33 de ani, și Jay Yonz, de 35 de ani, din Carolina de Nord, sud-estul SUA, au adoptat-o pe oița Moko, anul trecut de la un adăpost de animale părăsite. Avea toate cele patru picioare rupte, fără să se știe de ce. Kristin și Jay au plătit 40,000 de dolari (166.961 de lei) ca s-o trateze, să-i pună proteze și un scăunel cu rotile. Cu ajutorul acestuia merge. Stăpînii au amînat nunta, din cauză că i-a costat prea mult tratarea animalului. Fac baie cu mioara și dorm cu ea în pat. Este o oaie din rasa americană Gulf Coast. Aceste oi au greutăți între 41 și 73 kg. și o speranță de viață între 10-12 ani” (**Click**, 2019).

■ Amintirea nu e tot ceea ce-ți amintești (treabă mecanică a memoriei), ci un mod de-a fi. Un act al ființei de-a se recunoaște cu delicată stupoare ea însăși, aceeași.

■ O idee nebuloasă aidoma unui vis, un vis limpid cum o idee.

■ Ființa se „compune” pe sine aidoma unui portret sau unei scrieri, din conglomeratul trăirilor succesive. Momentul se varsă în durată. Artistul plastic așterne trăsăturile persoanei din linii și pete de culoare, în clipe distincte, dar rezultatul se dăruie timpului. La fel scriptorul. Tranzitoriul se fixează, devine imuabil.

■ Portretul lui Descartes matematicianul, schițat de contemporanul său, John Aubrey: „Era un erudit atît de eminent, încît toți oamenii învățați îi făceau vizite și mulți dintre ei îl rugau să le arate Instrumentele lui (în zilele acelea, învățătura matematică se baza mult pe cunoașterea Instrumentelor și, după cum spunea Sir Henry Saville, pe diverse trucuri). Atunci el trăgea un sertăraș de sub masă și le arăta un compas cu un braț rupt; iar drept riglă folosea o foaie de hîrtie împăturită în două”.

■ A fi copil înseamnă a trăi o stare concomitent pasională și naivă. A avea ardența vieții aurorale și răceala serafică a purității. Adevărata copilărie cuprinde *in nuce* esențialul.

■ Oare dragostea nu se cuvine asociată mai curînd cu învierea decît cu moartea?

■ „Varietatea «verde di Bronte» sau «aurul verde al Siciliei», care crește numai pe versanții vulcanului Etna, este prima și singura varietate de fistic din lume pe care poliția trebuie să o păzească cu strășnicie. Se pare că, pentru a nu fi depistați de poliție, hoții obișnuiesc să poarte straie fistichii” (**Dilema veche**, 2019).

■ Somnolența de după-amiază, succedată de deznădejdi stranii, finale. Să fie, după cum mi-a spus un medic, din pricina stomacului încărcat? Sau e acel moment cotidian al demoniei pomenit de unii asceți?

■ „A cita înseamnă a izola ceea ce spiritul tău a creat din nou, dînd fragmentului o valoare, recunoscîndu-l ca probabil produs al propriei fantezii” (G. Călinescu). Deși există și citate ce relevă o contradicție...

■ Teoriile conspiraționiste (l-am ascultat recent la tv. pe un cunoscut autor cum înfățișa una din ele, angajantă pentru puterile de frunte ale lumii, fără vreun semn de dubiu din partea d-sale), nu mai mult decît un gen de cancanuri ridicate la rang de hiperbolă. Bătînd mai întîi la porțile politicii curente, apoi, fără probleme, la porțile istoriei.

■ „Direcția Națională Anticorupție (DNA) s-a autosesizat și a deschis, săptămîna trecută, un dosar penal pentru abuz în serviciu în cazul contractelor pe bani mulți derulate între primăriile unor comune din Constanța și firma Hercinic SRL. Ziarul **Click** a prezentat, luni, investigația realizată de recorder.ro. Demersul jurnaliștilor arată cum Mădălin Iscru, preot (da, preot! n.n.) în satul Sâmbăta Nouă (Tulcea), a creat o rețea prin care, din poziția de administrator de firmă, a primit contracte finanțate de Ministerul Dezvoltării, condus la acea vreme de Paul Stănescu. Reporterii au descoperit că popa învîrtea afacerea PSD în șase județe. În timp ce era consilier la minister, Iscru controla o rețea de firme prin care încasa milioane de euro. (...) Jurnaliștii au găsit în sate lucrări făcute de mîntuială, cu prețuri supraevaluate de zeci de ori, și telefoane venite direct de la Guvern, care condiționau acordarea finanțărilor în funcție de alegerea firmei” (**Click**, 2019).

■ Scriptor. Între forță și slăbiciune e preferabil totuși un raport întîmplător.

■ Egoismul e drojdia vanității, vanitatea e drojdia orgoliului, orgoliul e drojdia păcatului de-a exista în individuație.

■ Nu cumva unica scuză a artistului e irealizabilul?

■ Iulie 1972. La Târgu Jiu și Peșteana-Jiu. Emoția ieșită din comun a reîntîlnirii cu locurile copilăriei. La Peșteana, pe cîmpul care duce la Jiu, mormane groase ale văzduhului de altădată. Am intrat în casa în care am locuit cinci ani, un sanctuar. Spațiile, așa cum mă așteptam, placide, mortificate. Dar mireasma de tămîie a trecutului, copleșitoare.

■ „Cu lipsurile tale, fără zor. Nu le-ndrepta cu ușurătate. Ce ai să pui în loc?” (Michaux).

■ A repeta greșeala altuia, adică a-ți însuși o lecție, *à rebours*.

■ „Cu cîteva zile mai înainte un student, pentru a mă epata desigur, îmi spusese că la București chema acasă la el tinere fete sub pretextul de a le desena și apoi se culca cu ele. Eram sigur că nimic din asta nu era adevărat și simțeam, nu știu cum, în povestea studentului stîngăcia unei întîmplări auzite de la altul și repovestite pe cont propriu. Mie însă îmi rămăsese bine întipărită în minte și acum se ivea un minunat prilej de a o întrebuința. În felul acesta, întîmplarea unui îndepărtat necunoscut, după ce trecuse prin terenul infertil al altuia, devenise din nou destul de matură pentru a recădea în realitate” (M. Blecher).

■ A. E.: „Scriitura cumva industrios articulată, a prozei sale, dîndu-i, conform formulei lui Stalin, alura unui «inginer al sufletelor omenești». E inginer de-a adevăratelea”.

■ Surpriză: împrejurare în care timpul are aerul că se înșeală pe sine. Timpul, iar nu omul.

■ A asimila durerea ființei de alături, ca și cum ar fi propria ta durere. A asimila durerea ființei de alături, ca și cum ar fi mai mult decît propria ta durere.

■ „Avem de ce să ne minunăm că după atîtea secole omul încă n-a învățat să moară” (Monseniorul Ghika).

■ Mila nu poate fi decît absolută și urgentă. O milă relativizată, negociată, amînată e una ce se anulează.

■ „O melodie conținînd numai triluri de păsări a intrat în topurile muzicale din Marea Britanie pe locul 11” (**Dilema veche**, 2019).

■ A. E.: „Mi-a țîșnit acum în minte un vers mai vechi al tău: «Iubind, uităm iubirea». Ți-l mai aduci aminte? ” Dacă nu mi l-ai fi amintit tu, l-aș fi uitat.

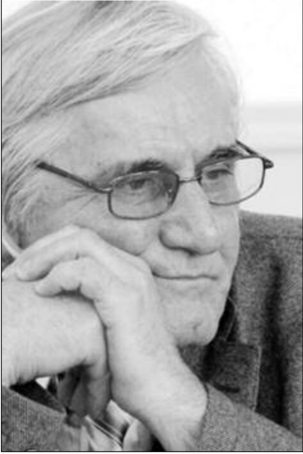
■ „Într-un spectacol comic de teatru, spectatorii așteaptă în chip firesc – firesc prin convenție imemorială – ca un bătrîn să stîrnească rîsul: prin gesturile lui inadecvate, prin mentalitatea lui învechită și lipsită de flexibilitate, prin ideile și apucăturile lui bizare, prin fixațiile lui maniacale, într-un cuvînt, prin contrastul cu

(continuare în p. 14)

Zile insipide, monotone, greu suportabile într-o scurgere ce pare a nu mai avea sfîrșit. Prin însumare ajung totuși la un soi de armistițiu cu ființa. În consecință te simți ca și cum, avînd o puternică migrenă, ai fi luat un antinevralgic, nefiind sigur de efectul său.

jurnal

Nicolae Oprea

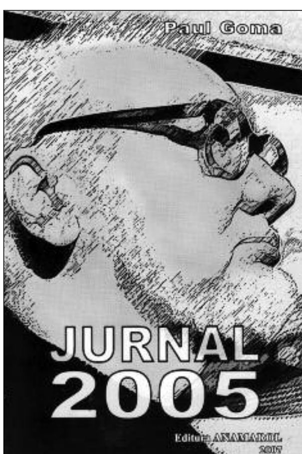
PAUL GOMA - ULTIMA PLECARE

Cărţile pe care le-am comis, toate, sunt părţi, fragmente, capitole din una şi aceeaşi.

În aceste zile (şi luni) întunecate de teroarea Coronavirus a trecut frontiera Dincolo, de la Paris, cel mai curajos scriitor anticomunist român, într-o noapte: 24 spre 25 martie. S-a născut cu aproape 85 de ani în urmă, într-o familie de învăţători din satul Mana, judeţul Orhei, în Basarabia care era încă parte integrantă a României. Existenţa lui a fost marcată de o serie de momente dramatice şi plecări intempestive dintr-o *patrie* în alta, în funcţie de seismele istoriei contemporane. Prima plecare se întâmplă în martie 1944, când familia Goma trece graniţa şi se refugiază în Transilvania, părăsind pentru totdeauna Republica Moldova din cadrul U.R.S.S. Adolescenţa şi tinereţea şi le petrece, în aceleaşi condiţii vitrege, în România comunistă, până în 1977. Între timp, în 1957, a fost condamnat la 2 ani de închisoare sub acuzaţia de „tentativă de organizare de manifestare ostilă" în timpul revoluţiei maghiare, fiind obligat la alţi 5 ani de domiciliu forţat în Bărăgan. Va fi arestat din nou peste două decenii, pentru că iniţiase Mişcarea pentru drepturile omului în România, aderând la *Charta '77* şi va fi forţat să-şi părăsească pentru a doua oară patria. Cu paşapoarte eliberate de Ambasada franceză, reuşeşte să plece definitiv cu familia la Paris, în 20 decembrie 1977, unde solicită azil politic, refuzând cu demnitate cetăţenia ţării adoptive.

Culegerea de proză scurtă, publicată în 1968, *Camera de alături* rămâne singulară în fişierul bibliografic al prozatorului român până în 1990. Celelalte manuscrise, respinse sub presiunea cenzurii de editurile româneşti – *Ostinato*, *Uşa noastră cea de toate zilele*, *Gherla*, *În cerc* şi *Gardă inversă* - vor apare mai întâi în străinătate: la editura germană Suhrkamp şi la renumita editură pariziană Gallimard. Cărţile următoare scrise în exil – *Patimile după Piteşti, Chassé-croisé, Bonifacia, Din Calidor* etc. – vor fi editate la: Hachette, Le Seuil, Albin Michel ş.a. După mai bine de două decenii, în contextul postrevoluţionar, porţile literaturii române se deschid larg pentru Paul Goma. În 1990 se înregistrează „al doilea debut" în româneşte, cu, rând pe rând: *Patimile după Piteşti, Gherla, Culorile curcubeului, Din Calidor, Soldatul câinelui;* urmate în ultimul deceniu al secolului XX - pe care l-am numit într-un articol *deceniul Goma* – de romanele *Sabina, Bonifacia, Astra, Justa, Adameva* şi o serie de *Jurnale*. În chip simbolic, destinul lui Paul Goma ilustrează ruptura dramatică a literaturii române postbelice, adânc fisurată de-a lungul celor (aproape) cinci decenii de dictatură comunistă. Familia Goma, refugiată din 1944 sub ameninţarea deportării în Siberia, reuşise să evite pericolul „repatrierii", dar nu va scăpa din tentaculele sistemului totalitar instaurat curând în România micşorată după război. Pe fondul terorii întreţinute de fuga neîntreruptă în faţa istoriei vitrege se vor cristaliza caracterul intransigent şi spiritul contestatar al viitorului scriitor. În fapt, Goma suportă o dublă ruptură, o dublă *înstrăinare*, învăţând fără să vrea *Arta refugii*, cum plastic o defineşte în titulatura unui roman definitivat în 1987. El a fost mai întâi forţat să se desprindă de spaţiul-matrice al Basarabiei şi, apoi, să părăsească definitiv România, cu paşaport turistic, acordat în cunoştinţă de cauză de regimul comunist. Ilustrative pentru aceste etape ale înstrăinării sunt două cărţi ale memoriei afective, *Culorile curcubeului '77* şi *Din Calidor*, în care coabitează elementul ficţional cu referinţa autobiografică.

Prima dintre ele reprezintă o mărturie probatorie pentru rezistenţa anticomunistă a scriitorului rămas fără ţară. Cerbicia luptătorului pentru drepturile omului nu slăbise defel după experienţa *gherlei* româneşti - echivalenţa *gulagului* sovietic. Dimpotrivă, avatarurile vieţii în totalitarismul de stânga au urmări benefice asupra creaţiei. Fiindcă literatura lui Paul Goma este expresia fidelă a disidenţei. *Culorile curcubeului '77 (Cutremurul omenilor)* a apărut mai întâi într-o versiune franceză, datând din 1979, *Le tremblement des hommes*. Titlul evocă grozăvia seismului care a zguduit Bucureştiul în martie 1977, dar sugerează prin abstragere un *tremblement* sesizabil în conştiinţa oamenilor. Repartizarea materiei epice în două părţi simetrice intitulate simbolic *Iarna* şi *Primăvara* corespunde intenţiei de a marca perioadele distincte ale vieţii în libertate provizorie şi, respectiv, în detenţie. Nucleul primei părţi îl alcătuieşte un lacunar *Jurnal de iarnă* început la 26 ianuarie 1977. Spre sfârşitul iernii, jurnalul intim va fi întrerupt sub forţa împrejurărilor. Dar înzestrat cu o memorie prodigioasă, scriitorul revoltat purcede la reconstituirea obiectivă a trecutului apropiat, odată ajuns la Paris. Evenimentele narate se declanşează în momentul conceperii scrisorii de adeziune la *Charta '77* şi se precipită în funcţie de lărgirea gamei formelor de protest anti-dictatorial. Una dintre acestea, de care uzează cu predilecţie, este *epistola* adresată dictatorului („depun la poştă a doua Epistolă către Nicolae"). Aici, prozatorul se dovedeşte un maestru al dialogului în răspăr, uzând cu dezinvoltură de replica tăioasă. Limbajul este necruţător, îmbibat cu seva ironiei şi a sarcasmului, iar punctul de maximă incandescenţă al expresiei este atins în registrul pamfletului. Pentru Paul Goma arta literară, dincolo de vocaţie, înseamnă o modalitate de apărare contra terorii şi represiunii. Astfel că vor fi desfiinţate în opera sa frontierele dintre *jurnalul intim* şi romanele cu substanţă diaristică.

O „carte de mărturii" cu structură romanescă este *Din Calidor. O copilărie basarabeană* (publicată la Paris în 1987), expresia artistică a *primei* înstrăinări a scriitorului. Calidorul devine un topos al povestirii, indicând locul privilegiat de contemplare a universului. Din acest observator sui-generis, martorul evenimentelor tragice ale anilor 1940-'44 realizează perspectiva fidelă asupra realităţii. Copilul-martor se plasează în proximitatea realului, întrucât viziunea „din calidor" surprinde, la adevăratele-i proporţii, mişcarea lumii. De acolo, privirea avidă cuprinde toată scena satului, o scenă pe care se joacă tragi-comedia unui neam lăsat în voia hazardului. Ceea ce se vede este oglinda în care se reflectă convulsiile istoriei din teritoriul cuprins între Prut şi Nistru. Scris în 1983 la Paris, romanul cu substanţă autobiografică recuperează o perioadă mai îndepărtată, perioada războiului, când autorul nu avea decât cinci-şase ani. Memoria infantilă înregistrează, fatalmente, doar scene statice sau "scene-cheie". Acţiunea se concentrează, în consecinţă, pe asemenea scene-cheie, cum ar fi „rugul cărţilor" din momentul arestării tatălui. Golurile memoriei sunt completate firesc cu „amintirile povestite" ale adulţilor. Principalii furnizori ai memoriei deficitare sunt tatăl şi mama, provocaţi să-şi reconstituie trecutul. Există însă un moment – marcat istoric de sosirea românilor eliberatori în 1941 – care declanşează memoria activă a imaturului *raisonneur*. Cu siguranţă că amintirile lui Paul Goma nu au fost gândite ca replică la opera corespondentă a lui Ion Creangă, chiar dacă paradigma e recunoscută ca atare. *O copilărie basarabeană* reprezintă un fel de *Amintiri din copilărie* cu sensul răsturnat. Teritoriul explorat este acelaşi: Moldova, e drept, de dincolo de Prut. Dar o Moldovă în care până şi copilăria apare nefericită sub presiunea timpului istoric. În Humuleştii atemporali ai lui Creangă, copilăria poate să devină universală. Mana lui Paul Goma intră, în schimb, sub incidenţa istoriei, şi copilăria va fi profund marcată de însemnele timpului. Nică este beneficiarul unei existenţe lipsite de griji, întrucât creşte normal, bucurându-se de tot farmecul copilăresc. Pe când *orfănelul* din *Copilăria basarabeană* este proiectat în afara vârstei şi se maturizează înainte de vreme. El asistă neputincios la distrugerea bibliotecii de cărţi româneşti a tatălui său şi este nevoit să-şi protejeze mama în absenţa tatălui deportat în Siberia. Unicul privilegiu conferit de vârstă constă în poziţia de martor obiectiv al evenimentelor. Astfel poate interpreta rolul spectatorului într-un joc serios şi tragic de-a „Vin Românii/ Au plecat Românii" montat, în vreme de război, pe scena improvizată a Manei. Ingenios, romancierul se plasează simultan în postura povestitorului şi a istoricului (a se vedea convorbirile anti-comuniste cu tatăl său). Productul este un gen hibrid de naraţiune care mizează pe atu-ul autenticităţii, fără a sacrifica nici unul din elementele ce ţin de natura artistică a discursului.

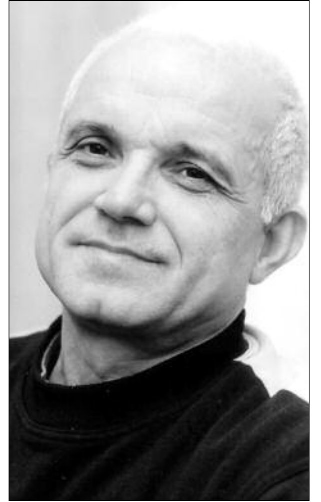
Trăind cu acuitate drama dezrădăcinării, a „deştăraţilor", Paul Goma are şi forţa de a o transpune în *cuvinte potrivite* („fără să-l imit pe Arghezi") această tragedie modernă. Şi-a propus sieşi să devină povestitor, fiindcă *trebuie* să-şi povestească viaţa dramatică: *eu nu uit ce ştiu prin mine, ce am aflat de la alţii; când o să mă fac povestitor (nu scriitor!) o să povestesc. Totul.* Din momentul conştientizării dramei, el acceptă, în fapt, pariul povestirii ca literatură, care nu se abate de la principiile realismului. Întrucât îşi asumă condiţia martorului (tragic) implicat prin destin, a celui care uceniceşte, alături de personajele lui, în atelierele existenţei. Este crezul afirmat în romanul *Sabina*: „Am mai spus: dacă mă fac literator, atunci povestitor mă fac nu scriitor – adică nu pedagog, director de internat, cu personajele; scriitorul îşi închipuie că a venit pe lume doar ca să ştie, în orice moment, ce fac elevii din roman (...) Pe când povestitorul ... El îi lasă în pace pe oameni: facă ce vor ei, ce e omeneşte să facă, netulburaţi, neconstrânşi; el vine în urma elevilor-personaje: priveşte, ascultă, miroase (mai ales) – şi povesteşte ce-a înţeles el din ce a văzut, auzit, mirosit". Un motiv stăruitor al prozei lui Paul Goma – valorificat, mai cu seamă, în romanele *Din Calidor* şi *Sabina* – este *rugul cărţilor*, care figurează simbolic tragismul condiţiei de basarabean, definit ca *persoană care nu mai are ce pierde*. Cartea în flăcări reprezintă imaginea ilustrativă a gulagului stalinist, iar „mirosul de carte arsă" este la fel de terifiant ca mirosul de carne arsă din lagărele naziste de exterminare. Cei mai înspăimântători torţionari sunt „alfabeţii, puitorii de cărţi pe foc, arzătorii" care distrug bibliotecile. În acest fel resimte actul ca atare refugiatul basarabean: *şi român străin în propria-i Românie – dar iubitor, cinstitor de carte, ca tot puiul de domţător.* Ca ultimă şansă a supravieţuirii spiritului în faţa barbariei, apare aici nevoia de copiere a cărţilor esenţiale (ale scriitorilor necompromişi); o utopie în fond, care consună cu acţiunile de mai târziu ale scriitorului insurgent. Fiindcă protestul lui Paul Goma împotriva totalitarismului, dar şi a colaboraţioniştilor, desemnează revolta unui intelectual de inflexibilă, dar firească, ţinută morală, arzând aievea pentru crezul său, indiferent de riscurile la care se expune. Este un utopist cum literatura română n-a mai avut, poate, decât în perioada interbelică.

Literatura lui Goma este, în chip organic, o literatură autobiografică, asumându-şi subiectivitatea „Să mă apuc acum, la bătrâneţe, să scriu...obiectiv?", se întreabă retoric în romanul-document *Basarabia* (2002), adăugând mai încolo, cu disimulată modestie: „Eu nu sunt biograful nimănui altuia, sunt doar ceea ce este ultimul dintre scriitori: un autobiograf". În densele confesiuni, autorul admite că este un scriitor repetitiv, care se autoplagiază, dar o face în spiritul restabilirii adevărului. Recunoaşte, de asemenea, că proza sa este preponderent istorică („mi-am poluat ficţiunile cu istorie"), dar îşi continuă imperturbabil monologul cu istoria – a sa şi a patriei părăsite forţat – pentru a depune mărturie despre soarta românilor basarabeni. În toată literatura sa evocatoare cu substrat istoric, înţesată cu *biografisme*, Paul Goma se vădeşte, în fond, autorul unei singure cărţi: cartea înstrăinării sau, cu termenul său, a *deştărării*.

portret

Liviu Ioan Stoiciu

Călin Vlasie e cel mai important editor apărut după Revoluţie

Nu se mai termină cu starea de urgenţă liberală, e „război” declarat noului coronavirus, nu? Avem guvernanţi tare grijulii cu populaţia (pe care, altfel, o lasă să moară liniştită de gripă sezonieră, nu e nici o problemă; după două luni de stare de urgenţă, o va lăsa să moară şi de foame, trezită fără venituri minime). Mă simt prizonier acasă, culmea, tocmai eu care ies rar din casă în vremuri de pace (în ultimii cinci ani mai trăgeam o fugă la Bucureşti de la Braşov cu maşina şi invers, mai urcam pe un munte pe jos, mai ieşeam la ai mei la Focşani-Adjud; de Sf. Paşti ne adunam, în fiecare an, toţi cei din familia de origine la casa părintească, la Adjud, şi aprindeam lumânări la mormintele alor noştri, în cimitir; lasă că mai mergeam pe unde eram invitat, la vreo manifestare literară, „să-mi mai clătesc ochii şi urechile”, mai făceam un drum lung la o mănăstire... acum, nimic, stau la izolare „ca boul”; lasă că starea asta de urgenţă mi-a amintit că sunt „bătrân periculos”, deşi eu mă simt „tânăr”, că am voie să ies la cumpărături numai între anumite ore, cu declaraţia pe propria răspundere la vedere).

De când sunt ţinut cu forţa în casă, nu sunt în stare să mă aşez la masa de scris, nu mă pot motiva, distras de un subconştient supraîncărcat cu ştiri cu cifrele schimbate zilnic de infectări cu noul coronavirus şi cu decedaţii lui de peste tot. Pierd vremea pe internet, pe WhatsApp şi Messenger şi Facebook, ca niciodată schimb câte un videoclip sau o fotografie haioasă cu tot felul de cunoştinţe, la televizor mă uit numai când se anunţă marile ordonanţe militare care au pus cu botul pe labe biata noastră ţărişoară. Îmi caut de lucru în micile grădiniţe ale casei, mai frunzăresc noi reviste literare în format pdf (altfel, n-am de unde să le cumpăr). Şi citesc o carte (citesc în paralel şase cărţi), cot la cot cu Doina – dar pe ea nu pot să o ajung din urmă la citit romane (Doina e şi mare amatoare de filme la televizor, seara, de regulă, eu nu mai am răbdare să stau la un film; şi când mă gândesc la tinereţile mele pierdute, când eram abonat la cinemateca bucureşteană; am dat degeaba examen de admitere la regie de film la IATC la 23 de ani, eram la zi cu „filmele artistice”, vizionate cu creionul în mână, era o pasiune secretă; am pierdut şi această pasiune, n-am mai rămas decât cu literatura şi cititul de cărţi „grele”; dar biblioteca noastră de acasă nu e citită nici pe un sfert, am impresia; cumpărăm în prostie cărţi noi la târgurile Bookfest şi la Gaudeamus, la Bucureşti; eu nu mai apuc să le recuperez pe cele rămase necitite; apropo, anul ăsta s-a anulat Bookfest, ce-or fi făcând editorii noştri cu noile cărţi?).

Am ajuns, după 30 de ani de la Revoluţie, să ne plângem de milă din cauza unui nou virus, un coronavirus mai perfecţionat decât celelalte (care afectează nu numai căile respiratorii, în principal). Ce spuneam? *30 de ani trecuţi şi editori postcomunişti* de renume – chiar, ia să vedem. Aş începe cu năzdrăvanul optzecist (poet important, cenaclist de Luni) Călin Vlasie, prins de Revoluţie psiholog clinician la Piteşti. A inventat din senin, din 1991 încolo (din banii lui; el a înţeles intuitiv regulile „economiei de piaţă” din start), editurile Calende, Didactica Nova şi Editura Vlasie, orientate spre viaţa literară reală, la zi. În 1994 a inventat Editura Paralela 45, de anvergură, care a rupt gura târgului – eu, unul, îi rămân îndatorat pentru cărţile publicate (şi ca mine îi rămân îndatoraţi cam toţi optzeciştii). Călin Vlasie e cel mai important editor apărut după Revoluţie, a avut din start un program de promovare a literaturii române originale (mai apoi avea să-i calce pe urme Silviu Lupescu cu Editura Polirom; o editură de succes şi prin colecţiile sale dedicate literaturii române, culmea). Vorbesc de patru edituri ale lui Călin Vlasie care au susţinut literatura română în amănunt (şi şcoala, rezervor de cititori). De la 1 ianuarie 2017, Călin Vlasie e director la Editura Cartea Românească (părăsind pentru totdeauna Editura Paralela 45, lăsată moştenire fostei soţii; de celelalte trei edituri cu care a început nu mai ştiu nimic, probabil le-a desfiinţat; interesant că inventat şi Editura Cartea Românească Educaţional la Iaşi, de care s-a dezis acum doi ani). Are în viaţă şi Editura Rocart (la care a fost publicată antologia mea din colecţia Poeţi Laureaţi ai Premiului Naţional de Poezie „Mihai Eminescu”, anul acesta). Să nu uit că datorită presiunii editorului Călin Vlasie a apărut marea „Istorie critică a literaturii române”, efectiv obligându-l pe Nicolae Manolescu să o definitiveze (adică el a editat cea mai importantă apariţie editorială canonică de la Revoluţie încoace, dacă nu de la 1941, când a apărut „Istoria literaturii române” a lui George Călinescu).

Pe lângă Călin Vlasie şi Silviu Lupescu, un editor de anvergură, apărut după Revoluţie, e Gabriel Liiceanu, cu Editura Humanitas (pornită pe banii statului, moştenitoare fiind a Editurii Politice comuniste, editură transformată radical de Gabriel Liiceanu; apropo, dacă a fost o mare reuşită privatizarea Editurii Politice, fie şi prin metoda MEBO, un mare eşec a fost privatizarea editurilor Eminescu şi Albatros, care până în 1989 ţineau steagul, publicând cărţi şi scriitori de top pentru literatura română, edituri care au dispărut în neant, din păcate). Poate revin asupra subiectului.

16 aprilie 2020. BV

C. Voinescu

Like Gramatica

DIN VORBĂ-N VORBĂ

BELFER

Se întâlneau – scrie Sadoveanu – *cu grămezi de băieţaşi... duşi spre şcoală de* ***belferi*** *cu feţele năcăjite şi gânditoare.* Autorul *Baltagului* îi păstrează voroavei noima sa primară, uşor depreciativă, de învăţător, dascăl, dăscălaş, profesoraş, aşa cum a fost preluată de la evreii aşchenazi, trăitori cândva în Moldova, vorbitori ai idiomului german, îmbogăţit cu elemente ebraice, romanice, slave, numit idiş. Între etimonul german ***beihelfer*** (ajutor, asistent) şi ***belfer*** a existat varianta intermediară ***behelfer***, redusă fonetic de evrei la forma de azi a cuvântului. Curios este că, neavând nici în clin, nici în mânecă, din punctul de vedere al stării materiale, cu învăţătorul definit, termenul a dobândit şi tâlcul de om care trăieşte în lux, fiind larg folosit de G. Panu în *Amintirile de la Junimea*, de C. Mille, de Eminescu (*...un felegos de belfer va fonfăni la fleacuri...*), de Ioachim Botez, la 1935, ca titlu de carte: *Însemnările unui belfer*. Zice C. Mille: *Odată cu debutul meu ca student, făcui debutul meu de belfer. Şi în adevăr puţină deosebire era între mine şi dascălii ovreieşti.*

CĂŞUNA

Chiriac îl *domireşte* pe jupân Dumitrache cum devine cazul de s-a amorezat Rică Venturiano cu Ziţa la Iunion: *Nu ţi-am spus eu, jupâne, că aşa* ***îţi căşunează*** *dumitale! M-ai făcut să alerg ca nebunii, să-mi rup gâtul! Doamne fereşte! dacă făceam şi moarte de om?* Moştenit din latinescul *occasionare*, ***a căşuna*** poartă la Caragiale noima de *a-i trece cuiva prin cap o năzbâtie* şi musai, pentru că este intranzitiv şi impersonal, să fie construit cu dativul pronumelui reflexiv. *Ceilalţi argaţi căşunaseră pe dânsul şi-l tot luau peste picior...* – consemnează undeva Ispirescu, dând vorbei tâlcul de *a prinde necaz pe cineva*, şi păstrând rânduiala ca determinatul să fie precedat de *pe* sau *asupra*. Delavrancea îi surprinde sensul antitetic de *a prinde drag de cineva*: *Pe cine i-o fi căşunat nu ştiu, că nu spune, să-l tai*, iar regretatul lingvist G.I. Tohăneanu îi dibuie voroavei înţelesul de *a cauza, a pricinui*: *De câte ori prilej se iveşte, datori suntem să căşunăm această bucurie rostitorilor graiului mioritic.*

TELAL

În nuvela lui Caragiale *O făclie de Paşte*, Leiba Zibal aşteaptă diligenţa, trecându-şi viaţa în revistă: *Precupeţ, vânzător de mărunţişuri, samsar, câteodată şi mai rău poate,* ***telal*** *de straie vechi... toate le încercase.* ***Telalul*** era, aşadar, negustorul ambulant de haine vechi, dar, după cum întâlnim vorba la Alecsandri – şi persoană care strigă preţurile la mezat: ***Telalul****, în sfârşit, ieşi din cănţelerie în mijlocul ograzii şi răcni în gura mare: «Cinci galbini sălaşul!... Cine dă mai mult?»* Cu obârşii pe mal de Bosfor, ***telalul*** are, după Scriban, o droaie de sinonime: *samsar, misit, baruşnic, telar, mămular*, dar şi regionalisme, conform MDA2: *obielar, râzar, rufar, tandăl*. Zice Anton Pann: *Stăpânul vinde şi telalul nu se îndură să-l dea.*

MASALA

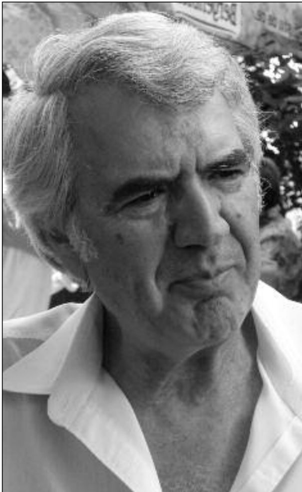
Umblau cu masalale– scrie G.M. Zamfirescu în *Maidanul cu dragoste. Că au fost mai întâi masalale şi după ele felinare cu lumânări.* Arhaism încărcat de istorie, ***masalaua*** era, ne dumiresc dicţionarele, o făclie îmbibată cu păcură sau cu răşină, servind la luminatul străzilor, de acelaşi folos fiindu-le însă şi căruţaşilor, la drum, precum în scrierile lui Ghica: *Au ieşit, una după alta, caleştile cu masalale.* Scriban o ia, pe firul etimologic al vorbei, de la îndepărtatele-i obârşii încoace: neogrecescul *masalás*, turcescul *maşala*, aromânescul *maš'ale*, sârbescul *mašala*. Într-o vreme când aprinderea masalelor devenise deja o profesie, voroavei i s-a aninat sufixul nume de agent *-giu*, apărând astfel ***masalagiul***, din istorisirile lui Negruzzi: *Fanaragii, masalagii... pândeau pe nesocotitul pedestru.* Atmosfera de epocă este întregită de Nicolae Filimon, care, în *Ciocoii vechi şi noi* zice: *În fundul curţii se vedeau diferite grupe de masalagii şi pungaşi.*

SCHEMBEA

Prietenul meu, doctorul Mircea Şerbu, fin degustător de artă şi de delicatese, dar şi de vorbe vechi cu aromă de Levant, a scos deunăzi din cufărul cu arhaisme ***schembeaua***, pe care a întrupat-o după reţete doar de el ştiute şi bine tăinuite, la un foc doar atât aţâţat cât zeama să dea în clocot domol. Scriban, care dă şi varianta *şchĭombeá*, îi găseşte obârşiile prin Persia veche, de unde a ajuns la turci cu forma *işkembé*, iar la bulgari şi sârbi – *škembé*. Pe scurt – ***ciorbă de burtă*** sau, după cum tot Scriban zice, *pântece de vacă (din care sărăcimea face ciorbă)*. Şăineanu observă prezenţa vorbei în expresia *a mânca schimbeaua*, a se păcăli deci într-o afacere. Zice Caragiale: *Adevărul e că schembeaua dreasă bine, cu puţin ardei roşu, este, la ocazie, superioară cafelei.*

litere

Radu Cange

VERS

Șarpele - această vietate alunecoasă ca o idee...

Se-ntorc

Sunt scări de frunze-n
toamnă, coborâte
din mai presus
ce pomul lepădase.

Ni le dăduse Domnul
s-auzim, prin foșnet,
viețile mai de demult
frumoase.

Ca niște suflete
picate-n drum,
sunt tăvălite-n ploaie
și-n noroi. Parcă ar vrea,
cumva, cu disperare,
să se întoarcă-n
viața de apoi.

Prin fericiri de-o
clipă, suferințe
și prin vâltori,
de nimeni povestite,
revin doar gândurile
spre părinți, din nopți
neliniștite, până-n zori.

Naivitatea ei

Din păcate,
luna nici nu mai urcă,
nici nu mai coboară;
gălbejita ne sfidează
cu depărtarea ei amară.

Ba unii spun
că ar fi chiar din plastic,
și, de aceea poartă pe
față - una dintre ele -
râsul ei sarcastic.

Și așa, e ciuruită
de dorul poeților, al
procleților, cu speranța
că, spre seară, nu ne va
mai sfida gălbejita
cu depărtarea ei amară.

Și mai speră ea,
că am fi depus toate armele
și că se va termina
cu toate dorurile
și cu toate dramele.

Pe zori

Și miră-te, mi-am spus,
că goarna ta e terfelită,
veche, ruginită...

Dar niciodată
n-a fost goarnă, ci,
mai degrabă, greierul netrebnic
și sfios - nenorocit al
întunericului de lumina
licuricilor atârnat.

Târăște-te pe zori,
și rouă sângele tău va fi.

Până când
greierul netrebnic
și licuricii vor amuți.

Răspuns

Răsplata râvnită
e în cer, domnule,
îi răspunse îngerul
cerșetorului îngenunchiat.

Dar la ce-ți mai trebuie,
când cu genunchii
ai adunat atâta
aur
nesperat
al rugăciunilor?

Eu toată viața
te-am însoțit și nu
ți-am cerut niciodată
vreo plată.

- Uite, până la urmă,
îți dăruiesc și eu
această aripă nepătată. -

Val

Un val, un val
care îneacă orele,
un val care îneacă
melancoliile,
un val care s-alunge
stihiile, un val care
să mă ducă la mal...

Un val potopitor
de minute care să-mi
gonească figurile arnăute,
să mă purifice,
un val de minune, fără egal.

Și versu-mi să fie
o strună, rupt parcă
din rună, din rună.

Vers

Șarpele -
această vietate
alunecoasă ca o idee...

Obsesie

Gândul meu amețit,
ca o trompetă bezmetică
ce cântă în libertate,
în noapte.

Nu vreau
să mă regăsesc...

Acum, aici
unde vrabia ciripește
nestingherită,
ca un poet cârcotaș,
căruia nu-i mai tace
gura.

Și totuși,
obsesia, această obsesie
care sună așa:

"Unde sunt
cei care nu mai sunt?"

Asemenea

Într-o regăsire
de mine,
ca într-un solar imens,
pustiu, unde gândurile
își bănuiesc răsunetul
palpabil,asemenea unei
păsări ce se așază
pe un nor;

Asemenea unei păsări
care, jos, intuiește hăul,
căreia îi este frică
să-și ia zborul, să se
arunce cu capul în jos;

Să se arunce...

Ne-așteaptă

Să pot să scriu...
cu mâna stângă -
aripă frântă, căzută;

Cu dreapta-i prea sus,
când orizonturi așteaptă,
și-i mută.

Cu inima... ce proastă-i,
sunt doar sentimente,
cât mintea nu-mi duce
nici visuri nici gânduri
absente.

Atunci,
cu ochii albaștri-ai
iubitei să scriu,
cu trupu-i
de balerină.

O, moartea așteaptă,
ne-așteaptă pe toți -
e-amanta atât de calină.

Efemer

Și, noi, poeții,
ce să facem?
Facem umbră
pământului cu umbra
spiritului nostru.

Legăm literele
una de alta cu
mai multe substanțe fragile:
neîmpliniri, visuri
și lumini, ca, mai apoi,
aceste litere, înlănțuite
ca o eternă horă
să ne prindă în ea
și să se miște și după

moartea noastră,
spre aducere aminte
a unora dintre noi.

Magda Grigore

În numele poemului

(sentiment)

Ce anotimp însingurat,
câtă amărăciune
strânsă-n mugurii dezolării,
ai vieții trecute și ai visării,
stă gata să-și deschidă abisul!

O primăvară firavă, cu trupul ud,
abia ieșită din iarnă, din ceasul crud,
luminează tăcut dimineața aceasta.
O dimineață nouă care te-nfioară
și se revoltă (a câta oară...)
împotriva beznei solitare.

Aş vrea să fug până în marginile ei,
aş vrea să fug fără să mă opresc,
să simt cum sufletul mi se umple
cu aerul proaspăt și cum se pierde
în verdele curat care dezmierde,
în infinitul luminos;
aş vrea să alerg, să mă dezleg
din lungile iluzii,
să nu privesc în urmă, niciodată,
să nu mă-ntorc, să fiu alt om,
să fiu aproape gata, să mă desprind uşor,
fără regrete,
din brațele viclene ale iernii.

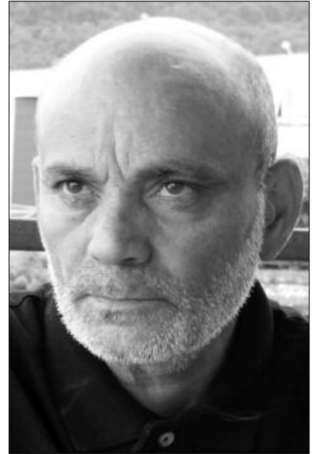
Ce anotimp înșelător, ce amăgire,
o fantezie doar vibrând ca un izvor!
Ce dimineață întristată și subțire –
o primăvară care nu mai vine,
o ardere de tot
în vorbă și în gând –

tâlcul acestui joc al dimineţii
ne soarbe parcă sufletul

pe rând...

poesis

Nicolae Jinga

ORDINEA DEZORDINII

Obsesia ta de a face ordine în dezordine și de a face lumină-n dezordinea ordinii.
(*Pentru că ordine se poate face: întâi la modul propriu, personal, apoi la modul general uman. Fără îndoială că lumea își are ordinea ei, stabilită de Sus: da, cu S mare. Fii și tu o dată serios! Dezordinea... O, dezordinea e-n fiecare dintre noi, ai văzut!... Dar continuă*).
De a da
o măsură exactă misterului de sub toată cuprinderea cerului.
(*Bun. Are logică. Merge*).
De a spune ce crezi, nu ce vezi, întrucât nu în vedere subzistă esenţa, ci-n sine (unde-neunde se și consumă și numai părelnic își lasă ca șarpele pielea pe humă). De a cuprinde cuprinderea necuprinderii printr-un gând inspirat care ţi-e la-ndemână. Descoperă-l!
(*Ușor de zis, greu de făcut, dar merge. Lasă precum însăilași, nu șterge*).
Încă-i departe primejdia. Zarul se-nvârte. Mâna
Destinului nu-l va lăsa să decidă fatidicul număr – se va roti
amețitor pe-o dungă și
când va sări, îl va prinde,
îl va palmă nevăzut,
aruncându-l, făcându-l din nou să se-nvârtă...
(*Vorbești despre primejdie cum că-i departe, când ea clipă de clipă țese ițe din cele mai neașteptate, ci fii mai atent, dacă poți, la mișcările ei nefirești, Împărate*!).
Îţi trebuie multă răbdare
să poţi traversa invizibila mare a totului,
uzând de mirajul înotului minţii.
Obsesia ta de a spune și ce nu se spune. De
a lăsa o fereastră deschisă minunii cuvântului care,
când nu te aștepți, bate la ușa lăuntrului tău zăvorât
și căzut în sihastră uitare de sine.
Pe conductele vechi s-au depus infuzori, calamină și pulbere.
E păcat să se spulbere starea
de-acum, care nici n-a-nceput. Ești la capătul care marchează
originea drumului – punct. Până la celălalt capăt al drumului
n-ai tu norocul s-ajungi. Fii
curajos! – ia-ţi acel sumbru curaj de-a-nfrunta disperarea
cuțitelor lungi
care-ţi stau împotrivă. Ești conștient că te-așteptă o mare derivă.
Mergi mai departe cât poți, dacă poți, Dacă și soarta-ți va fi
milostivă....
(*Să-ți fie*!).
Așa pytiatic și scrie: mergi ca să mergi.... La capătul drumului
afli că drumul urmează să-nceapă – cine și ce să discearnă?,
cine și ce să priceapă?
(*Ai prins viteză. Și-ncă ce viteză!... Ai peste suta douăzeci la oră.*
Biata mea trotinetă maidaneză e o rugină perorând în urmă. În timp
ce sui abrupt pe serpentine, doar umbra minţii mele aleargă după tine într-o dezordine înfrigurată).

MATUTINA FRIGORA

Relaș după momente critice

sacii cu semne diacritice
s-au dus pe apa sâmbetei de astăzi
au mai rămas câteva semne de-ntrebare
dar n-ai motive să te răzgândești
ce altceva poţi face în provincie
decât să accesezi internetul
să te agiți fără noimă
să baţi apa în piuă cu fleacuri duioase
să faci din piosul tău suflet un receptacul setos
de-ntâmplările zilei
de care sunt pline aceste mereu invizibile unde

mai bine lasă-te smuls de trăiri mai înalte
mai bine contemplă cu ochii închiși peisajul
respiră adânc întrucât respirația controlată mintal
asigură un timp confortul psihic
urmează întocmai instrucțiunile de la Centru

pe harta sufletului tău există
un buncăr greu de detectat cu gândul
și-n el ca-ntr-un genom microcipat la rândul lui tot tu
dar altfel altfel altfel altfel altfel
de genul unui infinit lăuntric
care asigură normalitatea
între vertije iraționale

nu ai motive să te răzgândești
rulează
ia cheile mașinii
ieși din apartament și-ncuie ușa
pornește contactul
apasă pedala și pleacă
oriunde
aproape nu înregistrezi
cât de odihnitor toarce motorul
rulează prevenitor și ascultă
această muzică produsă de arcușul
frecușului dintre asfalt și pneuri
pentru structura ta romantică e ideal
să lași să treacă ora pierzaniei oculte
privește-n stânga-n dreapta
străfulgerări embrionând cuvinte
salută câmpurile înverzite
care nici anul ăsta n-au văzut zăpada
acoperite parcă de-o suferință mută

dealuri cu răni de humă-n lunecare
ici-colo râpi
o Dacia Ripensis
ce altceva poți face-n provincie
decât să contempli cu ochii închiși peisajul
rezistă
dacă-i deschizi vei ucide miracolul
superba forma mentis feminină
n-o să mai poată să facă
autostopul

pe harta sufletului tău există un buncăr greu de detectat cu gândul și-n el ca-ntr-un genom microcipat la rândul lui tot tu

DE-A DURA

Repede, repede, repede. Cât se poate
de repede, dar nu se prea poate. Din zeci de
motive și din niciunul. Mă mișc încet. Am
niște ghiulele de plumb, invizibile, bine fixate
pe glezne. Demult. De tare demult. Chiar din copilărie. Le-am lepădat puțin în adolescență, dar
mi le-au prins la loc, cu cleștii înroșiți în foc, la forjă.
Ei. Unii. Care mereu au făcut pe nebunii și
astăzi le tremură tainic izmana, pe fesele
moi, fleșcăite, din pricini mărunte, umane,
dacă umane pot fi socotite acele porniri de-a
strivi și ucide precum oarecând prea flămândele
ginți insipide.
Știu bine ce spun, dar mai tainicul tâlc
îl păstrez pentru mine.

Numind – denumind – renumind
dai memoriei cursul pe care n-ai dreptul să-l dai.
Alterezi cele bine-așezate-n structurile evanescente.
Ci stai!
Stai să vedem unde pică cezura.
Ce amare fluide silesc să ne pierdem măsura.

Am spus: răul vine din cauza punctului pus
înainte de-a face lizibilă dimensiunea ideii. Carnația ei
voalând excitant revelația
care vine, când vine, repede, repede, repede. Ca o
ploaie de vară. Ca un rapid de Viena, după care alerg
prin zăpadă și-l pierd. Repetat. După cum se întâmplă
în vis: un vis cu o logică inavuabilă.

Liniște. Calm relativ. Contemplație fără motiv
aparent. Văzduh antipatic. Ploios. Mohorât.
Numărătoarea inversă continuă. Scad ziua de astăzi:
din câte?, din cât?
Din acest imposibil siaj artimetic aș vrea să mă smulg.
Să-mi continui tirada cu nerv. Obligat să observ
că-n gerar-făurar-mărțișor n-a căzut nici un fulg.
Și zăpadă în ceruri ar fi. S-a văzut.

Am dovezi că natura, în mod special,
dă de-o vreme de-a dura cu ceea ce știm,
dacă știm. Și nu știm.

poesis

Jordi Doce

Prezentare și traducere de ELISABETA BOTAN

Jordi Doce (Gijón, 1967) a reunit o mostră din poezia sa cu titlul *Nimic nu se pierde*. *Poeme alese* (Universitatea din Zaragoza, 2015).

I s-a acordat I Premiul Național de Poezie «Meléndez Valdés pentru cel mai recent volum al său de poezie, *Nu am fost acolo* (Pre-Textos, 2016)» care este considerat de jurnalul *El Cultural* cea mai bună carte de poeme din 2016.

În proză a publicat cărți de notițe și aforisme *Furnici albe* (2005) și *Câini pe plajă* (2011), eseurile *Atracție și provocare* (IV Premiul de Eseu al Casei Americii, 2005), *Orașul conștient* (2010), *Formele neconforme* (2013), și *Zona de divagare* (2014), cartea de interviuri *Darul limbilor* (2015) și cartea cu articole *Curbe de nivel* (2017).

Editura engleză Shearsman a publicat în 2017 o antologie din opera sa cu titlul *Nothing Is Lost. Selected Poems* (trad. Lawrence Schimel).

De curând a publicat *Cartea celorlalți* (Trea, 2018), ce cuprinde traduceri de poezie din limba engleză, comentate, pe care a făcut-o cunoscută în blogul său, și cartea de critică *Ușa verde*. *Lectură de poezie anglo-americană* (ed. Saltadera, 2019).

A tradus, între alți autori, pe William Blake, T.S. Eliot, Charles Simic și Anne Carson. A fost lector de spaniolă la Universitatea din Oxford, iar în actualitate lucrează în Madrid ca traducător, editor și, ca profesor, ține ateliere de scriere creativă.

Ziduri înalte, lucarne, praful în suspensie ce simulează un firmament.

Bine ai venit la tristețea depozitelor.

Piatra

Lui Edmundo Garrido

Am venit ca să stau aproape de piatră

— piatra care așteaptă pe orice drum,
anonimă și fidelă,
care a văzut durația sorilor, planetelor, minuni
îndepărtate,
care a îndurat pedeapsa schimbătoarelor vânturi
și s-a tot scorojit, pur și simplu micșorându-se,
neglijându-și colțurile
din veacul veacurilor,
bolborosind în somn cu gura plină

— piatra care stătea în ea însăși,
luptând pentru afloriment

— piatra care puțin câte puțin s-a transformat în bulgăre,
în bob,
în praf de scorie pe care aerul îl duce departe
și coboară aici, unde nu există drum,
îmbrăcându-mi hainele și vorbind în numele meu.

Traducător

Lui Andrés Catalán

Poate ar trebui, ca în punctul acesta,
când vocea e necunoscută
și amintirea e o spirală
de scene străine,
să găsesc consolare în anonimatul acesta,
sau să aștept, cu o ambiguă credință,
ca unii dintre cei cărora le-am dat glas
să se ridice, furioși, și să proclame
că versurile acelea nu sunt ale lor,
că n-am știut cum să le fiu fidel simțirii
în timp ce eu, stângaci cu mare regret,
am dat pe ascuns povestea zilelor mele
în spatele numelor lor.

Necunoscută

Glasul celui care alerga prin pădure,
era al tău?
Tu erai cel, din șanțul alăturat,
care vorbea
între patru ochi cu teama sa?
Susurai
în mijlocul pustietății,
culcat între frunze uscate?

În adâncul nopții
totul e cruce.
Totul scapă
când îl mărginești cu umbra sa.

Mirosuri te trădează. Haină veche.
Prudența
pe care-o semeni din mers,
precum sporii.
Pupila corbului
te taie după măsura ei.
Culoarea brazilor
e culoarea rătăcirii.

Atunci

Când lumea se transformase în lume,
ca de obicei, lumina strălucea
peste un ceas nepăsător,
aerul era plin de începuturi
și de mii de ori pe mii de străzi diferite
cineva se împiedica de o piatră
și piatra aceea îi deschidea ochii;
era împrejurarea pe care toți o așteptam
pentru a lua aceeași hotărâre,
de a săruta din nou același pământ,
să zicem toate acele ”la revedere” de alaltăieri;
și obișnuitul chip iubit
ce se prefăcea că ascultă
sau dăruia o mână distrată
se-ndepărtase iar înainte de vreme.
Penumbra creștea după ferestre,
un pescăruș scormonea în gunoi
iar copiii se jucau aproape orbește
ignorând strigătele mamelor lor.
Era o zi oarecare sub cer,
cu zgomotul său de fond prin venele noastre
cu funinginea nopții ștergând apropieri.
Cine a păstrat o monedă în buzunar
n-a fost mai bogat în ziua următoare.
Nu s-a-ntâmplat nimic ce s-ar putea aminti,
niciunul dintre noi nu băgase de seamă
când lumea se transformase în lume.

Peisaj

Au fost cei mai buni ani,
anii aratului și ai semănatului.

Acum totul e să faci socoteală,
doza ce liniștește.

Cerul n-are nimic să-ți spună
dar va continua să se rotească.

Ziduri înalte, lucarne,
praful în suspensie
ce simulează un firmament.

Bine ai venit la tristețea
depozitelor.

Rugă

Lui Tomás Sánchez Santiago

Râu al inimii, lasă-mi trupul
și bagă-te în pământ,
spune ținuturile prin care nu trebuie să trec,
potolește-mi setea femeilor pe care le visez.
Râu neobosit, întemeiază mitice orașe
și curgi pe sub poduri asediate de pestă,
tarabe de negustori și șmecheri fără noroc.
Linge pergamentele, tremură-ntre linii,
luminează pupilele severilor doctori.
Copiii murdari să vină la tine
și servitoarele să-ți încredințeze necazul.
Râu al inimii, populează pământul, populează vremurile,
vorbește-ne fără odihna traiului și a morții.

Așteptarea

Casa, ca o strachină,
unde-ți speli dorința și așteptarea.

Praful se face rotocol în fața ușii.

Perfecțiunea-ți albă a osului.

Explorare

Să mergi acolo unde nimeni n-a mai fost niciodată.
Locul locurilor, ziceau.
Un foc m-a ars pe dinăuntru și fără încetare.
Pământuri fără oameni, nori rătăcitori, câte un copac.
Am continuat călătoria până la frontiera cu mine însumi.

Cu ochii deschiși la marginea lumii

Wide awake on the edge of the world...
— Steve Hogarth

Erau vremurile noii austerități.
Vitrine cu cioburi de sticlă
și vântul traversând ceasurile;
chipuri pe care oglinzile nu le prindeau
și cuvinte mânjite de foame.

Câinii umblau de colo-colo prin cartier
imitând formele grotești ale copacilor.
În plimbările lor desenau o pădure de arome
cu un templu strălucitor în fundal,
plin de păsări pe care niciodată nu le-am ascultat.

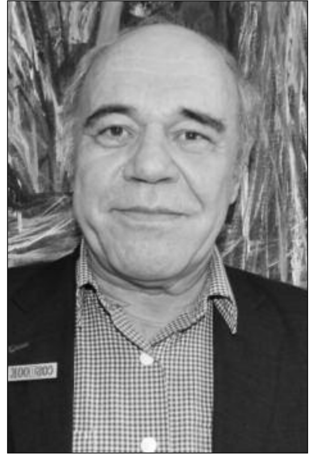
Toată lumea pleca cu geamantane,
eram în tranzit dar fără chef de călătorie.
Departe de suspiciunile curților
cerul expunea ecuații nedeslușite
ca vorbirea amanților.

Soarele strălucea adesea prin absență,
deseori l-am făcut să strălucească în vis.
Timp de un an în fiecare zi
soseau scrisori din locuri ce nu au fost descoperite,
scrisori nescrise pentru tatăl meu decedat.

Și poștașul, la prima lumină,
se odihnea pe o bancă la colț,
pentru a-și astâmpăra setea
prin ceața înverșunată
care-i mușca pașii.

traduceri

Florentin Popescu

Vişinul

„Vine gârla mare!”

Strigătul a străbătut ca un fulger uliţele satului.

Femeile, care pe unde se aflau – prin grădini la plivit straturile de zarzavat, măturând prin curte, deretiсând pe prispe ori mestecând în ceaunul pus pe plită pentru mămăliga de la prânz – lăsară totul vraişte şi alergară să-ntâmpine cârdul de gâşte care se întorceau speriate şi gâgâind de pe prund.

Peste sat abia dacă picaseră câţiva stropi de ploaie. Nimeni nu se gândise că norii negri şi groşi care se vedeau departe, la munte, sloboziseră atâta apă peste dealuri şi peste păduri încât malurile nu mai puteau încăpea şi stăvili puhoaiele.

Rupând zăgazuri, aducând cu ea tot ce întâlnea în cale, măturând malurile, rostogolindu-se ca un bivol înfuriat, apa săpa temeinic în terenul nisipos şi plin de pietriş al grădinii noastre din locul numit „La moară” pentru că pe acolo s-a aflat cândva şi o moară, rămasă acum doar în amintirea celor mai bătrâni din sat.

Astă primăvară, cu o săptămână-două înainte de Paşte, când mama săpa, mărunţea şi mai apoi marca locul, dând formă viitoarelor brazde, eu aduceam seminţele iar ea, cu un ţăruş din lemn făcea gropi mici în care punea câte o căpăţână mică de arpagic sau un căţel de usturoi. Cu mărarul şi pătrunjelul era mai uşor, că lua ţăruşul, făcea un mic şanţ de-a lungul brazdei şi presăra sămânţa, după care acoperea totul, ca seminţele să poată prinde rădăcini până n-apucau vrăbiile şi piţigoii să fure seminţele.

Asta era atunci când gârla era mică şi-ţi venea să te rostogoleşti prin iarba verde şi crudă abia răsărită. Acum mă uitam cum valurile furioase duceau toată munca noastră la vale. Usturoiul şi ceapa, crescute cam de-o palmă le sălta puhoiul şi le lua cu el. Din când în când blestemata asta de undă turbată şi tulbure acoperea micile căpăţâni scoase din pământ, pe când frunzele lor erau înghiţite fără milă şi duse în burta valurilor.

Le-am urmărit aşa până dincolo de grădinile vecinilor, până acolo unde gârla o cârmeşte brusc la stânga. Pe urmă nu le-am mai văzut. Aşteptam să scadă apele, dar ele nu dădeau semne că s-ar retrage şi ar vrea să intre din nou în albia pe care o ştiam de ani de zile.

Prundul pe care ne prăjeam noi la soare de îndată ce ieşeam din bulboana de la rădăcina unui plop mare, locul în care ne dădeam cu faţa la fund să căutăm mrene şi cleni, iar pe urmă, după ce ieşeam afară săream într-un picior pe nisipul fierbinte de pe mal şi strigam „Ieşi apă dintr-o ureche, că ţi-oi da o para veche/ Ieşi apă dintr-amândouă, că ţi-oi da o para nouă!” nu se mai zărea. Ai fi zis că nici n-a fost vreodată acolo.

Nu se mai cunoştea nici bulboana, nu se mai vedea nici prundul. Doar crestele uriaşe ale apei se mai vedeau din când în când ridicând în aer rădăcinile câte unui copac, ori o bucată de gard din nuiele, câte o scândură sau crengile unei sălcii sau ale unui prun. Într-un răstimp am zărit şi capul unei capre care se zbătea, dând din picioare şi mişcându-se îngrozită şi privind către malul de care era îndepărtată şi la care ar fi vrut să iasă, fără să poată. Mi-era milă de ea, dar parcă şi mai multă milă mi-era când vedeam cum grădina noastră dispărea metru cu metru şi cum din ea nu mai rămânea aproape nimic.

Cel mai îngrijorat eram, însă, de vişinul dintre brazde, plin de flori, pe care îl sădisem cu tata în urmă cu vreo patru ani şi-acum înflorise şi-abia aşteptam să-l văd rodind. Arăta ca un candelabru dintr-o poveste, aproape nicio rămurică nu rămăsese fără flori albe şi frumoase, iar eu mă şi vedeam culegând vişine şi apoi alergând să i le duc bunicii pentru dulceaţă.

Priveam îngrozit cum malul se micşorează din ce în ce mai mult şi sufeream că nu puteam, chiar nu puteam face nimic să-l opresc.

Până la vişin să mai fi fost cinci-şase metri şi gata, s-ar fi sfârşit totul. Într-o firidă a sufletului, însă, tot mai trăgeam nădejde că n-o să ajungă până acolo, de vreme ce vedeam cum cerul de deasupra munţilor din depărtare, de unde venea puhoiul se făcuse parcă dintr-o dată senin şi limpede ca oglinda.

Dar gârla nu se potolea şi nici nu dădea semne că ar vrea să scadă curând. Şi-atunci mi-a venit pe loc o idee cum să fac să salvez vişinul dacă apa ar fi ajuns la el şi-ar fi încercat să-l ducă la vale.

Am fugit acasă, ştiam că-n magazia noastră văzusem mai demult o frânghie lungă şi groasă ce-i mai rămăsese bunicului de pe vremea când a trebuit să dea caii la colectivă.

Am găsit-o, am târât-o până la grădină, i-am legat un capăt de trunchiul vişinului şi altul de nucul mare şi bătrân, aflat departe de mal. Mă gândeam că valurile n-au cum să ajungă până acolo şi chiar dacă apa ar fi smuls vişinul n-ar fi putut să-l ia cu ea. L-ar fi săltat o vreme pe valuri şi-apoi l-ar fi împins la mal, după care l-aş fi putut pescui eu după retragerea gârlei şi l-aş fi putut replanta în altă parte.

N-a fost să fie aşa, iar speranţa avea să-mi fie spulberată curând. După aproape un ceas apa a ajuns la rădăcinile vişinului. A-nceput să le dezgolească fără milă, una după alta, ca şi cum ar fi făcut asta o mână de om. Vedeam cum le spală una câte una şi-ncepuse să-mi fie din ce în ce mai multă frică de ce avea să urmeze.

Încă mai aşteptam cu sufletul la gură să văd dacă frânghia legată de nuc va rezista ori se va rupe şi va fi luată laolaltă cu vişinul. El, săracul, cred că nici nu-şi dădea bine seama ce i se întâmpla atât de repede.

Întâi l-am văzut cum începe să tremure ca şi cum i-ar fi trecut o adiere de vânt printre crengi, apoi cum din coroană începe să ningă cu petale mici şi albe. Sute şi mii de petale. Unele cădeau direct în valuri, altele pe bucata de pământ care încă mai ţinea câteva rădăcini.

Am văzut cum se apleacă într-o parte, către şuvoi, neputincios şi buimac, cum îşi îndoaie ramurile către ţărâna încă neluată de ape, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia rămas bun de la locul în care trăise până atunci. Pe urmă s-a prăbuşit încet în undele murdare şi vijelioase. Ele l-au cuprins şi l-au primit imediat ca într-un fel de îmbrăţişare a morţii.

Valurile îl loveau din ce în ce mai puternic, până când am zărit că-i acoperă toată coroana. Frânghia cu care-l legasem de nucul cel mare şi bătrân s-a întins, s-a încordat şi ea dintr-odată, ca sârmele de telefon dintre stâlpii aflaţi pe marginea şoselei, ceva mai încolo.

O clipă, ori poate chiar mai multe am avut chiar impresia că a început o luptă pe viaţă şi pe moarte între valurile furioase şi nucul care nu voia să lase vişinul în voia puhoiului. „Să vezi că o să scape şi pe urmă o să am eu grijă de el, îmi ziceam, o să-l replantez în grădina de-acasă!” şi-n vremea asta inima mi se făcuse cât un purice.

Nu mai ştiu cât a trecut aşa, cu lupta surdă dintre gârlă şi nucul ce bătrân. Apa continua să vină cu furie, cu valuri uriaşe, rostogolindu-le unul după altul la vale. Grădina mare şi frumoasă de mai înainte cu câteva ore devenise o biată bucată răzleaţă de pământ. Între timp, o dată cu malul care continua să se rupă, în vâltoarea tulbure şi agitată se prăbuşise un zarzăr şi un pui de prun. De zarzăr nu-mi păsa, că pe el nu-l pusesem noi acolo, răsărise singur şi zarzări dintr-ăştia mai aveam destui şi-n alte locuri. Nici de puiul de prun nu mă sinchiseam, că la noi în zonă e zonă de deal şi prunii cresc aproape peste tot. Nu e om care să n-aibă o mică livadă.

Ochii mei erau aţintiţi numai la vişinul care rămăsese lângă mal fiindcă frânghia nu se rupea.

„Când se retrag apele, îmi ziceam eu în gând, să vezi că vişinul rămâne acolo şi scapă cu viaţă!”

Dar apele nu mi-au înţeles dorinţa şi nu s-au retras nici după două şi nici după şase ore, ci abia spre seară.

Frânghia a rezistat cât a putut, dar la o vreme valurile au adus de la munte un buştean care s-a proptit chiar în vişin. De atâta greutate legătura a cedat. Am văzut

cum unda murdară întoarce vişinul de pe o parte pe alta, ca şi cum l-ar fi lăsat să mai vadă pentru ultima oară locul în care a trăit până atunci, după care a început să-l ducă la vale.

I-am zărit o clipă ramurile năclăite de noroi, după care n-am mai văzut decât tulbureala şi spuma de deasupra valurilor.

Am simţit că-mi dau lacrimile şi m-am întors acasă.

Noaptea am visat că stăteam atârnat de crengile vişinului şi mă rugam de nucul bătrân să nu dea drumul frânghiei până nu scade gârla.

Asta a fost tot.

Pe urmă părinţii m-au dat la gimnaziu în Buzău şi aveam să înţeleg curând că o dată cu vişinul gârla furase pentru totdeauna şi copilăria mea...

proză

Mircea Bârsilă

Poezia lui Vasile Morar

Vasile Morar trăiește în satul Chelința, comuna Ulmeni, Județul Maramureș. A debutat editorial în volumul colectiv **Caietul debutanților**, pe anul 1982, editat de Editura Albatros. Abia după 1995 a început să-și publice, ca autor unic, volumele de versuri. De mai mulți ani, el scrie în fiecare zi cel puțin o poezie. Volumul pe care-l am în față (**Bucurați-vă**, Editura Etnologica, Baia Mare, 2016) conține exact o mie de poezii (!). Aflăm din prefața acestei cărți că „autorul nu se află la prima încercare de acest fel, întrucât a mai reușit performanța de a publica **Nu vă temeți**, în trei volume, de peste 1000 de poezii fiecare".

Lucian Gruia, autorul respectivei prefețe, inventariază (și exemplifică) principalele teme ale poeziilor din **Bucurați-vă**: "1. Rana – boala – spitalul – convalescența"; „2. Decapitarea"; „3. Metamorfozele trupului"; „4. Oasele"; „5. Trecerea timpului"; „6. Extincția"; „7. Vulturul"; „8. Zborul"; „9. Dragostea"; „10. Vegetalul"; „11. Cuvântul"; 12. Dumnezeu și îngerii".

Tema borgesiană – preluată de poeții și de prozatorii postmoderniști în felurite variante –, aceea a însuflețirii personajelor din cărțile așezate în bibliotecă, este valorificată admirabil în poezia Biblioteca (p. 666), într-o modalitate ce amintește, prin atmosfera misterioasă, de lirica lui Radu Stanca și chiar și de cea a lui Emil Botta...

Ceea ce impresionează în primul rând în poezia lui Vasile Morar, pe lângă naturalețea rostirii, o rostire epurată de detaliile inutile, este abila etajare, într-o structură „rotunjită" cu grijă și răbdare, a viziunilor: „De ce dacă stau pe pământul acesta/Pe care și iarba trecu/văd că e totul sălbatic de verde/iar eu nu și nu//și ulmul și salcia tristă/de verde nu mai poate să scape/și umbra le e verde și trupul/și verzi sunt pe glezne, pe pleoape//Feriga și brusturul tandru/sub care mă ascund de căldură/mă acopăr cu verde sub dânsul/verdele îmi curge în gură//Cu tălpile stau în pământul/ce cu verde se vopsește pe față/de galbenul care-mi curge pe tâmple/mi-e greață, mi-e greață"(*Mi-e greață,* p. 34);

Discursul, disciplinat cu o blândețe horațiană, nu respinge spontaneitățile întrebuințate în doze bine calculate și a căror prezență sporește lirismul scenariului elaborat la foc mic și, totodată, cu o remarcabilă limpezime: „Fluturele galben trece strada/pisica pândește vrabia ce ciugulește grâu/în curtea bisericii au înflorit crinii/salcia intră desculță în râu//O bătrână trece cu vreascuri pe umăr/un copil stă ca o mușcată în geam/dar asta se întâmpla de foarte mult timp/copilul de-atunci chiar eu eram//Tot atunci un bărbat striga spre pădure/acum auzim ecoul cum strigă și el/aud și pușca trăgând peste câteva zile/acum doarme bleagă în rastel//Ce se va întâmpla mâine eu știu acum/Ce s-a întâmplat ieri știam că o să se întâmple/Un glonț se întoarce prin timp/Ca să treacă la mine prin tâmple" *(Fluturele galben*, p.204);

Participarea lucidă la scriitură, concretizată în riguroasa cernere a ceea ce trebuie spus și, respectiv, în într-o subtilă reflexivitate lirică nu eclipsează în nici un fel prospețimea și intensitatea trăirii, iar aceste două aspecte corelative atrag atenția asupra unui mecanism liric aflat în slujba unui vizionarism al normalității jefuite de contraste și de angoasa generată de obsesia unei tragice scindări ființiale („Nu știu unde a rămas o jumătate-a mea/jumătatea aceea o caută pe cea de lângă mine/care trece sărind într-un picior/căruia numai cu un obraz îi e rușine//Care numai cu un ochi mă privește/care numai cu o jumătate de gură mă cheamă/oare inima în care jumătate a rămas/și cărei jumătăți îi este teamă//Că nu are inimă și fără inimă știți/nu poate zbura, nu poate să cânte/dar e bine că jumătatea cu inimă/plutește ușoară peste morminte" - *O jumătate a mea*, p. 968) sau de cea a decapitării simbolice: „Pe rogojină întins un trup despuiat/unde-i e capul întreabă cei din jur/întrebarea trece de la unul la altul/frica prinde contur//Să căutăm capul îndeamnă cineva/cum să-ngropăm trupul fără cap/dar unde oare l-am putea găsi/să mergem să-l întrebăm pes satrap//Acum capul stă alături de trup/hoitul își ține capul subsioară/din ciotul gâtului însângerat s-a smuls/o pasăre albastră care zboară// Trupul și capul le-au așezat în mormânt/ preoții-n jur binecuvântă/ deasupra o pasăre/bate din aripi și cântă" (*Pe rogojină*, p. 707).

Nu lipsesc din evantaiul tematic al acestei cărți *pastelurile*. În pastelul *Trecere*, peisajul autumnal este „salvat" de emblematica prezență regală a unui vultur: „Iată, hipnotic dansează/norii câți toamna a reușit să închege/și printre zdrențele norilor stă/ca o cruce întinsă vulturul rege" (p. 119).

„Relatările" ironice evidențiază o altă postură auctorială: „În micul orășel de provincie/profesoara de canto, puțin adusă de șale/își plimbă zilnic cățelul argintiu/care se urina pe florile întâlnite în cale//Când constata că pe stradă nu erau flori/cumpăra garoafe roșii de la precupețe/aruncându-le una câte una în față/ca nu cumva câinele să se dezvețe//El dădea din coadă ridicându-și piciorul/stăpâna îl privea cu admirație/ dându-i din palmă cîte-o acadea/și ocolind călătorii din stație//Pisicherul, cum v-am spus, era violent/într-o zi pe când bătea clopotul la liturghie/câinele s-a complicat cu o cățea comunitară/profesoara a avut atunci o criză cumplită de isterie" (*Criza de isterie*, p.1016). Iată și o „relatare" din categoria elegiilor și al cărei adevăr sumbru, devoalat pe deplin abia în ultimul vers, este înveșmântat în imagini atât de concrete încât par decupate cu foarfeca din realitatea specifică legată de evenimentele funerare: „Aud clopotul cum se-nfundă cu dangăte/cum ai înfunda gura păpușii cu părul cârlionți/groparii își ascut uneltele și beau vodkă/pe datorie la abc-ul din colț//O camionetă gonește înspre oraș/fiul mortului apasă pedala apasă/ulei, orez, foi de dafin, piper/și sicriu căptușit cu mătasă//La poartă steagul negru atârnă/ca ramura de răchită cu zăpada pe ea/lemnul de cruce este tras la abrict/la priveghi a fost scoasă poza mea" – *La priveghi*, p. 53).

Tema borgesiană – preluată de poeții și de prozatorii postmoderniști în felurite variante –, aceea a însuflețirii personajelor din cărțile așezate în bibliotecă, este valorificată admirabil în poezia *Biblioteca* (p. 666), într-o modalitate ce amintește, prin atmosfera misterioasă, de lirica lui Radu Stanca și chiar și de cea a lui Emil Botta: „În casa mea intră personaje invizibile/aud lingurițele în cești de porțelan/miroase a alcool și văd paharele/ cum își ridică fundul înspre tavan//În ce alfabet or fi vorbind că nu aud/ nici un cuvânt, nici un sunet, nici un semn/poate își fac numai cu mâinile/sau cu ochii cu retine de lemn//Într-o noapte am pus bârne în uși și ferestre/și-am făcut nod dublu pe orice potecă/ce venea înspre casa mea dar personajele/coborau din carte din bibliotecă//Erau personaje amestecate/de la poeți celebri la generali de armată/care deși aveau păreri diferite/nu se certau niciodată//Nopțile erau frumoase și scurte/alcool, cafea, ceai rece, femei/ dimineața fiecare se retrăgea/în cărțile în care-și duceau viață ei" (*Biblioteca*, p. 666).

Unele texte se dezvoltă parabolic: „Pândesc un păianjen de zile bune-l pândesc/ziua-l pândesc, noaptea rolurile se inversează/am nevoie de firul pe care îl vomită/ca să-mi cos rana care mai sângerează//Alt fir n-am și rana se va infecta/știu că stă ascuns și mă pândește/s-a îndrăgostit de rana-mi din coaste/cu firul petrecut prin osul de pește//aș rezolva problema rănilor mele/dar vietatea hidoasă nu vine/într-un târziu adorm și visez/că păianjenul stă călare pe mine" (*Firul de păianjen,* p. 460). Altele, în care apelul temperat (matur) la ironie este logodit cu ofertele unei lucidități de orientare meditativă, beneficiază de o încheiere gândită în formula finalului ambiguu („în coadă de pește"): „Cineva vrea să fie conopidă/altul șoarece, o doamnă vroia/să fie bufniță roșie și pentru asta/zi și noapte se pregătea//unul striga în piață că este clopot/ding dang, ding dang rostea gura lui/o femeie jura pe biblie că este vulpe/alta că este cloșcă cu pui//Popă, dirijor,birjar, castravete/ce să mai vorbim, dăm pânza cu grund/pentru tabloul final, tu ce vrei să fii/și n-am știut ce să răspund" (*Tablou*, p. 52).

Volumul conține și texte gândite în regimul poeziei cu poantă, texte controlate cu meșteșug și cu atenție de la primul la ultimul vers: „La semafor stă înhămată o zebră/eu pe spinarea ei pășesc cu frică/nu cumva să se sperie de-un far/sau de-un claxon, de-o turlă, de-o pisică//Simt că e încordată și-aș vrea/tălpile să-mi fie ca de vată/și trupul mai ușor ca o batistă/ fluturată-n gări de altădată//Am trecut și zebra stă la fel/de-ntinsă și de calmă pogană/dar haideți treceți domnilor odată/ să plece animalul în savană" (*Zebra*, p. 917).

Aici, deschidem, totuși, o paranteză. Scriind „fără oprire" și publicând tot ce scrie, Vasile Morar pare a nu-și respecta, cum s-ar cuveni, excepționalul talent poetic. Am în vedere, sub acest aspect, acele poezii al căror final este grăbit, adică sub nivelul versurilor de care este precedat. Cităm, în susținerea afirmației noastre, primele două strofe – foarte frumoase"! – din poezia *Ieșind din mine* de la pagina 446: „Eu o să ies din mine într-o zi/nu știu ziua precis,dar oricum, se apropie/vine încet,îngrămădită printre celelalte/legănându-se printre ierburi ca o dropie// Nu știu ce voi fi făcând în ziua aceea/poate-mi voi lustrui paftaua militară/poate voi juca barbut cu o clepsidră/sau îmi voi pune măștile de ceară". În pofida „logicii" pe care o conține, încheierea poeziei („și peste noi vor păși zile mai înalte"), o încheiere „ocazională", produce o scădere de tensiune a întregului din care face parte: „Ziua aceea sigur se va număra/în nesfârșitul șir al celorlalte/ trupul o va trage în pământ/*și peste noi vor păși zile mai înalte*". (Închidem paranteza).

Sub ocrotirea unei plăcute simplități – ce amintește de „poemele simple" ale lui Zaharia Stancu și de elegiile poetei Ileana Mălăncioiu – poetul construiește viziuni ce impresionează, adesea, prin conținutul lor metafizic: „Dacă aș fi înger, da, înger/cum am fost și cum o să mai fiu/aș învăța morții cum să zboare/cu aripi din scânduri de sicriu" (*Scânduri de sicriu*, p. 166).

Fiecare poezie (din cele câteva mii!) curge în albia unei „povești" ce denotă o neobosită capacitate de a plăsmui subiecte pentru mecanismul liric (inventat de autorul din Ulmeni), spre a funcționa, când este în toane bune, ireproșabil.

eseu

Dumitru Augustin Doman

35-37 de metri

Soții Valeria și Florin Buimac, ea profesoară de filozofie, el profesor de fizică, coboară din mașină în fața hotelului și, înainte de a intra, îl admiră: fațadă de marmură albă, arcade sculptate la balcoanele pe care se află, acum, la amiază, oameni stând la cafea sau la bere, prosoape albe și sutiene roșii la uscat. În fundal, deasupra hotelului e muntele alb de calcar, parcă gata să se prăbușească peste vilele și hotelurile de pe faleză, muntele alb de calcar care și dă renumele stațiunii de Coasta de Argint. La intrare, o piscină cu apă albăstrie îi răsfață pe cei zece-cincisprezece clienți.

La recepție, îi întâmpină un domn Boris, un *mr. Boris* după ecusonul de pe vesta cadrilată la care are asortat un papion cu picățele verzi.

- Aveți camera 357, e cu vedere la mare, ca de altfel toate camerele. Vă dorim un sejur plăcut! le spune el cu o politețe rece înmânându-le cheia.
- Liftul unde e?
- Cum hotelul nostru n-are etaj, desigur că n-are nici lift. Și, de altfel, nici nu e departe până la camera dvs: 35, maxim 37 de metri.
- Dar, noi am văzut din parcare că hotelul are șapte etaje...
- De afară, da, așa se vede. Dar înăuntru n-are decât parter.

Florin se uită în cuier și vede o cheie oarecare, apoi întreabă:

- Și dacă am fi vrut camera 731?
- E liberă și camera 731. Dacă o vreți...
- Până acolo ce distanță e?
- Tot atât: 35-37 de metri. Și, apropo, restaurantul e deschis non stop, când vreți puteți să luați masa.
- Și restaurantul unde e?
- E tot aproape: 35-37 de metri. Pe podeaua de marmură găsiți săgeți care vă îndrumă spre orice cameră și spre restaurant. Și veți vedea că din metru în metru e un punct albastru. Când ați numărat 35-37 de puncte albastre, ați și ajuns la destinație.
- De unde sunt 35-37 de metri până la restaurant?
- De aici, de la camera dvs., de la camera 731, de la toate camerele.
- Și cum ajungem la camera noastră?
- Pe ușă, și le arată cu un gest larg.
- Sunt trei, în direcții diferite. Pe care dintre ele?
- Pe oricare. Am uitat să vă spun că și piscina interioară e deschisă non stop.
- E departe?
- Nu, o găsiți repede: 35-37 de metri.
- De unde?
- De aici, de la camera dvs., de la restaurant, de la piscina exterioară...

Soții Valeria și Florin Buimac intră pe ușa dinspre nord și se trezesc într-un hol uriaș unde și observă săgeata verde care le indică tocmai camera lor, 357. Urmează săgeata trăgând după ei geamantanele pe role și într-adevăr, într-un minut sunt în cameră. Iar camera e spațioasă, aerisită, curată. Lasă geamantanele în mijlocul camerei și ies pe balcon. Vederea e la marea liniștită, doar niște pescăruși țipând pe luciul apei. Dar, observă un lucru de neexplicat decât poate de mr. Boris cu papion verzuliu și vestă cadrilată. Ei se află la etajul trei. Florin se sperie și iese în cameră, apoi afară din cameră. Și iese direct la parter. Intră din nou în cameră, iese pe balcon și e din nou la etajul trei. În dreapta, în stânga, mai jos sau deasupra lor oamenii stau pe balcoane. Fumează, beau cafea, bere, cocteiluri.

S-au obișnuit cu realitatea hotelului Delfinul. Restaurantul era, desigur, la 35-37 de metri de camera lor. Au ieșit să mănânce pe terasă, iar terasa era la etajul doi. Restaurantul – la parter, terasa – la etajul doi. După ce-au dejunat, au ieșit la plajă. O alee de marmură, din fața hotelului până la intrarea în mare: 35-37 de metri.

Vacanța a fost plăcută, vremea minunată, apa caldă, s-au bronzat. Dar sunt pe drum, și încă nu înțeleg în ce fel de hotel au locuit zece zile. Stând la un restaurant de pe autostradă, puțin sastisiți, puțin obosiți, aduc vorba de hotelul Delfinul de pe Coasta de Argint. 35-37 de metri. Florin încă e uimit. Vor să uite vacanța, plăcută, de altfel, dar vor s-o uite. Încearcă s-o facă printr-o concluzie. E provocat domnul profesor de fizică de doamna profesoară de filozofie, dar el n-o poate explica prin cunoștințele sale din domeniu. O rezolvă în schimb doamna profesoară de metafizică, nu-i așa?:

- Este vorba de relativitatea spațiului. Asta e, am văzut pe viu ce înseamnă relativitatea spațiului. Zic să încercăm anul viitor pe Coasta de Azur, să căutăm și acolo un hotel Delfinul. Și acum, la drum, că ne prinde noaptea!

Dama de treflă sau Niște îmbogățiți de pandemie

În timpul pandemiei din primăvara anului 2020, o majoritate de 97,97 la sută din populația 65+ a metropolei Milano, izolată în case, și-a amintit cu nostalgie de un joc din alte vremuri: poker. Și au revenit la el cu frenezie. Nu pe computer, nu on-line, ci ca pe vremuri, când nu erau computere și internet. Domnii octogenari își jucau averile cu soțiile lor legitime octogenare, septuagenare sau sexagenare, iar alți domni nonagenari și octogenari cu concubinele lor neligitime și mai tinerele sau cu menajerele. Când în familie exista și un al treilea partener, se juca cu o mână moartă. Șapte, opt, zece ore pe zi.

A existat însă un impediment major încă de la început. Din toate pachetele de cărți produse de cea mai mare firmă din zonă – Marcello&Marcellino (M&M) – lipsea o carte, dama de treflă. Întâmplător sau nu. Ba chiar deloc întâmplător. A descoperit acest lucru seniorul Giuliano Berlusconi cel uscat ca o mumie, care tocmai a depășit cu cinci luni suta de ani. A descoperit acest secret bine păstrat până atunci contra sumei de 5000 de euro de la domnișoara asistent manager de la firma Marcello&Marcellino. Cei doi mari industriași, tată și fiu, consideră că dama de treflă este o carte cu ghinion, pentru că la tinerețile lor au pierdut sume mari pe seama buclucașei cărți. Așa c-au eliminat-o din pachete. Dezamăgiți și disperați, mulți din seniorii milanezi au reclamat din izolare acest lucru, dar în condiții de pandemie nimic nu prea mai funcționează, deci nici instituția reclamației.

Dar, venerabilul Giuliano B. n-a stat el de reclamații. El a pus pe picioare o afacere mare, o afacere de pandemie. Și-a instalat în bucătărie, între prăjitorul de pâine și cuptorul cu microunde, o imprimantă și a început să tipărească dama de treflă în toate modelele firmei M&M. Iubitei lui brunete și dolofane de 41 de ani și cinci luni, Rodica din Huși, i-a făcut o firmă de curierat și afacerea mergea ca unsă. Giuliano B. tipărea dama de treflă, iar Rodica – fosta menajeră - nu mai prididea cu comenzile la domiciliu. Patru dame de treflă cei doi le vindeau cu 0,25 euro mai mult decât orice pachet de cărți M&M. Așa au ajuns Giuliano și Rodica niște ticăloși mafioți, niște îmbogățiți de pandemie.

Adrian Alui Gheorghe

Cărțile vremii noastre

HORIA GÂRBEA – „Trecute vieți de fanți și de birlici”

(Editura ”eLiteratura”, 2016)

Horia Gârbea ne-a dat în ”Trecute vieți de fanți și de birlici” o enciclopedie a personajelor din proza românească, de la Nicolae Filimon încoace, un adevărat bildungs-roman care se citește relaxat și cu folos.

Spirit neliniștit, cu un umor subțire, este Horia Gârbea care își adună toate pornirile sado-umoristice dar și o seriozitate colocvială într-o carte cu totul insolită în literatura noastră: ”Trecute vieți de fanți și de birlici”. Despre ce este vorba în această carte? Despre viețile complexe ale personajelor din proza românească, despre partea văzută, despre partea intuită, despre vicii, despre virtuți dar și despre lipsa acestora.

Un capitol se numește ”Pasiune și sex la personaje” și este scoasă în evidență modalitatea în care (se) iubesc cîteva dintre personajele foarte cunoscute din literatura noastră: ”Nae Gheorghidiu o posedă pe Emilia în timp ce Ladima e dincolo de ușă și sparge porțelanuri. Un tip intens erotic este *Danton*, în varianta Camil Petrescu. Într-un final de act, el smulge rochia unei prostituate și o privește goală. Montările puține ale vastei drame ne-au privat deocamdată de această scenă inedită în teatrul românesc”. În același timp, ”... personajele lui Creangă par să fie asexuale. Se căsătoresc și nasc copii, dar nu e clar ce viață sexuală duc”. Un roman erotic, precum ”Adela” este, de fapt, o probă de lipsă de erotism explicit: ”Relația lui Codrescu și a Adelei este un rezervor de senzualitate neconsumată. Dr. Codrescu stabilește un record, fiind îndrăgostitul care cel mai puțin își comunică dorințele și ca atare și le consumă cel mai puțin”. Horia Gârbea, dacă tot consemnează recorduri, găsește și un alt exemplu, din romanul ”Vestibul” al lui Al Ivasiuc, unde personajul principal, doctor, profesor de neurologie, se îndrăgostește de o studentă, pentru care scrie o scrisoare de dragoste lungă cît romanul dar pe care nu o mai expediază. Dragoste mai aproape ”de natură” întîlnim la Marin Preda și la Eugen Barbu, care au o morală sănătoasă, adică ”femeile nu trebuie iertate”, după cum constată Gârbea.

Un alt capitol are în atenție alcoolizarea/ euforizarea personajelor din proza noastră (”Alcooluri și beții de personaje”). Vorba lui Baudelaire: ”Îmbătați-vă! Cu vin, cu poezie sau cu virtute. Dar, îmbătați-vă!”. Constată, însă, că la Panait Istrate personajul Stavru falsifică vinul, în ”Moromeții” țuica ”e proastă”, personajele lui Mateiu Caragiale ”beau trist”. Un recrut inadaptabil, de la Anton Bacalbașa, bea doi litri de rom, după care se sinucide, pe cînd în ”Maytreyi” personajul central ”bea tot timpul din motive serioase și neserioase”. Bineînțeles că Păstorel Teodoreanu ”restaurează” poziția privilegiată a vinului, după ce Caragiale impusese berea.

Nu sunt neglijate nici alte deprinderi ale personajelor: ”Agresiuni, încăierări și arme”. Aflăm, astfel că ”personajele lui Camil Petrescu sunt niște duelgii fără leac”, pe cînd la Marin Preda doi tineri ”se bat în zori cu ciomegele” (Întîlnirea din Pămînturi), iar la Rebreanu, în ”Răscoala” mai ales, bătaia este prezentă sub toate formele.

Cum mor personajele, este o altă secvență consistentă și interesantă a cărții, sub titlul ”Cronica neagră a personajelor literare”, în care sunt înregistrate, mai ales, sinuciderile. Și sunt multe: la Caragiale, la Călinescu, la Kirițescu, la Camil Petrescu, la Bacalbașa.

Alte capitole sunt dedicate ”personajelor patrupede”, ”cailor, călăreților și atelajelor hipo”, modalităților de deplasare a personajelor (tren, mașină, bicicletă, căruță), bolilor personajelor, lecturilor personajelor, modului cum se ratează acestea. Nu sunt uitați ”ticăloșii din literatură”, credincioșii și credința, ”arhitecții și constructorii”, militarii, relația cu banii a personajelor, diminutivizarea numelor în operele literare, plus ”curvăsăreala” care este destul de prezentă.

Ultimele două părți ale cărții, ”Alte eseuri” și ”Studii literare”, sunt adaosuri și fațete ale temei de bază, dezvoltată strălucit în prima parte.

Horia Gârbea ne-a dat în ”Trecute vieți de fanți și de birlici” o enciclopedie a personajelor din proza românească, de la Nicolae Filimon încoace, un adevărat bildungsroman care se citește relaxat și cu folos.

ANDREI GAZSI – „Câte o carte poștală pe zi”

(Editura ”Școala Ardeleană”, 2019; cu o postfață de Ioan Milea)

Nu îl cunosc pe clujeanul Andrei Gazsi, nu cred că ne-am întîlnit vreodată, dar recunosc că m-a frapat cartea pe care mi-a trimis-o. Ce este această carte? E o sumă de scrisori, închipuite, ale unui deținut dintr-o pușcărie din România, de la Aiud mai bine zis, de presupus înainte de 1989, către mama sa, în virtutea dreptului deținutului de a scrie ”o carte poștală pe lună”. Cît de ”trăite” sunt, totuși, aceste scrisori? Cît de bine a cunoscut autorul mediul? O spune chiar el, într-un cuvînt înainte: ”Era un timp în care mă frământa și următoarea întrebare: ce poate fi dincolo de zidurile înspăimântătoare ale pușcăriei pe lângă care treceam adesea? Ce altceva decât niște oameni triști, condamnați, în mare parte, pentru omor? Iar când, mai târziu, soarta a făcut să mă angajez chiar acolo, la vestitul penitenciar din Aiud, devenind *controlor tehnic de calitate*, am început să mă dumiresc. Nu dintr-o dată, ci cu încetul.” Evident că nu controla din punct de vedere tehnic viața deținuților, ci producția de șaibe și alte lucruri pe care aceștia le confecționau la atelierele din penitenciar, în calitatea sa de proaspăt absolvent de facultate de inginerie. Îi cunoaște pe deținuți, le studiază comportamentul cu curiozitate, cu teamă, cu interesul scriitorului aflat la început de drum, de ce nu. Astfel, află o butadă ”din interior”, pe care o respectau deținuții, cu care mai comunica și pe lîngă chestiunile tehnice: ”*O relație în socialism face mai mult decât o avere în capitalism*, îmi spunea unul dintre primii deținuții cu care am comunicat.” Ca mai apoi să afle că ” ... întâia lecție însușită de un deținut e să formuleze frazele și ideile pe care plotonerii și mai-marii lor vor să le audă. Apoi învață să nu vorbească neîntrebat. În schimb, *hoțul*,cum i se mai spune și azi, încearcă mereu să implice *cadrele* în combinații mărunte pentru a le șantaja a doua zi. Gesturile autorității și forței abuzive, chiar între deținuți, se combinau cu cele ale compromisurilor pentru supraviețuire. Toate alcătuiau însă doar vârful aisbergului, rămas la vedere, sub nivelul mării aflându-se sufletele disperate de neputința de a da timpul înapoi pentru a vindeca rănile încă vii, timpul acela, bată-l vina, care se rostogolește de-a latul vieții noastre și al universului.”

Ei, sub fața văzută a acestui aisberg se apleacă Andrei Gazsi, pentru a relata ceea ce nu se vede de fapt. Iată una dintre cărțile poștale, îngăduită de comenduire: ”Dragă mamă,/ într-o noapte l-am visat pe bunicu/ scoțând cânepa coaptă-n Târnave,/ pe vremea când boii colectivului rumegau/ covorul de umbră al salcâmului desfrunzit.// Fiind consemnat în memoria balenelor albastre/ (mult mai aproape de cer),/ bolnav de imagini crăcănate peste gardul pușcăriei,/ coboram prin fereastra deschisă/ în apele liniștite de pietrele din vale, ca să-ți scriu./ În gândul meu, exersam noul curs de calificare./ Peste șase luni voi fi fochist!/ Ce zici, mi-aș afla de lucru afară cu meseria asta?// Am căzut la pace cu Mache, baschetbalistul/ (cel înfundat cu povestea nemțoaicelor violate)./ De la întâi ale lunii voi fi repartizat/ în atelierul de încercare a carabinelor de siguranță/ ale pompierilor și alpiniștilor.// Bătrânul care-mi vorbea despre mare/ ca despre o femeie ucisă-n somn (e la a doua condamnare)/ își hrănește corbul cu penele roase printre gratiile din oțel,/ povestindu-mi despre eclipsa care va veni./ Bulgaru și Bubulina lui, îndrăgostiți de serialele indiene,/ se țineau de mână în întuneric.// Cam atâtea cuvinte mi-a permis această carte poștală,/ îți doresc să ai sănătate și pace în suflet.// P.S. Ți-o mai amintești pe fata aceea care ne aducea lapte de bivoliță?/ Era atât de tânără și timidă niciodată nu-și ridica privirea/ din desaga plină de peturile cu lapte,/ sfiindu-se de parfumul ei de grajd și lăcrămioare.” (*Fata mirosind a vaci și lăcrămioare*)

E un univers mărunt, de supraviețuire, nu (mai) sunt eroi anticomuniști la ⟶

cronici

LUCIAN PERŢA - „Auleo, ce ploaie vine de la Cluj ...! 101 parodii” (Editura Grinta, 2019) ”Maramureş - ţară veche, cu poeţi fără pereche” (Editura Grinta, 2019)

Parodia este o muncă grea, indiscutabil. Trebuie să fii suficient de neserios şi suficient de talentat ca să o practici. Au încercat-o mulţi în literatura noastră, mai recentă sau mai veche, e de ajuns să amintim că însuşi Marin Sorescu a debutat în volum cu ”Singur printre poeţi”, o carte de ”poezie originală”, cu ”probe” mai izbutite, în cea mai mare parte, decît poeziile în discuţie. Cred că Marin Sorescu le arăta unor confraţi cam cum ar fi trebuit să scrie, de fapt.

Parodist fără pereche este, azi, Lucian Perţa (tatăl lui Cosmin Perţa, să ne înţelegem!; şi soţul Firuţei, ca să se ştie!), fost ”membru” în celebra ”Ars amatoria” din epoca de ”duioasă amintire a ceauşismului”, retras în Maramureşul său natal, la Vişeu (cel indecis: cînd ”de Sus”, cînd ”de Jos”), ca măsură de prevedere după ce a parodiat cam tot ce a prins în raza sa de acţiune, lucru care nu poate să rămînă fără urmări. E posibil ca mulţi autori ultragiaţi să fi pus un preţ pe capul lui, serviciile secrete literare ar putea să depună mărturii, probe, chitanţe, planuri de prindere şi izolare a lui Lucian Perţa. Lucrul nu este lesne de dovedit, totuşi, arhivele literare au fost secretizate pentru 40 de ani de aici înainte, pînă cînd va mai fi scrisă vreo istorie a literaturii române, cea trimisă mereu la origini.

Pînă a vorbi despre cărţile despre care ”confirm”, reiau aici o parodie după un text foarte cunoscut (”Lucian Perţa către fiul său Cosmin”), las la îndemîna voastră să descoperiţi originalul: ”Cine are părinţi la Vişeu de Sus/ mai aude şi-n somn câte-un hohot de râs:/ că am fost, că n-am fost, ori că suntem cuminţi/ astăzi, îmbătrânind, ne hlizim la părinţi.// Ce părinţi? Nişte oameni ce nu mai au loc/ de atâţia poeţi agăţaţi la breloc,/ şi de-atâtea păhare-nălţate cu greu/ către lacomul gât, care cere mereu./ Ce părinţi? Nişte oameni, acolo şi ei,/ ce mai vând parodia pe o sută de lei./ De sunt tineri sau nu, asta poate ne scapă,/ câtă vreme ştiură unde dai şi-unde crapă,/ să le fie copilul c-o treaptă mai domn,/ Tracus Arte, ce chin, ce dureri, cât nesomn!/ Dar acuma, când scriu, ies din vremuri râzând:/ la apelul de seară i-am chemat cu glas blând,/ că din toate ce sunt, cel mai greu e să ştii/ cum din sânge de Perţa nu mai curg poezii,/ ci romane vândute la străinele porţi,/ povestind de cai verzi pe pereţi, şi de morţi,/ şi de nişte stafii ce-au ieşit din Ieud.../ Cine are părinţi mai ajunge zălud,/ că te poţi enerva când îţi dau mură-n gură/ câte-o porţie grasă de literatură/ şi, în genere, sunt şi niţel pisălogi,/ când se roagă de tine să nu uiţi să-i mai rogi,/ când în Ţara de aur ai ajuns prea urgent,/ deşi ei toată viaţa au pierdut-o atent/ hăulind, chicotind, pe întregul cuprins,/ cu acelaşi râs tânăr, deşi părul e nins,/ deşi, inexplicabil, cu un scrâşnet din dinţi/ am ajuns chiar şi noi să ne zicem părinţi,/ deşi lumea întreagă plus Vişeu de Sus/ pe vecie vor fi zguduite de râs!”

Cele 101 de parodii din volumul ”Auleo, ce ploaie vine de la Cluj ...!” sunt probe de simpatie a cititorului/ parodistului pentru cei ”luaţi în răspăr”. Deschid la întîmplare volumul şi nimeresc la Daniel Moşoiu: ”Erau mai ieri în Cluj poeţi destui/ ce au venit şi-aici rămas-au, gata/ vreo două generaţii-au făcut pui/ ce au răzbit avându-l sus pe tata;/ şi-a fost un timp cînd loc la Arizona/ nu mai găseai de-atîta poezie,/ ba, miliţienii ocoleau chiar zona,/ de teamă să nu-nceapă apoi să scrie ...”. Sau, tot la întîmplare deschizînd volumul, dînd peste Mircea Petean: ”noi, cei de la Jucu, suntem nobili,/ de trei ori şi geniali,/ implicit şi fireşte/ ştim vietnameza şi uneori româneşte-/ escaladăm cîte-un munte pe zi,/ cam pînă pe la cincizeci de ani,/ cînd ne apucăm, totuşi, de scris poezii ...”. Parodistul este deopotrivă cititor, creator, psiholog, biograf dar şi puţin critic. Nu altfel este Lucian Perţa, în îndelunga sa activitate, hazul textelor sale are o mulţime de faţete, una mai îmbietoare decît alta.

Volumul ”Maramureş - ţară veche, cu poeţi fără pereche” este o istorie veselă (şi responsabilă!) a poeziei din Maramureş, de la Petre Dulfu (născut 1856) pînă la Denisa Maria Bălaj (născută 1996). Deschid, tot la întîmplare şi citez parodia ”dedicată” lui Echim Vancea: ”de-o vreme e plin de păianjeni în bibliotecă,/ cititorii se strecoară pe sub pînzele lor,/ nimeni nu vede spaima bietului cititor,/ nevoit să-şi facă printre rafturi potecă// după o noapte albă, de taină, într-o dimineaţă/ am venit la slujbă furios, hotărît/ să-i fac bibliotecii, cu săpun, altă viaţă// după ce i-am spus femeii de serviciu doar atît:/ cine te crezi tu? nu ţi-e ruşine oare/ să ne laşi să stăm în mizerie pînă la gît?/ ia fă-ţi rapid formele pentru pensionare!”.

Lucian Perţa este, de fapt, un poet ventriloc care poate vorbi cu (pe) o mulţime de voci. Plus că are şi ureche muzicală.

Parodist fără pereche este, azi, Lucian Perţa (tatăl lui Cosmin Perţa, să ne înţelegem!; şi soţul Firuţei, ca să se ştie!), fost ”membru” în celebra ”Ars amatoria” din epoca de ”duioasă amintire a ceauşismului”, retras în Maramureşul său natal, la Vişeu (cel indecis: cînd ”de Sus”, cînd ”de Jos”), ca măsură de prevedere după ce a parodiat cam tot ce a prins în raza sa de acţiune, lucru care nu poate să rămînă fără urmări.

→ Aiud, în această perioadă, nu sunt deţinuţi politici, e o lume larvară, hoţi şi criminali, delapidatori, o lume indistinctă privită din afară, însă extrem de personalizată cînd e analizată îndeaproape. Autorul disimulat al scrisorilor are ”fire de poet”, Andrei Gazsi nu se poate delimita întru totul de propria personalitate, aşa că textele nu sunt poetice conjunctural, ele au poezie explicită: ”Doar dacă mă îmbolnăvesc de moarte voi muri,/ altfel voi trăi aici, pe fâşia dintre goluri şi plinuri,/ precum un alcoolic obligat să penduleze/ în aşteptarea orei salvatoare.// Păianjenul coboară funia în fisura dintre tainic şi erotic./ Tremurul mâinii se scurge în golul paharului şi adoarme./ Dacă mă îmbolnăvesc de moarte voi muri – / cuvintele clopotelor vor scrie poezia din mine./ Spune-mi sincer, câţi vei mai iubi după mine?// Fulgerul sprijinit de genunchiul lunii/ ne luminează trupurile verzi şi uscate./ Tramvaiul trece prin mijlocul dormitorului,/ agaţă cu ultimul vagon şifonierul de cristal,/ cerul se surpă printre gratii peste buzele noastre/ ce se ating din întâmplare.// Într-un ritual armonios, uşor bolnav de moarte,/ tovarăşul meu de celulă/ îmi atinge inima cu dosul mâinii.” (*Iubeşte-mă, apoi fă ce vrei...*) De observat scena de un erotism bulversant în acel afund de lume, în acel infern ”unde nici Dumnezeu nu îndrăzneşte să deschidă uşa”.

Volumul lui Andrei Gazsi este unul deconcertant, e o demonstraţie că poezia poate să sondeze pînă acolo unde lucrurile nu mai sunt ”ceea ce par a fi”.

VALENTIN BUSUIOC – „coli de scris” (Editura Junimea, 2018)

O poezie autoreferenţială scrie Valentin Busuioc, o serie de selfie-uri în care îşi urmăreşte propriile postúri, propriile trăiri, ca şi cum şi-ar fi pus propria fiinţă sub o lupă care îi urmăreşte deopotrivă partea vizibilă a fiinţei, dar şi partea invizibilă. În primul rînd poetul se visează în ipostaze dintre cele mai inedite: ”am visat că eram un disc imprimat/ cu povestea vieţii mele”; ”am visat un vapor scufundat/ îl lovise o torpilă/ vreun blestem/ ori poate îşi dorea puţină linişte/ ca orice vapor ajuns pe fundul mării”; ”azi-noapte am adormit mai greu/ însă m-am trezit fericit/ m-am visat o cârtiţă de hîrtie...”. Cum visele sunt ”materie primă pentru un psihanalist” sau pentru un psihiatru, e lesne de observat că poetul se lasă citit pînă în străfundul fiinţei sale.

Prefer din acest valoros volum de poezie poemele în care prevalează tehnica vid-plin din arta plastică chinezească, acolo unde vorbesc deopotrivă cuvintele/ culorile şi tăcerile/ golurile. În acest sens, unele poeme sunt amprente de realitate, în genul palimpsestului, pe pojghiţa de sensibilitate pe care patinăm în căutarea stării de graţie, ca în acest text de o distincţie aparte: ”ninge/ sunt un peşte învelit în ziar// ziarul e vechi/ literele abia se mai zăresc// cu fiecare ochi văd un singur cuvânt/ totuşi/ nu-i mare lucru de înţeles/ unul e viaţa/ iar celălalt opusul// între ele este o gaură// prin ea se vede cerul// la fel cum printr-o copcă/ se vede întotdeauna/ o scăpare” (Pescuitul la copcă). În acelaşi spirit, al unui autodafe adaptat contextului, reţin poemul ”Călugărul” ca o parabolă a sfâşierii lăuntrului: ”nu a mîncat carne douăzeci de ani/ şi după cum arată/ translucid/ numai piele şi os/ cu mîna-i subţire şi uşoară/ ca o colaă de scris/ şi cu privirea ca un ochi de apă/ din care cerul nu mai are scăpare/ oricine îşi dă seama/ că singura carne din care s-a hrănit/ a fost numai cea a propriului trup”.

Reuşite sunt şi rememorările poetice, cu ”personaje” care umblă prin sînge şi prin inimă răscolind carnea şi duhul: ”Tată/ nicicînd nu m-am ghemuit mai bine la pieptul tău/ ca acum/ cînd eşti/ iarbă” (Iarba).

Valentin Busuioc este un poet de citit, de urmărit

Constantin Trandafir

AB URBE CONDITA

Un poet veritabil se recunoaşte după multe semnalmente, două dintre acestea sunt calitatea sonetelor sale şi excelenţa temei erotice. Radu Ulmeanu e un maestru în domeniul speciei fixe, ce poate fi numită regina pieselor lirice. Cât priveşte poemele de dragoste, ele sunt atotstăpânitoare de la primele versuri până la cele mai recente, cum se întâmplă în volumul *Ab urbe condita*, despre care vom face aici un scurt comentariu.

Formularea celebră a lui Titus Liviu, care se referea la întemeierea Romei, e preluată pentru a sugera aerul citadin al poeziei din această carte, vechimea adusă, comparativ, în actualitate sau prezentul privit prin prisma declinului: „Să scriu un poem uriaş despre facerea lumii / un ab urbe condita despre măruntul univers / despre oraşul meu, despre o ţară care se degradează încet // să scriu o apocalipsă ca Ioan în exil / la urma urmei facerea e sfârşitul / unul şi acelaşi lucru // să povestesc lumea asta cum umblă pe catalige / sau cârje, cum se tăvăleşte în pulbere, în praf de stele / în războaie nimicitoare, în nunţi şi împreunări extatice / plătindu-şi intrarea pe poarta strâmtă a lui Dumnezeu” (*Să scriu un poem*). Scrie poeme şi *despre* poeme, ceea ce de acum înseamnă critica poeziei sau spus cu un cuvânt mai nou, înseamnă metaficţiune. Dar poetica aceasta pune în strânsă corelaţie specia cu tema cea mai frecventă, dragostea: „Iar dacă ne-ar încăpea patul măcar pentru o oră / să ne scăldăm în aşternuturi de frumuseţi / ar mai trebui adăugată biblioteca din Alexandria / şi operele a nenumăraţi poeţi // abia în final cuvintele mele să vină / ca punctul după întreaga istorie a lumii / de la facere la apocalipsă / de la răsărit la apus / de la cuvântul care a fost de la început / până la cuvântul ce nu va mai fi nicodată” (*Nu-mi cere să-ţi spun*). Parafrazându-l pe Hasdeu, să spunem că poezia este căsătoria realităţii cu idealul, în sufletul poetului. La Radu Ulmeanu prevalează conştiinţa critică: „Poezia vine ca o duminică fastă / o primăvară întârziată în care inimile de gheaţă / încep să se topească şi picură / broboane de sânge însingurat” (*Poezia*). Altădată, poetul evocă schimbările care s-au produs cu fiinţa sa în raport cu iubirea, cu viaţa şi moartea, cu „icoanele sfinte” întru iertarea păcatelor.

Cred că *Ab urbe condita* în varianta Ulmeanu este prima radiografie lirică a pandemiei.

Tema predominantă a poeziei lui Radu Ulmeanu şi în acest volum, am spus, este dragostea în polisemia făpturii sale cereşti-pământeşti. Ea soarbe „nectarul viu din călimară”, umple toată lumea cu puterea ei. Declaraţia de iubire e laudă, cuminecătură cu, aura ei legendară, alteori patetică, romanţioasă, atinsă, oximoronic, şi de aripa neagră a lui Thanatos: „Aş vrea să-ţi spun iubirea mea cea mare / că totu-i nou şi virginal şi pur / că noaptea grea ce capăt nu mai are / s-a fisurat în scâncet de azur // Aş vrea să-ţi spun iubirea mea cea sfântă / că ochii tăi de aur strălucind / veste îmi dau că universul cântă / şi stelele în ceruri se aprind // Aş vrea să-ţi spun iubirea mea de vis / că trupul meu ce-noată în tenebre / spre tandra-ţi mângâiere s-a decis / să traverseze spasmele funebre // Şi-aş vrea să-ţi spun că te doresc enorm / cât mintea, gândul, visul nu cutează / acum că încă păsările dorm / şi doar lumina Domnului e trează” (*Aş vrea să-ţi spun*). Femeia e lacrimă şi alinare „două minuni una în alta”. Către ea se îndreaptă poetul ca să câştige cursa către revelarea morţii sau pentru a plonja în misterele lumii. Şi iarăşi mărturisiri vibrante cu aplecarea spre transcendere: „Tânjesc mereu după fructul trupului tău / sânii îşi iau zborul dintre palmele mele / garoafa gurii, izvoarele de lumină din ochi / sunt ca apele limpezi de munte // Tânjesc după sufletul tău ca albastrul cerului / şi după cuvintele tale ţâşnind ca un cântec / dintre buzele care îmi netezesc pliurile frunţii // Iar braţele când mă cuprind sunt binecuvântatele lanţuri/ ce mă leagă de fiinţa întreagă a lumii / mă atârnă ca pe un clopot la gâtul de mială al nopţii / când luna creşte pe cer rotundă şi palidă” (*Tânjesc*). Iubirea e „îndreptăţirea la existenţă, viaţă stăpânind peste moarte”; „De la o vreme / singura [lumină] pe care o caut / e cea a ochilor tăi / lumina luminilor, / tu, îngerul nopţii” (*De la o vreme*). Gesturile, recunoscute, sunt eminesciene, numai când sunt familiare sau paradoxale amintesc de Arghezi.

Pe lângă aureola metafizică populată de vise şi îngeri, poezia lui Radu Ulmeanu e plină de realitatea palpabilă, de „sângele istoriei contemporane” care, într-un loc sintetizator, e sânge negru, mai ales în volumul de faţă special dedicat noii citadele: „Ne urmăresc şi acum zâmbetele strâmbe / ale celor cocoţaţi în vârful ierarhiei din nou / gata oricând la o nouă delaţiune” (*Sângele istoriei contemporane*). Sau într-o *Nocturnă*: „În noaptea care răbufneşte acum / Disting o trăsătură ca de scrum / Parcă în pielea trupului meu stinsă / Cu ghearele de-oţele vin să / Brăzdeze litere însângerate / Păsări de pradă pline de păcate”. Totuşi, veridicitate e trecută prin arcanele transfigurării şi cu o prozodie perfectă.

Către final, suntem aduşi în prezentul cel mai strict şi mai tulbure, un fel de radiografie lirică a pandemiei. Toate se destramă şi se prăvale, lumea se duce de râpă, „numai umbre pe faţa vâscoasă a realităţii”, „Dumnezeu nu se mai arată la faţă / îngerii s-au încuiat în primul bordel”, „Iisus se plimbă mâhnit printre ruine”. Să fie oare prima luare în atenţie poematică, şi încă în volum, a invaziei coronavirusului. Parcă nu se vede nimic ciudat în oraş, au sistat zborurile din şi către Italia, e o atmosferă opacă, parcă sunetul strident al unui capac de sicriu trântit: „Îţi faci cumpărăturile şi te îndrepţi spre casă / îţi speli mâinile cu săpunul numărând cele 20 de secunde / recomandate de medici şi te aşezi la masa la care îţi scrii poeziile direct pe calculator / ca un destoinic exemplar al secolului XXI” (*Nu se vede nimic ciudat în oraş*). Îţi aminteşti doar de fata pe care o iubeai, viaţa deci palpită în ipostaza ei esenţială. Raportarea la ceea ce e mai uman pe lumea asta, dragostea, ar fi ştirea la ordinea zilei după ordinea inimii şi a sufletului, după calendarul atârnat de perete sub fotografia iubitei. Primăvara, privighetoarea, ciocârlia întreţin aria vieţii „şi mă întreb ce să mai fac eu ce aceste versuri / dacă oricum lumea e plină de cântec / dacă moare sau nu cineva / sau fuge din izolare / împrăştiindu-şi cu nepăsare buchetele de trandafiri / pe sicriele încă descoperite // dragostea scâlciată la vremea coronavirusului / este totuşi pasărea ce cântă ziua şi noaptea / fără vreo gelozie, fără invidie / cu ochii rotunzi deschişi către Dumnezeu” (*dragostea*).

Cred că *Ab urbe condita* în varianta Ulmeanu este prima radiografie lirică a pandemiei. Şi mai cred că e cel mai recent imn închinat poeziei şi iubirii aşa cum arată ele în imaginarul poetului la această vreme nebuloasă. Versurile sunt aşa de bine gândite şi construite, în paradigma plurivalenţei, încât tentaţia de a cita este irepresibilă: „Sunt cauza cauzelor / şi regalul regalelor / şi sâmburele nimicului / şi calea pierzaniei // Pentru mine însumi sunt nemuritor / pentru câinele vecinului – un biet infractor / pentru îngerul ce trece în zbor razant deasupra casei mele / sunt ghimpele de trandafir / în care îşi zgârie tălpile // De fapt, îmi dau seama că nu sunt / din cauza propriei mele existenţe / pe cale de-a se curma / la fiecare adiere de pleoapă // Aud tropăitul greu al eroilor lui Homer / pe strada mea înconjurând ca un şanţ de apărare cetatea lui / Priam / iar Elena pe care o strâng noaptea în braţe / priveşte încrucişat în oglinda ochilor mei / cu ochiul morţii spre ochiul strălucitor / pâlpâind / al vieţii mele” (*Cauza*).

„A repeta greșeala altuia”

(urmare din p. 3)

personajele tinere, pline de energie şi de viaţă. Bătrînul e meschin, invidios, supărăcios, avar, ipohondru, lăudăros, ramolit, libidinos etc. Plin de ticuri, el vorbeşte în clişee răsuflate, şi chiar bolile de care suferă sunt caraghioase, pentru că sunt – tot prin convenţie – închipuite. De fapt, bătrîneţea, inimaginabilă din perspectiva vîrstelor biologice anterioare, e astfel caricaturizată în culturile moderne - şi chiar această caricatură e acceptată, interiorizată, împărtăşită chiar de bătrîni, cînd se gîndesc pe ei înşişi ca bătrîni” (Matei Călinescu).

■ Studiile arată că a mîngîia o pisică sau a o privi cum doarme scade tensiunea arterială la oameni.

■ „Treisprezece meserii, treisprezece sărăcii”. „Meserii multe, sărăcie-n curte” (proverbe româneşti).

■ Spre deosebire de întreg care poate fi imprecizabil, abstractizat, elansat spre infinit, detaliul posedă precizia, concreteţea, resignarea finitului. Condiţia sa similiumană.

■ Riscurile Destinului de scriptor. Uneori agonia cuvîntului îi precede sfîrşitul vieţii, alteori îi urmează acesteia, cel în cauză fiind depreciat în judecata posterităţii.

■ Suferă prea mult pentru a-şi îngădui să-şi analizeze suferinţa. De fapt n-o *cunoaşte* suficient.

■ Timiditatea: un soi de masochism involuntar.

■ „Am vorbit cu spor, nu ne-am tocit niciodată gura de pomană. Presupui cumva că acum suntem ca ciorile de cîmp cînd se întorc acasă în vîrfurile copacilor? Şi că tot acest croncănit este începutul pregătirii pentru noapte? Mi se pare că observ la unii dintre prietenii mei o anumită cordialitate afectuoasă şi înduioşătoare; şi plăcerea intimităţii; ca şi cînd soarele s-ar scufunda. Adesea imaginea îmi apare împreună cu o anumită senzaţie de frig, căci soarele s-a dus; vechiul disc se răceşte, dar acesta este doar începutul; şi vom deveni reci şi argintii ca luna” (Virginia Woolf).

■ Bucuria e pururi tînără, durerea e fără vîrstă.

■ A. E.: „Talentul: testul capital la care supunem geniul”.

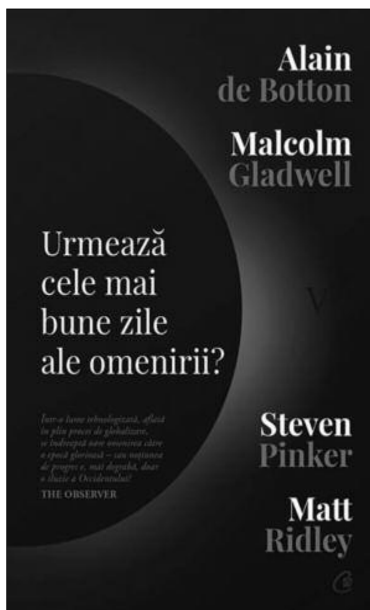
Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

O dezbatere despre progres

“Urmează cele mai bune zile ale omenirii?” este tema unei dezbateri organizate în noiembrie 2015 sub patronajul fundației create de Peter și Melanie Munk. Moderată de Rudyard Griffits, întâlnirea a pus față în față patru personalități cu realizări în cercetarea științifică, publicistică și literatură recunoscute la nivel internațional. Au pledat pentru un răspuns afirmativ Steven Pinker și Matt Ridley și pentru unul nu neapărat negativ dar mai rezervat, Malcolm Gladwell și Alain de Botton (singurul pe care-l cunosc din câteva cărți apărute la noi). Discuțiile, inclusiv cele preliminare cu moderatorul, au fost publicate într-o scurtă carte cu același titlu ca cel al dezbaterii, tradusă în limba română de Bianca Stănescu (Ed. Curtea Veche, București, 2019). Turnirul s-a încheiat cu victoria taberei progresiste, verdictul fiind dat de public (peste 3000 de persoane) care a fost îndemnat să se pronunțe atât înainte, cât și după confruntare, numărul optimiștilor crescând cu două procent: inițial 71% dintre spectatorii participanți au răspuns afirmativ și 29% negativ, ulterior primii ajungînd la 73% și ceilalți la 27%. Argumentele echipei câștigătoare au constat mai ales în date statistice referitoare la creșterea în ultimii 10 ani pe scară mult mai mare decât înainte a nivelului de bunăstare, sănătate, a speranței de viață, a păcii și siguranței individuale, dar și a extinderii democrației și drepturilor omului, egalității sexelor și chiar inteligenței. Cei din tabăra cealaltă nu au contestat majoritatea acestor realizări, socotindu-le totuși nerelevante și neconsolatoare pentru cazurile individuale de nefericire, nici faptul că ele sunt progrese reale, ci au susținut că este greu să vorbim de un progres general și mai ales nu putem fi siguri că el se va perpetua și în viitor. Aceasta a fost poziția nu atât pesimistă, cât mai degrabă sceptic-agnostică a lui Malcolm Gladwell, care a mai argumentat și că, prin creșterea în complexitate a lumii, problemele acesteia devin mult mai complicate și mai greu de rezolvat, dând ca exemplu încălzirea globală. Soluțiile acestora implică o cooperare a multor domenii de activitate, deloc ușor de realizat,

cel puțin actualmente. Mai pesimist, Alain de Botton, consideră că omenirea nu pare a se afla pe calea cea bună, că dezvoltarea tehnică nu aduce un spor de înțelepciune ba dimpotrivă, chiar în țări hiperdezvoltate, precum țara în care trăiește, Elveția, oamenii nu sunt prea fericiți. În opinia sa, o concepție numită “realism pesimist”, care nu refuză să vadă imprefecțiunile constitutive naturii umane poate fi mult mai favorabilă în a acorda importanță unor valori precum: iertarea, tandrețea, simpatia peste care perspectiva perfecționismului neîncetat poate trece cu ușurință.

Dialogul celor patru protagoniști nu le-a schimbat opiniile, având însă meritul de a fi clarificat anumite poziții sau de a le nuanța pe altele. Mai important mi se pare însă interesul trezit de explicitarea unei premise esențiale pentru felul în care înțelegem cu toții lumea: admiterea sau nu a realității progresului. Personal consider că periculoasă în ideea de progres, chiar admițând cum au făcut-o și învingătorii dezbaterii anumite regrese temporare, este sugestia de infinit pe care pare să o conțină. Progresul ar fi o înaintare nesfârșită spre mai bine, învingând treptat toate obstacolele și sperând că i-ar putea veni chiar și morții de hac prin știință și tehnologie. Aici mi se pare, precum lui Alain de Botton, că intră în contradicție cu înțelepciunea cuprinsă în marile tradiții religioase, filosofice și etice ale omenirii. Toate consideră măsura, deci conștiința unei limite constituite prin raportare la ceva ce depășește omul, o virtute fundamentală. Încrederea în progresul nesfârșit ne face să ignorăm orice limită, adică să negăm transcendența, prefăcându-l pe Dumnezeu, în eventualitatea că-i mai admitem existența, într-un fel de garant al creșterii nelimitate a puterii noastre.

Țin în mână o *Carte de rugăciuni* alcătuită de Cuviosul Nicodim Aghioritul în secolul al XVIII-lea. Smerenia emanată de fiecare cuvânt scris aici înseamnă tocmai recunoașterea limitelor și neputinței omului în fața desăvârșirii lui Dumnezeu. Progresul interior, duhovnicesc are deci cu totul altă direcție și alte țeluri decât cel exterior, pe care-l idolatrizăm atâta. În absența celui dintâi, al doilea tinde să ne transforme prin inteligența artificială, cum avertizează tot Alain de Botton, în altă specie decât *Homo sapiens*. Și nimic nu garantează că noua entitate, probabil un hibrid bio-tehnologic, va fi mai bună, în cazul că va mai avea cumva ideea de bine.

Mai pesimist, Alain de Botton, consideră că omenirea nu pare a se afla pe calea cea bună, că dezvoltarea tehnică nu aduce un spor de înțelepciune ba dimpotrivă, chiar în țări hiperdezvoltate, precum țara în care trăiește, Elveția, oamenii nu sunt prea fericiți.

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Lecția de istorie

Recitesc *Iliada*, id est *Cântecul Ilionului* (*Troiei*). Începe cu o molimă, continuă, din cânt în cânt, douăzeci și patru – câte litere are alfabetul care le știe pe toate – (N1), cu războiul tocmit pe durată. Războiul de care omul nu pare a se sătura vreodată. Ajung la pasajul în care este prevestit sfârșitul cetății lui Priam: *„Veni-va o zi când Troia și neamul vestit al lui Priam...”*

Trec mai departe în pași mari, de *o mie de ani* (N2), pe țărmul Africii de Nord, în Cartagina, unde urmașul lui Scipio Africanul, învingătorul lui Hannibal, un alt Scipio – dar prin adopție –, Scipio Aemilianus, distrugând din temelii cetatea rivală se lasă copleșit de tristețe la gândul că ar putea să vină și rândul cetății sale, Roma, să împărtășească soarta Troiei, Cartaginei.

Li se spunea pur și simplu *Gemenele*, ele fiind singurele gemene din sat. Se făcuseră mărișoare, erau prin clasele mari. Aveau însă un frățior care venise pe lume mai târziu, după vreo zece ani, dar cu mesaj divin. Cel puțin așa spuneau părinții lor când erau întrebați în sat de cel mic: *Dacă așa a vrut Dumnezeu...*

Părinții plecau la muncă, surorile lui la școală, iar el rămânea cu bunica. Ea-i povestea multe. Cel mai mult aștepta el să-i spună de bunicul lui: ce bărbat harnic era, cum jucau împreună la horă, cum *a trebuit* – accentua bunica, pentru că micuțul o iscodea cu privirea, ba chiar cuteza și întrebarea – să plece la război. Aici bunica se oprea de fiecare dată, pentru că ba o pasăre din ogradă, ba mâncarea de pe plită, încât el nu mai ajungea să o privească în ochi. Nu bănuia el că bunica și-i ascundea.

Mai erau și zile când nici bunica nu mai putea să stea cu el. Și atunci rămânea acasă cu una din gemene. O dată una, o dată cealaltă, cu rândul. De carte se țineau totuși, pentru că una din ele era prezentă la lecții. (Câte o gură mai nesocotită spunea: *în tot răul e un bine.*) Le-a venit ideea să-l ia și pe el la școală cu ele. Erau puțin îndoite: Dacă va zice cineva ceva ...

Frățiorul lor stătea cuminte în bancă între ele, asculta cu atenție. Părea chiar că înțelege despre ce e vorba la școală: era joaca lui de acasă spusă altfel, mai *cu știință,* dar nu de nepătruns.

Cel mai frumos însă a fost la lecția de istorie, când, parcă înțeles cu bunică-sa, *domnul* le-a povestit despre război. *Domnul* știa mult mai multe decât bunica lui. Avea ce să-i spună când se vor vedea, el îi va spune, iar ea îl va asculta. *Domnul* încheie povestea, dar micuțul nu-l slăbește din ochi. – *Ai înțeles ce este cu războiul ăsta*?, îl întrebă domnul. – *Da*, răspunde el. *Mâine ne spuneți și de bunicu'* ?

1. Despărțirea în câte douăzeci și patru de cânturi a epopeilor homerice este opera gramaticilor alexandrini.
2. *Hiliasm*, *milenarism* (*chilioi*, în limba greacă, *mille*, în limba latină, „o mie”), concept (?), prevestire apocaliptică destinată sfârșitului / începutului de mileniu.

Tehnica și practica lacrimii

- o scrisoare între-deschisă de Magda Ursache -

Prețuite Părinte Ioan,

În punctul de purcedere al acestei scrisori întredeschise, vreau să vă mulțumesc Dvs., ca doctor de suflet. Sună patetic? Las așa. Scuzați-mi îndrăzneala și nesiguranța. Filosoful Liiceanu spune, pe dreptate: „Când vorbesc de Dumnezeu, mă bâlbâi".

Mie nu-mi place să vorbesc răspicat, dar trebuie: reapar tăgăduitorii lui Iisus, ai lui Dumnezeu, ai apostolilor, ai Fecioarei Maria. Tăgăduitorii icoanelor vor să le scoată din școli, pregătind tinerilor o lume interioară sărăcită de sacru. Efortul de a alunga biserica din viața noastră e clar. Cum? Prin distrugerea familiei tradiționale, prin libertate la drog și la sinucidere. Libertatea nelimitată, prost înțeleasă, a anulat disciplina, ordinea morală: să-l iubești pe Domnul, să-ți iubești aproapele, să disceni între bine și rău. Or, preotul ne citește din manualul lui Dumnezeu, oferă o cultură etică.

Ni se tot spune că li s-a dus vremea creștinilor ortodocși, că preoții au fost „morți fără cauză". Părintele Arsenie Boca, după schingiuiri carcerale grele, spunea: prima lovitură o simte deținutul; pe celelalte le suportă Dumnezeu.

În deceniile staliniste „cu copite de drac", cum le numește Vintilă Horia, celula a putut fi, după Pr. Gheorghe Calciu Dumitreasa, „o biserică a lui Hristos"; familia, spuneți Dvs. în multe cărți ziditoare, e „biserica de acasă". Școala de ce n-ar fi? Mie – o știți ca duhovnic al meu – biserica mi-a fost reazim, durerea m-a întors acasă, în biserică. După cum din akedia (deprimare, ca boală infecțioasă, acum pandemică deoarece exasperanțele copleșesc) încercați să mă scoateți Dvs. Și-mi amintesc ce-mi spunea Bătrânu meu: „Magda, *Lumina lină* ajută, o asculți și te cuprinde o anume bucurie duhovnicească". După plecarea lui, m-a cuprins și bucuria postului, am exersat și tămăduirea prin rugăciune. Nu-i ușor. În pelerinaj la Prislop, v-am întrebat, peste măsură de emoționată: Cum să mă rog, Părinte? Răspuns, cu vorbă inspirată: „Oricum, dar cu dragoste." Pentru că, după Apostolul Apostolilor, Pavel, Epistola I Corinteni: „Dragoste nu am, nimic nu sunt; dragoste nu am, nimic nu-mi folosește."

De cum am intrat în Prislop, am simțit Mănăstirea ca manifestare a lui Dumnezeu. De Sine. Am mai simțit asta chiar înainte de a intra în Petru Vodă, chiar înainte de a intra în schitul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril", chiar înainte de a-l vedea pe Arhimandritul Iustin Pârvu, cu chip de icoană, om încercat, ca și Arsenie Boca. Am simțit locul – loc sfințit și în micuța Cărbuna, a egumenului Elefterie Păduraru, ființă aleasă, discipol al lui Daniel Sandu Tudor martirul, om îndumnezeit. Acolo, la Cărbuna, s-a evocat, ani în șir, Rugul aprins. Inițiativa și organizarea: Adrian Alui Gheorghe. În fond de ce a fost pușcărizat grupul de la Antim? Pentru că nu plăcea bolșeo-comuniștilor solidaritatea călugări - preoți - poeți - oameni de știință. Au fost condamnați laolaltă în Procesul Rugului aprins, din 1958, călugărul Daniil Sandu Tudor, duhovnicul inimii aprinse de rugăciune, arhimandritul Benedict Ghiuș, savantul Alexandru Mironescu, acad. Barbu Slătineanu, etnograf și istoric de artă, poetul Vasile Voiculescu. Poezia înaltă caută și rostește *das Heilige*, Sacrul (e trimiterea lui Heidegger la Hölderlin) și poate că s-a

născut din rugăciune, poetul dorindu-și să comunice cu transcendentul.

A crede profund în Dumnezeu e în genă, e moștenire de la părinți, ca și dragostea de țară.Vă cunosc documentarea riguroasă: intrați în grădina filosofiei, a psihologiei, a sociologiei, a oamenilor de știință.Vă aduc la cunoștință ce am citit și eu despre gena lui Dumnezeu, VMAT 2, după Dr. Dean Hamer (credincioșii transmit gena asta copiilor), dar și după psihologul Bruce Hood: „born to believe in God". Urmăresc întâlnirea dintre religie și știință, cercetarea care sprijină spiritul religios. Sau nu Dumnezeu a dăruit omului știința?

Notează în jurnal Eugen Ionescu: „Dumnezeu nu poate muri. E singurul lucru pe care nu-l poate face." Și câți nu-l declară mort! „Cruce mare că dracu-i mare", spune etnosoful anonim. Avem nevoie mai mult decât oricând de cruce. Stângismul ateu redivivus: vrea să ne ducă în secolul XXI fără Dumnezeu. Și-mi aduc aminte că, în stalinismul prelungit până prin '65, în biblioteci erau vânate lucrările religioase, ca să fie trimise la topit, iar PCR cerea negarea divinului și critica „insuficiența lucrărilor ateiste". Acum, ateii urlă că s-au ridicat zece mii de biserici, nu și zece mii de spitale, în ignorarea faptului că medicina face ce poate, apoi intervine mâna lui Dumnezeu. Despre zece mii de bănci n-ar obiecta.

În *munginerie* numită *Evangheliștii*, apostolii erau niște desfrânați, drogați, bețivi, Fecioara Maria – o depravată, Crucificarea – o farsă, ca și Învierea. Mi-e milă de sufletul lipsit de pace al ateului, dar mi se pare că toleranța față de blasfemie nu-i bună. Nu mă atrage o piesă de teatru în regia lui Caramitru senior, intitulată *Dumnezeu se îmbracă de la second hand,* fie și ilustrată cu muzică de Chopin. Nici discursul lui Caramitru jr. împotriva Sfintei Fecioare, dovedind cum involuează *homo sapiens*. Facem ce facem și ajungem iarăși la maimuța lui Darwin. Replica a dat-o P.S. Ignatie, episcopul Hușilor, vorbind despre „progresistul salvator nenumit". Îl numește jurnalistul Gabriel Popa: „Evanghelia după Calamitru". Liberala doamnă Trăilă o fi știind ceva despre jertfa bisericii ortodoxe, de vreme ce e convinsă (B1, 12 iunie 2019) că ortodoxia n-are martiri? N-a auzit de nebunii întru Hristos ai rezistenței?

Ni se tot spune că li s-a dus vremea creștinilor ortodocși, că preoții au fost „morți fără cauză". Părintele Arsenie Boca, după schingiuiri carcerale grele, spunea: prima lovitură o simte deținutul; pe celelalte le suportă Dumnezeu. Și Ioan Ianolide, alt mântuit: „E mai lucrătoare o Biserică prigonită, dar pură, decât una strălucitoare, dar convențională." (*Deținutul profet*). „Cine crede cade sub cruce și se ridică. Cine nu crede este strivit de cruce", susține apăsat starețul Iustin Pârvu, evocând Sfânta Înviere din 1950. În adânc de mină, la 560 de metri sub pământ și sub biciul caraliilor, s-a oficiat o Liturghie „esențială în mântuirea neamului nostru". Te mai poți îndoi de forța credinței? Și-mi vine în minte o frântură de dialog cu Petru:

„– De ce i se spune *Rugăciunea inimii*?

– Pentru că rugăciunea aceasta coboară mintea în inimă, Magda. O spui în ritmul inimii și vei simți minunea".

Arsenie Boca numea smerenia „sarea virtuților". Petru a avut-o. „Blând și smerit cu inima", a ținut să-mi spună, pe patul de spital: „Ceva important, Magda. Și când mă mai supăram pe tine, tot mă rugam pentru tine: Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, iartă-mă pe mine, Petru, păcătosul, iart-o pe Magda, păcătoasa." Și încă: „Tu știi care icoană a Maicii Domnului îmi place mai mult? Nu Lidianca în pietre scumpe, ci icoana de la Antim: Împărăteasa fără coroană, în purpură."

Într-o vreme, îmi intrase-n cap că nu vreau să mă îngrop în pământ. Doream incinerare, iar cenușa să fie aruncată pe o apă. Mi-a zis: „Magda, nu te temi că o să pierzi cerul dacă refuzi pământul?" După ce a plecat în „împărăția cerurilor", nu m-a mai bântuit greșeala asta. Vreau acolo lângă el, e sfârșitul bun, cel mai bun. Și nu mi-e frică de moarte, o văd ca pe-o cale spre altă viață. După Sf. Ioan Hrisostom, mult citat de Dvs.: „Cei ce se tem de moarte sunt cei ce nu cred în Înviere." Cu cuvântul Bătrânului meu: „Dacă nu-i moarte, nu-i nici înviere." În formularea lui Dan Puric: „Necreștinii pun punct după moarte, creștinii pun virgulă". Însă trebuia să încep citarea cu Psalmul 51: Trupul e „casă de fân" (*domus fenea*).

Scrie Gabriel Liiceanu: „M-am săturat până peste cap de intelectualii noștri autohtoni, păcătoși patenți care promovează despre lucruri înalte. Mai niciunul n-a putut face vreodată legătura între credința lui și viața lui." Dar Valeriu Gafencu? Dar Mircea Vulcănescu? Generozitatea lor pentru salvarea semenului, de la boală, de la cădere, e fără egal, la fel, omenia lui Radu Gyr. Dar Vasile Militaru, supus regimului de nimicire? Dar Daniil Sandu Tudor, cu o condamnare la 25 de ani, mort martiric la Aiud, neștiut, după o bătaie cruntă? I se reproșează cele trei căsătorii și că trecea de la cabaret la strană, de la Capșa la Muntele Athos. S-a călugărit după un accident aviatic. Fusese pilot de război antisovietic. A intrat în schit, care este inima bisericii. Și nu se spune că, în pușcărie, dăruia tot ce primea de mâncare; vorbea rar, dar „când vorbea, trecea duhul", zice un martor.„Am auzit cântecul păsării unice", a șoptit el însuși. Unde? În închisoare.

„Om ceresc” e și monseniorul Ghika, și monahul Nicolae Steinhardt, și smeritul preot Grebenea. Dea Domnul ca darul lui Steinhardt pentru ortodoxie să-i fie util: să dăruiască, la rândul ei, ca să dobândească.

De reproșat, reproșăm multe. Se acuză „traiul tihnit” al poeților religioși, ca Ioan Alexandru. Dar a avut „trai tihnit” Vasile Voiculescu, nedreptățit și acum ca poet religios, afirmându-se că validarea literară i-a venit nu de la poezie, ci de la proză? Scrie Petru Ursache, în *Istorie, genocid, etnocid*, că PCR promova „poezie hiperideologizată și subculturală”, dar că „sentimentul românesc al ființei își găsea alinare și suport în poeziile lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, V. Voiculescu, Pan M. Vizirescu”. Și încă: „Va veni vremea când istoria literară, reîntoarsă acasă, la domeniul și instrumentele ei, va trebui să opereze corectările și recunoașterile de rigoare.” Și pentru cei împinși la exil.

Se vorbește comparativ despre martiriul ortodocșilor și al greco-catolicilor, ca să se concluzioneze că sunt mai mulți martiri greco-catolici. Eu dau cifre din *Biserica întemnițată*.

Și BOR e în greșeală uneori. Așa se face că stareța Veronica de la Vladimirești a murit în 2005, fără ca BOR să-i fi acordat un comunicat măcar, în onoarea ei, pentru anii de condamnare la muncă silnică. Canonizarea lui Arsenie Boca se tot amână. Abia în 11 octombrie 2010, la București, a avut loc primul simpozion de martiriologie, sub semnul Icoanei Noilor Martiri, pictată de maicile de la Mănăstirea Diaconești-Bacău. Au fost acolo – bun lucru – profesori și preoți din România, Grecia, Rusia, SUA, UK, toți ortodocși.

Post-revoluție, trebuia să ne simțim mai... interecumenici. Așa că s-au organizat mega-soboare, cu tămâieri scumpe deasupra celor 200 de biserici demolate în ceaușism. „Oameni și religii”, egal înțelegere intercomuniuni. E corect să vezi așa lucrurile: orice religie trebuie respectată, eu respect credința oricui, cu obligația ca și celălalt să-mi respecte credința. Încerc să nu-mi spun că acest sincretism al religiilor duce la îndoială, duce la pesimism în legătură cu mântuirea creștină. Să fie pacea interecumenică mai importantă decât pacea interioară? De asta aș fi preferat nu rugăciuni pe stadioane, în chip de concerte rock, ci să se fi discutat față la față. Un musulman cu un reformat/ ortodox/ israelit/ hinduist/ budist/ penticostal/ evanghelist/ șintoist/ anglican/ copt/ baptist /unitarian. Sau n-o fi politically correct să afirm că mă rog în limba mea? Că nu-mi place să mă rog într-o limbă pe care n-o cunosc? Îmi asum riscul să spun Tatăl Nostru de una singură. În clar de singurătate. Și, ca dezbinarea să intervină și aici, unii nu citesc și nu adnotează decât primul volum din Dumnezeu, Vechiul Testament; la volumul doi nu ajung.

Am alcătuit împreună cu Petru o antologie de poezie creștină, *Duh și slovă*, în două ediții. Una la Editura Institutul European, alta la Junimea. „Poezia este, în ultimă instanță, practica metafizicii. Ca și religia.” Este credința lui Adrian Alui Gheorghe, dar și a lui Dan Anghelescu, umblând „desculț în jurul metafizicii”. Marile excepții (n-au tema religioasă) sunt Bacovia și Ioanid Romanescu, mal-croyant și el.

Un splendid poem, prezent în antologia noastră, e *Amicul*, în acceptul lui Ioan S. Pop fiind însuși Iisus. Dumnezeu e, pentru Andrei Pleșu, „siropul din baclavaua lumii.” Nu-mi place baclavaua. După Maxim Mărturisitorul, „lăcomia pântecului”, e „maica relelor”. Mă feresc de ea. Recent, cineva fluiera în biserică, de pe undeva, din josul Dunării: „Motivul religios nu mai are ce căuta în poezia modernă.” Afirmația asta mă determină să pregătesc a treia ediție. O redactoră de carte voia să-i schimbăm titlul, pe motiv că ar fi prea... slav. Habar n-avea că așa s-a numit revista lui Mircea Vulcănescu: „Duh și slovă”.

„Creștinismul, notează Vasile Andru în *Recurs la credință*, a fost mereu, în toți acei ani, o replică tăcută, tainică, la agresiunea comunistă”. Este și acum, când suntem supuși la tot soiul de agresiuni: mecanizare, robotizare, mai rău ca în filmul *Modern Times* al lui Chaplin. În *Brave New Word*, omul e pe cale să devină un apendice al mobilului. Am văzut în mall-uri și monahi cu urechea nedezlipită de telefon, în necunoașterea, probabil, a Părinților Cappadocieni: „toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos”.

Citesc că în Hexagon se practică spovedania prin telefon: pentru sfaturi, apăsați tasta1; pentru spovedanie, tasta 2. Le fil du Seigneur costă 34 cenți pe minut, doamna Camille Hautier poate fi mulțumită.

„Predica stimulează mentalul, Magda”, îmi spunea Petru. L-am auzit pe Bartolomeu Anania, e adevărat. Vă ascult pe Dvs., e adevărat. Plec din biserică îmbunătățită. Într-o stație de tramvai, aud o monahie vârstnică spunându-i surorii care o însoțește: „Tu crezi că numai diavolul Lucrează? Nu și Dumnezeu?” Traversez strada împăcată. Spovedania la Dvs., Părinte, e dar de la cel care lucrează pentru Bine. Nu sunteți sever. Nu-mi spuneți să repet „întocma – dogma ”(Ion Barbu). Nu vă supărați dacă, în post, din neatenție, am pus un pic de lapte în espresso.

Recapitulez ce mă întrebați mereu: „Cum stați cu iertarea, doamna Magda?” Rău, Părinte, dar monahul Nicolae Steinhardt m-a încurajat să nu uit, pentru că anume vrăjmași nu pot fi iertați. Mi-e imposibil să mă rog pentru ei. Rugăciune pentru călăi nu poate face oricine. Pe mine nu mă lasă rănile lui Petru. Informatorii Securității l-au vătămat, i-au pus continuu piedici, cum să-i binecuvântez? După ceea ce numim „evenimentele” din acel Decembrie, am întins mâna unor vrăjmași. M-au răsplătit cu alte și alte blestemății. Un așa-zis stilistician a afirmat în „Cronica”, negru pe alb, că *Universitatea care ucide* e scrisă de Petru, nu de mine. Recentuț, o imensă plagiatoare a susținut că eu scriu cărțile lui Petru și că le public la Editura Eikon cu numele lui pe copertă. „Să nu fiți supărată, Noemi Bomher asta v-a făcut un compliment”, mi-a spus Valentin Ajder. Și mai sunt securiștii care iau agheazmă în gură la biserica „40 de sfinți”, unii vecini de bloc. Dificilă schimbarea gândului și a inimii, metanoia, cu alt cuvânt pocăința. Eu i-aș lăsa dincolo de pronaos pentru că nu cred în schimbare, în mutare, în puterea lor de a vedea lumina după ce s-au întunericit o viață. „Să-l iubești pe vrăjmașul tău” nu-i de colea. Trebuie să ai puterea lui Marcel Petrișor (13 ani de închisoare) ca să vorbești amabil cu torționarul întâlnit pe stradă. Eu nu o am.

Prietenul meu și al Bătrânului, Vasile Andru, trecut și el dincolo, găsise patru feluri de viețuire: diavolească, dobitocească, omenească, duhovnicească. Ar fi de ales, spunea el: să plătești cu rău binele făcut; mai e și opțiunea rău pentru rău, dinte pentru dinte. El, Andru, mergea pe ideea că trebuie să întorci binele făcut. Asta pot. Nu și să fac bine celui care mi-a făcut rău sau continuă să-mi facă rău. Sper să nu-mi pierd sufletul din pricina asta. Mântuitorul mântuie greșalele noastre.

Petru a suportat prigoană dinspre „cei trei A” (el nu i-a numit, eu, da: prorectorul Arvinte, dovedit cu umeri grei de Paul Miron, decanul Andriescu, șeful de materie Vasile Adăscăliței, cumnat cu șeful SIE, Mihai Caraman). L-au nedreptățit/ marginalizat, pe toată durata vieții lui. N-a avut nici o șansă. Dar cred că sita istoriei culturii îi va face dreptate cărturarului cu privire albastră. Pe ei nu-i pot ierta. Dumnezeu să-i odihnească și pe cenzorii mei cumva, dar să-i și țină departe de mine. N-a fost ușor să suport 13 ani dreptul de semnătură interzis; a fost „închisoarea” mea. Toleranța e bună, resemnarea nu. Iar cel atacat are tot dreptul să nu tacă, să se apere.

Nu vă rețin mai mult, dar, pentru că vorbele Dvs. de la predică îmi rămân în minte și în inimă (sunteți un om de rasă, Părinte, și nu la haină mă refer), îmi amintesc surâzând de o întrebare adresată enoriașilor, în citare liberă, ca să zic așa: De ce nu veniți la biserică, în casa lui Iisus? Nu vă place de preot, de altar, de predica mea, dar ce aveți cu blândul Iisus?

Vă supun atenției un soi de interpretare pe care am refuzat-o: că trădarea lui Iuda ar fi fost necesară pentru moartea și învierea lui Iisus. Nu, nu vreau o religie întemeiată pe trădare, pe sperjur. Cică preeminența lui Iuda constă în faptul că a trădat din dragoste de Iisus. Că l-a sărutat ca să-l avertizeze, un sărut iudaic. Iar sinuciderea ar fi jertfa pentru creștinism, chipurile. Că trădarea e parte a ființei umane, că așa a vrut Creatorul: Fiți umani! Fiți iude! Fiți mișei! Nu cred asta.

Zice Pr. Dumitru Stăniloae, drag vouă: „Răstignirea este prima Înălțare.”

„Vezi, Magda, dacă n-am timp eu, scrie tu *Ridică-te, Gyr, ridică-te Crainic!* Îți dăruiesc acest titlu. Poți să-l scrii.”

L-am scris.

Mi-ați spus, după ce Petru s-a stins: „Doar n-o să-l bocim acuma. Faceți ceva pentru Bătrânu.” Luam xanax cu ghiotura, oglinda mă pândea să-mi arate cum mi s-au schimbat trăsăturile; la un moment dat, am făcut un atac de panică urât: m-am simțit ca o broscuță sub farul Daciei, pe care n-am mai condus-o din teamă de accident; văzusem pe șosea un biciclist mototolit de un camion. Am aruncat somniferele. Cred că prin ce am făcut (15 cărți editate cu ajutor Ajder; Bătrânu a cuprins enciclopedic câteva domenii: etnologie, teologie, estetică, istorie literară, critică de poezie și de proză) mi-am câștigat dreptul la plâns și poate că a fost lacrima mântuirii. „Căci plânsul stinge focul veșnic, iar ruga te înaltă sus.” Așa ne liniștește Sf. Iacob Hozevitul. Am să-l slujesc cât am să pot pe țărănușul meu imperial respectând cutuma, pe învățătorul meu înțelept, pe filologul iubitor de limba română, pe credinciosul în poporul său, ales, pe mărturisitorul de adevăr istoric. Petru a ieșit din viața asta „răbdător și tare”. Nu s-a lăsat condamnat la frică. Poate și iertător, așa cum eu nu pot fi, cu doctorașul care l-a împins în moarte. „Profesorul de frumos”, cum îi spuneau studenții de la Teologie (pentru mine, proful de preafrumos, cu suflet preafrumos), mi-a dat, după ce mi-a împlinit viața, lecția finală: a despărțirii. Cea mai grea.

Și pentru că am citit din doască-n doască *Teologia necazurilor* (preot Ioan C. Teșu, Editura Sf. Mina, 2018), închei astfel: Doamne Dumnezeule, îți mulțumesc pentru durerea asta uriașă, a pierderii lui Petru!

Iași, 20 decembrie, 2019

Post-revoluție, trebuia să ne simțim mai... inter-ecumenici. Așa că s-au organizat mega-soboare, cu tămâieri scumpe deasupra celor 200 de biserici demolate în ceaușism. „Oameni și religii”, egal înțelegere inter-comuniuni. E corect să vezi așa lucrurile: orice religie trebuie respectată, eu respect credința oricui, cu obligația ca și celălalt să-mi respecte credința.

Gheorghe SIMON

Împlinirea Scripturii

Cele trei revelaţii primare

Oriunde e locuire de suflete, toate sunt cuprinse de nostalgia copilăriei, de tânguirea Maicii Fecioare îndurerate, de tristeţea de moarte a Fiului, în aşteptarea trecerii pragului, inevitabil, al morţii. În orice parohie, pretutindenea îşi restrânge nehotărârea, într-o incintă a cuminecării. De când e omul om şi lumea lume, doar prin frângere părintească şi prin jertfire a Fiului a fost posibilă restaurarea chipului dintâi al omului. Actul Învierii nu se repetă, nu e teatru şi nici înscenare, cum nici o clipă nu e aceeaşi. Ceva se schimbă în sufletul omului, prin cele trei revelaţii primare: a cuvântului, a morţii şi a iubirii. Treptele acestea sunt minunat îmbinate, pentru a ne ocroti de cruzimea şi ferocitatea omului, răpus de rele şi cu obicei secular de răzbunare, de tăgăduire. Prima învăţătură a părinţilor mei a fost una cât se poate de simplă: Să am ruşine de oameni şi frică de Dumnezeu. Altceva nu ai cum să adaugi, mai târziu, fără riscul pierderii sau al rătăcirii. Toată Săptămâna Mare eram în alergare. Nu-mi era nici foame, nici sete. Aşteptam asfinţitul şi pe înserate clopotele ne chemau la Deniile înalte de rugăciune împreună, un fel de întristare după ceea ce avea să se întâmple, fără voia noastră. Eram uniţi de un cuget comun, cu o putere ascunsă, de a face cumva să împiedicăm crucificarea, să fie doar o Moarte uşoară şi o trecere fără durere, spre Învierea cerească, spre Bucuria trăirii, fără amăgire. În Săptămâna Mare trăiam cu adevărat fiecare moment, cu o emoţie curată. Mai întâi la mărturisire şi la împărtăşire, împreună cu părinţii, apoi, în Vinerea Mare, în momentul trecerii pe sub Sfântul Aer, şi, în clipa culminantă, din Noaptea Învierii. Cuprins de un fel de hărnicie peste puterile mele, aşteptam Învierea, pentru a fi vrednic de darul părinţilor: înnoirea ţinutei, cu haine tocmite la croitor şi încălţări noi. Singura încercare era să ajung acasă cu lumânarea aprinsă din lumina vie a Învierii. Aşa ne-a ocrotit Dumnezeu de a nu fi doar participanţi la un spectacol, sau, mai grav, de a fi personaje, ci să trăim Învierea ca persoane, suflete vii, salvate de la moarte, de Fiul, Unicul Fiu al Dumnezeu cel Viu. Trăirea aceasta înseamnă iubire. Şi iubirea lui Dumnezeu nu se dezminte. Dumnezeu e făgăduinţă, adică, Dumnezeu se ţine de cuvânt. Pentru omul viclean, tăgăduitor, iubirea lui Dumnezeu ar putea fi amăgire sau promisiune. Nu, însă, şi pentru creştinul care primeşte darul iubirii. Darul acesta ţine de Sfântul Duh, ca împlinire a Sfintei Scripturi, a ceea ce e înscris în Planul divin al Creaţiei. Omul nu e făcut pentru a confirma ceva, ci pentru a încununa creaţia. Abia prin surparea morţii de către Mântuitorul Iisus Hristos, istoria şi-a pierdut cronologia şi a devenit prezent. Nici o teologie şi nici o religie nu pot însuma, mai viu, mai grav şi mai tensionat, trăirea fiecărui suflet din Noaptea Învierii.

Dumnezeu nu ia omul prin surprindere. Dumnezeu ni se arată mai întâi prin prefigurare şi preînchipuire. Mormântul gol, de la Înviere, e prefigurat de alte două morminte, din care se va elibera omul cel vechi. Corabia lui Noe, prin care viaţa va fi salvată. Cel de-al doilea mormânt e altarul prin care e pusă la încercare credinţa lui Avraam, prin jertfirea fiului, Isaac. Prefigurările lui Dumnezeu sunt atenţionări pentru omul de ieri, pentru înţelesul tainei, ca adeverire a iubirii sale. Creaţia nu poate fi despărţită de Creator. Iubirea părintească e binecuvântare cerească. Învierea e trăire curată în inima copilului. Uimirea, din sufletul său, e bucurie. Cum şi-ar vedea părinţii, nemuritori. Chiar de ar muri, ei vor învia, precum a înviat Iisus, şi copilul nu va mai fi singur. Pe cruce, Iisus nu e singur, ci, părăsit. Întristarea sa nu e un regret după ceva pământesc, ci e o întristare de moarte, peste care nu se poate trece, pe care nu o poate surpa decât tot prin moarte. Când vedeam literele acelea, I N R I, ele erau iniţiale şi doar cei iniţiaţi le-ar fi putut citi sau descifra. Atent eram cu toată fiinţa mea de a nu scăpa nici un cuvânt de la Sfânta Liturghie, de a nu fi rămas pe dinafară, de a nu fi trecut cu vederea, de a fi neglijat, neluat în samă. Sorbeam din ochi fiecare chip din preajma mea şi eram una cu ei, cu toţi, într-un glas răspunzând ***Adevărat a înviat!*** Numai să nu mi se stingă lumânarea, să o ţin cât mai aproape de sufletul meu, pâlpâind în adierea blândă a nopţii.

Învierea e fără precedent, e doar prezent, şi nici umbră de ceva reminiscent, e însumare de-o clipă, fără de grăbire în pripă. Totul e tresărire, trezire din amorţire, într-un glas răspundem şi suntem răspunsul. Şi strigătul nu mai e durere, trece uşor ca o adiere. Aerul e văzduh şi însufleţire. Moartea nu mai e temere şi nici frică, ea e eliberare de nehotărâre, de ezitare, crucificare a păcatului, zdrobire a capului şarpelui, chiar pe Muntele Căpăţânii, şi, totodată, dezrobire din infernul fără durată şi fără măsură.

La Înviere se petrec toate atât de repede, încât nu ai cum să vezi fulgerul, săgeata Duhului, decât după ce te-a pătruns, până în adîncul inimii, cum nu ai fi fost, pe când erai, iar acum, acum, eşti altul, înnoit îţi e sufletul, înalţător cugetul, eşti lumină neînserată. Sufletul e acum uşor, nu-l poţi vedea cum trece parcă pe dinaintea ta şi nu te fură şi nu te părăseşte.

La Înviere tot ce e părere piere subit, tot ce s-a aflat ca nevăzut e acum mormânt golit. Şi nici prin artă dezvăluit, nici prin cuvânt zăvorât, Logosul e acum Verb în lucrare, indiciu şi nu principiu, e moartea literei şi însufleţirea Duhului, e desăvârşire prin săvîrşire, ultimul cuvânt de pe cruce: ***Săvârşitu-s-a!*** Tot ce a fost încercare e acum ridicare la putere. Învierea e încununare a creaţiei, plinire a iubirii, prin jertfire. Tot ce a fost până acum prefigurare, alegorie, aporie, parabolă străvezie, devine clipire a razei. Grăbire şi alergare de a ajunge la timp, să nu fim surprinşi de neprevăzut, să nu întârziem, moartea nu aşteaptă. Ea trece ca o umbră. Şi nici lumina nu se arată decât prin umbra sa. Numai Lumina necreată nu ni se arată decât o singură dată, faţă către faţă. Aşa e Învierea: surpare a morţii, Înfiere a Fiului, Înduhovnicire a Fiului Omului prin Înfierea părintească a Tatălui ceresc.

Moartea pe cruce e plinire treimică a creaţiei, acolada care uneşte sfârşitul cu începutul. De la pomul vieţii şi întâia cădere a protopărinţilor, trecând prin robia păcatului, a ispitirii şi a vicleniei, a înşelătoriei, a morţii învingătoare, până la lemnul uscat al crucii, din acelaşi pom al vieţii, cu fructe fără de cunoaştere, cu însetare de moarte şi nepotolire a firii. Noul Adam doar prin moarte primeşte putere de la Tatăl pentru a-i elibera din iad pe Vechiul Adam şi pe Eva, dându-şi sufletul în mâinile Tatălui. Eliberarea aceasta o resimte şi o trăieşte oricine aude şi vede, orice suflet respiră odată cu ultima răsuflare a Duhului. Agonia însă rămâne, suferinţa capătă un sens, viaţa prinde un rost. Dacă ţinem minte şi nu uităm repede pe cât de repede s-au întâmplat toate, parcă fără voia noastră. Când totul e nevinovăţie în viaţa neprihănită a Fiului, de ce l-au chinuit, se întreabă copilul din noi, de ce l-a lăsat să moară, de ce l-au chinuit şi crucificat? Copilul de ieri de la sânul mamei e acum în dreapta Tatălui. Aşa va fi şi cu fiecare din noi, ne spunem în gând şi ţinem aproape unul de altul, să nu se strecoare printre noi Tăgăduitorul, Amăgitorul.

Prin împlinire a creaţiei, prin desăvârşirea ei, adică a iubirii prin actul jertfirii, la sfârşitul veacurilor vom fi judecaţi nu după fapte, ci după cum am iubit şi cum am răspuns iubirii necondiţionate a Creatorului. Acolada face să dea mugur şi mlădiţe.

Fiecare cuvânt de pe cruce actualizează creaţia, prin dinamica şi adevărul lor, în toată dimensiunea umană a cunoaşterii şi a eliberării de sub arcanele viclene, superficiale, ale amăgirii, ale simulării, ale înscenării. Accentuate şi tensionate, ultimele cuvinte de pe cruce induc spre limpezire şi lămurire a ceea ce e mai tainic în sufletul omului: iertarea! Prin pătimire, Mântuitorul Iisus Hristos ia asupra sa toată povara şi neputinţa umană, eliberând-o. În felul acesta, omul cel vechi e acum înnoit prin înfiere. Prin Fiul Omului e restaurat chipul dintâi al omului. Putinţa devine Biruinţă.

E întâia oară când viaţa, necuprinsă, e suprinsă de sensul ei originar, princiar, auroral. În cele mai neaşteptate locuri şi în cele mai neaşteptate clipe, Iisus e calea mântuirii noastre, până la sfârşitul fără de sfârşit al vieţii fără de moarte. Alcătuirea firii umane e acum înnoită prin altoire, mlădiţă spre rodire şi spre rodnicie a sufletului. Nimic nu rămâne pe dinafară, toate sunt una. Nimic nu putem adăuga şi nici întârzia, nemurirea şi adeverirea sunt acum prezent viu, fără de timp, corupător, necuprinsul e cuprins şi surprins, prin cea mai grabnică şi dinamică clipă din viaţa omului. Pare a fi ceva care depăşeşte puterea noastră umană. Surparea morţii şi Învierea sunt adeverirea Creatorului, în expresia umană a creaţiei neîntrerupte.

În mintea unui copil, Învierea e Iubirea lui Dumnezeu. După moarte, părinţii vor învia şi vor fi amintire vie. Mă vor aştepta şi îmi vor întinde mâna pentru a mă salva. Învierea e făgăduinţa lui Dumnezeu de a nu-şi părăsi creaţia, de a o lăsa la voia întâmplării şi a rătăcirii. Creaţia e Chipul lui Dumnezeu, biruinţă asupra naturii, eliberare din teroarea trecătoare a clipei. Înfierea e simultană cu Înduhovnicirea. Filiaţia e darul firesc al creaţiei. La Mănăstirea Agapia, abia Duminică, la a doua Înviere, trăiam cu adevărat bucuria. După Sfânta Liturghie măicuţele ies din Biserică şi distribuie fiecărui copil aflat în incinta mănăstirii câte un ciocănel pentru a face să răsune toaca de lemn, pe o partitură nevăzută, făcând să vibreze văzduhul, spre încântarea părinţilor. Intrarea în Împărăţia Tatălui e liberă doar pentru cei neprihăniţi, cu sufletul nepervertit. Aceeaşi bucurie e prefigurată în ziua de Florii, ziua intrării Mântuitorului Iisus în Ierusalim. E bucuria întâmpinării a celui mai simplu dintre pământeni, nemicşorat şi neumilit. Umilinţa avea să vină mai târziu, să fie neruşinare pentru adultul batjocoritor. Ceva mai devreme, Cel care potolise însetarea Samarinencei, avea să resimtă uscăciunea şi, ca un copil, să rostească: ***Mi-e sete!*** Apa vieţii secase, pomul vieţii se uscase. Apa din Paharul morţii avea să fie sorbită până la ultima picătură.

Ultimul cuvânt de pe cruce e un Verb. Verbul îşi desface aripile şi imediat devine Adverb: ***Astăzi, acum vei fi cu mine în rai***! Rostit cu promptitudine de către Mântuitor, prezentul e prezenţă. ***Acum***-ul hristic e întâietate şi eminenţă, purcedere a Duhului, consimţire şi concomitenţă.

Ultimul cuvânt de pe cruce e un Verb. Verbul îşi desface aripile şi imediat devine Adverb: Astăzi, acum vei fi cu mine în rai! Rostit cu promptitudine de către Mântuitor, prezentul e prezenţă. Acum-ul hristic e întâietate şi eminenţă, purcedere a Duhului, consimţire şi concomitenţă.

studii

N. Georgescu

Metodă și rigoare

Dl. Petre Gheorghe Bârlea adună o parte dintre studiile sale de filologie clasică într-o elegantă culegere, cu titlu inspirat: „Adevărul din călimară". Din capul locului înţelegem, aşadar, că dânsul se bazează strict pe litera scrisă, pe bibliotecă ;– şi, într-un fel, a spune, de pildă, „adevărul din bibliotecă" este a glossa titlul cărţii sale, adică a da adevărului valenţele căutării, studiului, comparaţiei – ale stilului, mai ales. În alt fel, însă, mai aproape de intenţia titlului cărţii, ţinând cont că o bibliotecă înseamnă texte, referinţe la aceste texte şi studii în care sunt topite şi textele şi referinţele, adevărul din călimara primă, a unui autor, constă în recitire, regândire, retopire a tuturor acestora – un *synopsis* ce presupune muncă urieşească, răbdare şi neapărat abordare parţială. Un studiu precum „Adevărata identitate a nimfei Anna", de pildă, îl poartă pe autor prin literatura clasică greco-latină, dar şi prin mitologie şi antropologie culturală, prin dicţionarele etimologice ale limbilor indo-europene – scopul fiind acela de a demonstra că hrana (omului, dar și a zeilor) a creat mituri care s-au păstrat în nume – asemănătoare în culturile mediteraneene. Este fascinantă „dexteritatea de chirurg", i-aș zice", prin care cuvintele sunt decupate din contextul lor, explicate în acest context, adunate sub cupola unui/unor simbol/simboluri comune/e. P. Gh. Bârlea ne aduce aminte că filologia clasică, atât de urgisită la noi, este matematica ştiinţelor umaniste, că aşa cum fără matematică nu te descurci în fizică, chimie, electronică etc. – tot aşa fără greacă şi latină nu te descurci, sau te descurci foarte greu, în ramurile filologiei. În sensul studiului despre *Anna Perenna* („zeiţa" *anului* care ne dă, apoi, ceilalţi ani, *perenitatea*; „hora" care răpeşte ziua hrănitoare, quae rapit hora diem" al lui Horaţiu, sau „Alma Venus" a lui Lucreţiu, Venus care ne hrăneşte cu iubire, dar şi cu hrană adevărată, pe noi, oamenii, dar şi universul, de vreme ce este „supter labentia signa", alunecătoare pe sub corpurile cereşti) „adevărul" este construcţie, raţionament făcut cu sensibilitate, din materiale pe care ţi le procuri singur din cărţi. De altfel, autorul o spune din capul locului că ceea ce caută în general în literatura clasică este literatura, frumosul: *„Dintre toate artele, literatura serveşte cel mai bine cunoaşterea de tip estetic.(...)Textul literar generează înlănţuiri de concepte, întrucât fiecare cuvânt are o istorie întreagă a devenirii sale, iar prin nenumăratele posibilităţi de asociere, multiplicarea ideilor şi formelor este, practic, infinită. Literatura poate reproduce, ca să nu spunem că poate re-crea orice altă formă de artă într-un limbaj secund, integrator, prin puterea cuvintelor de a sugera culori, sunete, forme, mişcare, trăiri interioare, după cum are capacitatea de a se descrie pe sine însăşi."*

Cu o asemenea întemeiere teoretică, P. Gh. Bârlea abordează chiar filosofia (Platon în naraţiunile, descrierile ori anecdotele din dialoguri este autor de literatură, Aristotel însuşi în exemplele sale la raţionamente, ori în fabule, nu este mai puţin autor de literatură) – dar, desigur, se simte mult mai dezinvolt în zona lui Ovidiu ori în aceea a clasicistului lui Umberto Eco, un capitol despre acesta precum ‚Semnificaţiile numelor în *Pendulul lui Foucault* " fiind exemplar, demn să stea alături de „Semnificaţia numelor proprii la I. L. Caragiale" de G. Ibrăileanu, dar cu mici diferenţe. Petre Gheorghe Bârlea caută anagrame ale unor nume proprii, sau numele reale ale unor prieteni/cunoscuţi ai lui Umberto Eco, pe când G. Ibrăileanu căuta semnificaţii chiar în mumele personajelor, trăsături de caracter, date de destin, etc. Această zonă a *eponimiei* şi *paronomasiei* literare nu este acoperită la noi, iar cercetările ar trebui pornite chiar cu uneltele filologiei clasice (definiţia termenilor la Aristotel ori Cicero şi Quintilian, aplicarea eponimiei de către Eschil, etc.). Numele proprii sunt studiate în Europa, există chiar dicţionare privitoare la literatură: Othelo, de pildă, este apropiat de *hotel* (*hospes*, oaspetele, devenit *hostis*, ostil) iar Desdemona ar fi cea care dez-demonizează cetatea, se sacrifică pe sine pentru a salva Veneţia de Maur. Un dicţionar de nume proprii cu valoare de simbol sau chiar de mit din literatura română va avea de înregistrat, de pildă (dau un singur exemplu pentru a nu mă complica într-un studiu propriu) numele lui *Călin Surupăceanu*, din „Intrusul" de Marin Preda: în numele său autorul „dezbate" două mituri: cel al *Meşterului Manole* (personajul renova turla unei biserici, de aici pleacă pe un şantier în Moldova – dar vede că tot ce face cu personalitatea/viaţa sa se surpă continuu) – şi cel al *Zburătorului* (când se întoarce de pe şantier îl aşteaptă, acasă, un copil de şapte ani pe care-l cheamă „Ca pe tatăl meu, Călin"). Sunt două ipostaze ale zborului: unul sacrificial, al lui Manole, pentru care personajul lui Preda nu are chemare, şi celălalt casnic, dar care nu-l interesează, el dorind eroicul, într-un fel supranaturalul. Un asemenea dicţionar de nume cu sens trebuie să fie, desigur, operă colectivă – dar Petre Gheorghe Bârlea, cu metoda sa clasică atât de bine asimilată, ar putea conduce un asemenea colectiv.

Cartea sa este exemplară, adică poate servi drept exemplu de muncă aplicată, cu scop creativ, într-o bibliotecă unde adevărurile nu au, nu pot avea umbră de minciună.

Victor RUSU

„Sus la Valea Ursului"

Culegerea de folclor „**Sus la Valea Ursului**", aparţinând cunoscutului istoric, publicist şi cercetător ştiinţific craiovean, dar originar din satul Valea Ursului, judeţul Mehedinţi, prof. dr. Tudor Nedelcea, constituie, fără îndoială, o importantă contribuţie la cunoaşterea şi valorificarea folclorului mehedinţean.

Volumul se deschide cu un amplu studiu consacrat istoriei satului natal, „Satul din inima mea", cum precizează inspiratul titlu dat de autor, studiu ce se constituie într-o veritabilă micromonografie concentrată a localităţii Valea Ursului, atestată documentar în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea.

Dincolo de subliniata valoare documentară a textului, e de remarcat şi învăluitorul, vibrantul registru afectiv al întregului demers evocator, eleganţa şi expresivitatea stilului, în multe privinţe, de-a dreptul poematic.

Personalitate complexă, cu un elevat, temeinic statut intelectual şi o bogată, prodigioasă experienţă în activitatea de cercetare ştiinţifică, prof. dr. Tudor Nedelcea a cules de-a lungul multor ani, aplicând cu probitate profesională o metodologie riguros ştiinţifică, specifică domeniului, uimitor, nebănuit de numeroase creaţii folclorice, cu o largă şi intensă circulaţie în zona etnofolclorică a satului natal, izbutind, în cele din urmă, să pregătească pentru tipar o culegere judicios structurată şi cu adevărat valoroasă, sub toate aspectele.

Genul liric (doina de dor şi haiducie, de cătănie şi înstrăinare), precum şi cântecul propriu-zis, de dragoste şi dor, despre relaţiile familiale, de inspiraţie socială, de înstrăinare, de război etc., la care se adaugă strigăturile de factură satirică şi umoristică, în principal, este cel mai bogat şi divers reprezentat în remarcabila culegere de creaţii folclorice din volumul „Sus la Valea Ursului".

Important ete că majoritatea doinelor şi cântecelor culese de prof. dr. Tudor Nedelcea, în ipostază de folclorist, sunt inedite, unele dintre ele chiar onomastic şi toponimic explicit marcate şi localizate, dar şi celelalte creaţii, care sunt apreciate şi înregistrate de cunoscătorii profesionişti ai liricii populare drept variante ale unor doine şi cântece deja cunoscute, prezintă şi ele note, elemente stilistice noi, accente emoţionale, atitudini şi gesturi poetice inedite, fapt ce le conferă un considerabil coeficient de originalitate. Noi riscăm chiar aserţiunea critică, opinia că ele au fost create de către autori anonimi din partea locului şi, în virtutea caracterului tradiţional al literaturii populare au împrumutat din fondul comun, de secole sedimentat şi consacrat, de mijloace de expresie artistice, motive, imagini, metafore, formule versificate de început şi finale, grupuri de versuri şi rime, matriţa prozodică tradiţională, cu versuri de 5-6 sau 7-8 în ritm trohaic şi rimă împerecheată sau monorimă, care, preluate şi combinate în mod creator, au facilitat compunerea unor noi variante, a unor noi piese lirice, în cele din urmă.

O menţiune aparte se cuvine strigăturilor satirice şi umoristice, cântecelor şi anecdotelor versificate de aceeaşi factură, care ironizează sau satirizează vicii, cum ar fi lenea, infidelitatea, hoţia, avariţia şi altele.

Creaţiile satirico-umoristice incluse în volumul „Sus la valea Ursului" sunt intens animate de undele spumoase ale unui umor popular stenic, solar, nemaliţios, benign, care intenţionează „îndreptarea păcătosului", nu condamnarea lui publică şi de accente satirice mai incisive, mai caustice, de natură polemică şi pamfletară.

O notă de rafinament stilistic în plus se face uşor sesizabilă în cele câteva cântece şi strigături ce se plasează sub semnul categoriei estetice de umor liric.

În mod inexplicabil, autorul culegerii nu acordă, în economia sumarului, un spaţiu tipografic distinct unor variante valoroase ale baladelor „Ştefan cel Mare" şi „Mihu haiducul", „Bujor haiducul" sau „Iancu Jianu". După cum surprinde şi absenţa baladei haiducului mehedinţean Muscu de la Oprişor, care şi azi se bucură de o susţinută circulaţie în zona folclorică cercetată de autorul culegerii.

Prima parte a volumului, consacrată folclorului poetic, se încheie sărbătoreşte cu superba, admirabila anecdotă versificată „Cântecul lui '77", de un umor cuceritor, efervescent, contagios.

Un grupaj substanţial de „Poveşti" este tipărit în partea a doua a volumului, de fapt, cele mai multe dintre „poveşti" sunt snoave, sau anecdote după opinia mea, adică naraţiuni de mici dimensiuni, cu tâlc, cu un pronunţat mesaj de factură morală, şi un discurs epic creat într-un registru expresiv accentuat umoristic.

Concluzionând, ne vom formula, o dată în plus, convingerea că Tudor Nedelcea este autorul merituos al unei valoroase culegeri de folclor mehedinţean.

Geo Vasile

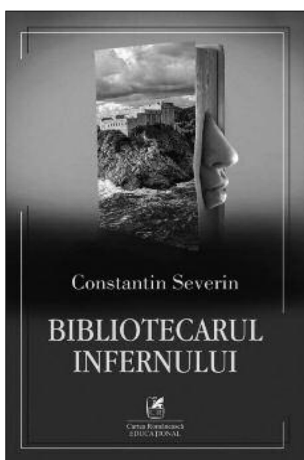

SUTE DE ANI DE SINGURĂTATE SAU VIAȚA CA OPERĂ DE ARTĂ

Bibliotecarul Infernului, roman de Constantin Severin

EDITURA *Cartea Românească Educaţional,* Iaşi, 2019, 289 p.

Geniul lui Esposito constă tocmai în a fi fost martorul, actorul şi cronicarul a sute de ani de istorie mondială. Epocile şi evenimentele curg încrucişându-se necontenit, ca şi cum memoria talentatului scriitor ar fi fost un recipient inepuizabil pentru un perpetuum-mobile de aduceri aminte, selectate în funcţie de mesajul subsecvent şi expresivitate dintr-un colaj copleşitor de secvenţe spaţio-temporale.

Cu o jenă firească recunosc că până la lectura acestei cărţi, nu auzisem de numele autorului sucevean. Dintr-o scurtă prezentare inclusă de Editor, aflăm că a semnat până acum zece volume de poezie, eseuri şi proză. În 1977 a absolvit Universitatea Tehnică G. Asachi din Iaşi, iar în 2015 cursul International Writing Program din cadrul Universităţii Iowa, SUA. În 2016 a urmat cursul "Puterea culorii" la KLC School of Design, Londra. Este membru al USR şi jurnalist. În această din urmă calitate a publicat peste 800 de articole şi eseuri şi interviuri, pe teme culturale, de teorie şi critică de artă, abordând însă şi alte subiecte de anvergură naţională şi internaţională. Ca artist vizual şi fondator al unui nou curent, expresionimul arhetipal, a fost omologat în mai multe ţări europene precum şi în Japonia.

Toate acestea transpar în romanul *Bibliotecarul Infernului*, *id est* cultul său pentru cultura românească şi universală, diacronic şi sincronic vorbind, în special cultura scrisă, artele plastice, filosofia ca mister şi predestinare, ca *modus vivendi* între sacru şi profan, între umbre şi lumini tip tablourile lui Caravaggio (preferinţa absolută a hermeneutului Constantin Severin!!), ca iubire fizică şi spirituală, ca aparenţă şi esenţă.

Ideea centrală în jurul căreia pivotează întregul roman eşte însăşi viaţa, solitudinea şi opera protagonistului-fluviu, napolitanul Giovanni Esposito, deţinător al tainei nemuririi în urma cercetării cărţilor unui teolog iezuit, fizician, matematician, astronom, poet, gânditorul croat Roger Boscovich născut în 1711 la Dubrovnik, exeget al universurilor paralele, vizibile şi invizibile, dar şi a lecturii unui vechi manuscris, tip "Cartea lui Toth" sau "Tăbliţele de smarald". Acest Esposito, născut în 1675 şi care încă avea cont deschis pe fb în 2010, trăitor acum la Melbourne, transmisese mamei personajului-prieten şi conlocutor, Constantin Ionescu, zis Nini, ce locuise în copilărie în Turnu Severin, oraşul Trandafirilor şi al Podului lui Traian, un caiet cu coperţi vişinii; era de fapt jurnalul experienţei şi secretului tinereţii fără bătrâneţe şi al vieţii fără de moarte. El este cărturarul format sub lumina gândirii magice a celor trei mari renascentişti, Pico della Mirandola, Marsilio Ficino, Giordano Bruno, cercetătorul, eclecticul baroc, aventurier, versatilul iniţiat, prieten bun cu celebrul clavecinist şi compozitor Domenico Scarlatti şi viitorul bibliotecar al unei uriaşe biblioteci secrete cuprinzând cărţile interzise de-a lungul vremurilor de Inchiziţia Spaniolă şi de Vatican, cfr. celebrului "Index Librorum Prohibitorum". Acestea vor fi fost transferate, împreună cu laboratorul alchimic "al comuniunii cu absolutul" al lui Rudodlf II, după 1717 din ordinul prinţului-mareşal de Austria Eugen de Savoia, din reşedinţa imperială vieneză într-un tunel - buncăr din fosta insulă Ada Khaleh, situată între Orşova, Drobeta Turnu Severin şi malul sârbesc al Dunării.

Aşa a ajuns Giovanni Esposito, fost bibliotecar regal la Napoli, apoi la Viena, "Bibliotecarul Infernului" din Ada Kaleh; va petrece 245 de ani în subteranele secrete ale insulei palimpsest, atemporale, micul Gibraltar, Eden mediteranean, un fel de spaţiu magic, exotic, "partea cea mai nordică a Levantului" ce va dispărea în apele Dunării în martie 1971 sub un enorm lac de acumulare construit din ordinul lui Gheorghiu-Dej şi preşedintele Tito la Gura Văii-Porţile de Fier...

Personajul Nini, ajuns în 1990 la Dubrovnik datorită unei burse acordată de Inter University Centre, transcrie pentru noi, preluându-l de la mama sa, jurnalul lui Esposito; sigur, avem de-a face cu o cunoscută convenţie literară a jurnalului primit sau găsit de care se foloseşte şi G.Călinescu în "Bietul Ioanide". Constantin Severin intră în chip simpatetic, alchimic am zice, în pielea naratorului, până la identificare perfectă. Astfel încât autorul romanului poate spune cu mâna pe inimă "Esposito c'est moi".

Desigur, cărţile se fac din alte cărţi, va spune orice cititor avizat pe urmele lui Italo Calvino, şi se va gândi în primul rând la strategia narativă a lui Jean d'Ormesson şi la ataşant-iscusitul-ubicuul său "Jidov rătăcitor", damnat de Isus ce-şi ducea crucea pe Golgota, să nu moară niciodată. Astfel că începând din anul 33 e.n. fugit în lumea largă de-a lungul secolelor, îl vom regăsi, aşa cum ne reamintim, în eternul său impermeabil decolorat sub unul din multiplele nume, de pildă, Ahasverus sau Simon, pe unul din podurile Veneţiei, povestindu-şi zecile de roluri pozitive sau negative pe care le jucase până în veacul al XX-lea unui cuplu de turişti, Pierre şi Marie, atât de captivant de parcă ar fi fost un "manuscris viu". Credem că nu exagerăm comparând talentul de povestitor irezistibil al celor doi autori, punând semnul egalităţii între felul de a ţine cititorul treaz prin lejeritatea improvizaţiei narative, a cumulării adevărului documentat istoric cu ficţiunea, a galeriei copleşitoare de portrete, inclusiv a unor oraşe tip Dubrovnik, Napoli, Viena, Orşova, Galaţi şi bineînţes insula multietnică-unicat în România, Ada Kaleh, ombilicul universului narativ şi paradisul visat încă din adolescenţă de Nini. Talentul de portretist al autorului se manifestă şi în zugrăvirea unor personalităţi începând cu Giambattista Vico şi terminând cu Ienăchiţă Văcărescu, Maria Rosetti, Carol II, Ion Barbu sau Nicolăescu-Plopşor, sculptorul Gheorghe Iliescu-Călineşti, interioare, bucate, veşminte de epocă etc.

Iată o dovadă de stil-scriitură, cu toate simţurile în alertă: "Biblioteca sa e în acelaşi timp o oază de mirosuri, de senzaţii olfactive dominate în special de o combinaţie de arome de fân uscat, peste care se suprapune o boare de oţet, cu adieri de vanilie. Nici urmă de miros de mucegai sau de praf, de putreziciuni sau şoareci. Dimpotrivă, totul pare o autentică enciclopedie de arome plăcute, deloc astringente, ci blânde, catifelate şi luminoase, care îţi creează o surprinzătoare senzaţie tactilă în nările atente, un buchet ameţitor, în care recunoşti parfumul de iarbă uscată, de plăcinte de dovleac din copilărie, de pere coapte, de lumânări în biserică, de struguri striviţi de melcul de teasc, de răşini de brazi montani, de cuplu înlănţuit, de cai albi în galop, de liliac, violete şi levănţică, de nou născut, de casa bunicilor de la ţară, o insulă de arome extrem de vie, de pură, de bogată, autosuficientă şi completă, aproape imposibil de captat în cuvinte.".

Cred că în această cheie, majoritar olfactivă, oferită chiar de autor drept *ars narrativa*, trebuie citit acest roman. Care e simultan istoric, incluzând bătălii, cutremure, molime devastatoare, de moravuri, de dragoste (multele iubiri ale bibliotecarului nostru de-a lungul secolelor cu italience, românce, sârboaice, şi chiar cu Ninon de l'Enclos, legendara curtezană de la curtea lui Ludovic XIV, *muza arhetipală* a elitei intelectuale de secol XVII, tip La Rochefoucauld, Racine, Fontenelle, cea care obişnuia să spună „ Îţi trebuie mai mult geniu să faci dragoste decât să comanzi armate„), de aventuri rocamboleşti, policier şi totodată un romanesc *conte philosophique*, vorba lui Voltaire, prin caratele livreşti, aluzii culturale, rafinamentul analitic, inclusiv în plan psihic sau estetic, spiritualitate, topite în substanţa, dinamica şi fluxul narativ. Un roman ce pare o lungă *confesione* ("o foame de a spune egalată doar de setea de a tăcea..."), un abstract al câtorva secole şi ţări, şi care se adresează, trebuie s-o spunem, celor numiţi în franceză, *les connaisseurs*.

Bibliotecarul infernului este cartea unui autor erudit căutător de absolut (himere & mistere!!!) cu talent de povestitor in tradiţia clasică flaubertiană, şi totodată a unui colorist, poet, în permanenţă tentat să problematizeze, să caute sub ceea ce nu se vede, cu vorba lui Dante, *cercate sotto il velame*, spre a ajunge la esenţa lucrurilor, dacă se poate la a cincea esenţă. Aproape toţi autorii, tipologiile şi nucleele narative ce ţin de modernitate sunt prezenţi în memoria estetică a lui Constantin Severin, începând cu madeleine-a lui Proust şi terminând cu mitul faustic din Thomas Mann, cu Borges, Milorad Pavić, Umberto Eco sau Claudio Magris. Iată ce crede Constantin Severin despre creaţia artistică: „O operă este valoroasă dacă te transformă, îţi schimbă ideile, senzaţiile şi chiar sensibilitatea, te face să iubeşti mai intens. Savoarea de a degusta pe îndelete un astfel de text este inegalabilă, îmi place să descopăr tehnica clarobscursului în scriitură, aceea prin care aduci progresiv înţelesul unui cuvânt dintr-o parte înspre claritatea cea mai mare, din cealaltă parte înspre obscurul cel mai accentuat. Trebuie să te identifici cu ceea ce iubeşti, creezi şi gândeşti, gândirea e o serie nesfârşită de identităţi temporare".

Este un eşantion din filonul eseistic al romanului, filon din care se hrăneşte însuşi *Bibliotecarul Infernului:* discipol al străbunului său clarvăzător Giordano Bruno. Acesta, ne sugerează Giovanni, alias Nini, în *De Umbris Idearum* a demonstrat că ideile noastre nu sunt altceva decât un amestec de lumini şi umbre, şi nu reprezintă adevărul absolut, pe care nu-l ating decât Aleşii, vizionarii extatici. Cu siguranţă Bruno, străbunul din Nola al bibliotecarului nostru a fost unul dintre ei. Un ezoteric, înrudit eventual cu felul de a concepe viaţa şi istoria lumii, probat atât de crepuscularul protagonist al Bibliotecii subterane cât şi de autorul acestui roman de excepţie.

Geniul lui Esposito constă tocmai în a fi fost martorul, actorul şi cronicarul a sute de ani de istorie mondială. Epocile şi evenimentele curg încrucişându-se necontenit, ca şi cum memoria talentatului scriitor ar fi fost un recipient inepuizabil pentru un *perpetuum-mobile* de aduceri aminte, selectate în funcţie de mesajul subsecvent şi expresivitate dintr-un colaj copleşitor de secvenţe spaţio-temporale.

cronici

Marin Iancu

CRONICA UNEI POVEȘTI DE IUBIRE

Tot mai cunoscută în calitatea sa de poetă, după cum, în ultimii ani, ar putea să o confirme și cele câteva volume de versuri publicate la scurt interval unele de altele (*Nu ne mai vrea pământul*, 2015; *Datori cu o țară*, 2017; *Sunt dragoste de patria mea 2017, Moire și îngeri 2018*), dimpreună cu volumul de proză *Scrisorile destinului* (2018), Emilia Amariei ne oferă de data aceasta o surpriză de proporții prin romanul *Flavia* (Târgu Mureș, Editura Vatra veche, 2020). Natură telurică, legată în cel mai propriu mod de locurile sale de baștină, Emilia Amariei e atât de convinsă de puterea exercitată asupra sa de matricea rustică, încât orice posibilă atracție spre alte locuri ar putea să o constrângă la stări dintre cele mai neplăcute. Aflată departe de lume, între dealurile Idicelului din Județul Mureș, Emila Amariei își îngrijește singură pământul, seamană și cultivă, înfruntând adeseori potrivniciile climatice ale anotimpurilor în nesfârșita lor ciclicitate. Se pare că sufletul și inima i-au rămas acasă, la Borca, la oamenii din satul ei natal, la bucata de rai în care a văzut lumina zilei.

Pretextul epic al romanului e simplu, reconstituirea traiectoriei existențiale a unei adolescente dintr-un sat îndepărtat de munte, Flavia, fiica lui Traian și a Minodorei din Borca, de pe Valea Bistriței, aproape de drumurile fabuloasei Vitoria Lipan în căutarea soțului ei, Nechifor Lipan. Titlul însuși al romanului ne duce cu gândul la prezența unui asemenea centru al narațiunii, a cărui evoluție ar putea fi văzută parțial ca o confruntare cu destinul, în căutarea secretelor vieții, a unui personaj divizat și totodată multiplu. Dată fiind desfășurarea complexă a acțiunii și impresia că întrega materie epică a romanului este percepută ca un spectacol al mai multor euri sau identități, legate între ele printr-o puzderie de fire epice care se împletesc și se despletesc necontenit, povestirea cunoaște o derulare care captivează în cel mai înalt grad. Sensibilă, dotată cu un adevărat talent literar, iubitoare de lectură și creație literară, Flavia este plasată de la început în categoria eroinelor grațioase și puternice, o ipostază complexă a feminității, o eroină plauzibilă, capabilă de trăiri de mare vibrație, o adolescentă ce pare la început naivă și introvertită, melancolică și expansivă, resemnată și, dintr-o dată, prinsă de spontaneități, de vârtejuri și voluptăți, în împrejurări unde devine tot mai vizibil că autobiografia se intersectează cu biografia. Cu un trecut riscând să se transforme într-un viitor al suferinței și, mai mult de atât, într-o lume în care minciuna, ipocrizia și impostura nu puteau dura, jocul unei asemenea evoluții devine tot mai spectaculos, cu întorsături ce imprimă romanului un aer de mișcare naturală, captivantă. Conflictul are tensiune, personajele sunt purtate prin situații dramatice, vibrând de tulburări mocnite și de conflicte sau complicații psihologice, cu destule episoade din care se vede că autoarea știe să rețină forfota buimacă a vieții și să-și apropie realul cu o naturalețe aproape violentă.

Pe de altă parte, virtuțile romanului vin și din întoarcerea ibseniană către un trecut în care se ascunde o întreagă mitologie a adolescenței, dar și a unui timp revolut, încărcat de amintiri și trăiri, de prefaceri sociale și, în cele din urmă, chiar politice. Emilia Amariei se menține în atmosfera depresivă a actualității, înregistrând toate mutațiile sociale bruște ce ar putea prevesti apusul unei lumi patriarhale. Sunt înregistrate pe aces fond trăirile pe care o realitate meschină le devarsă neverosimil la fiecare pas ca o adevărată cadră vitală absurdă, unde oameni derutați și inadaptabili, pătrunși de teribile invidii, informatori și securiști, sfinți și întâmplări fabuloase, unele dintre ele cu iz ezoteric, disidenți sau conformiști se intersectează cu propagandiști și milițieni, alcătuind, în ansamblu, un întreg șir de tipologii umane, personaje cu aspirații de parvenire, alături de altele, mai pătrunse de duhul pitoresc al provinciei, al locurilor îndepărtate, cu fete și femei uneori posomorâte, supuse unei existențe limitate și agravate de lipsa intimității. Este limpede că nu puteau lipsi din cadru minciuna și ipocrizia, impostura și mirajul îmbogățirii prin furt și înșelăciuni, în descrierea acestor medii și moravuri autoarea dovedind o bună cunoaștere a mentalităților și a stărilor sociale confuze, întemeiate pe instincte cețoase și vanități violente. Cartea este plină de detalii de o mare diversitate, cu portrete variate, bărbați și femei de toate vârstele și categoriile sociale. harnici și demni în suferința care îi încearcă, dar și cu indivizi care parazitează universul din jurul lor. Romanul se îmbogățește considerabil prin poveștile cu iubiri adolescentine și de tinerețe, cu povești de lume și de iubiri mistuitoare, cu oameni dominați de neajunsurile vieții, derutați și pătrunși de tristeți copleșitoare și eșecuri existențiale de durată, situații emblematice, generate de experiențele fundamentale de viață. Emilia Amariei are un apetit inepuizabil de viață, cu toate faptele și întâmplările cele mai fascinante. Se trece rapid de la o secvență la alta, situațiile se succed cu repeziciune, devenind pretexte pentru reverii meditative în marginea destinului fragil al ființei. Autoarea coboară în imediata vecinătate a vieții, îi simte freamătul și-i descifrează misterul ascuns până și în gestica personajelor. Bogata epică a romanului are strategii narative și registre pe măsură, ieșite și unele și altele dintr-o imaginație debordantă. Aici își face loc stilul ales, cizelat, cu digresiuni capabile să dea la iveală latura elegantă a scrisului.

Forța epică dovedită de Emilia Amariei în romanul *Flavia* nu stă doar în știința construcției narative, a explorării timpului-epocă și a analizei raporturilor între individ și istorie, ci și în înțelegerea mecanismelor psihologiei comunităților și oamenilor pe care aceștia le constituie. Analiza și gustul pentru tipologie se rânduiesc în forme dense și consistente. Personajele par să aibă cu adevărat destine literare, precum Flavia și Haralambie, care trec prin viață cu impetuozitate, dovedind că au cultul vanitos al izbânzii. Păstrând în mare sursa epică foarte activă a sacrificiului în tentativa de împlinire, cu tot ce implică aceasta în strategia existențială, romanul scriitoarei Emilia Amariei se construiește pe un dens câmp de motivații și posibilități de coagulare a discursului epic. Aflată în plină criză adolescentină în care se amestecă în forme inanalizabile credulitatea și prudența, aspirația spre o împlinire în dragoste și bunul simț țărănesc, Flavia se fixează în relațiile cu ceilalți într-un fel mereu diferit, reușind să depășească tot ce i se întâmplă cu o anume demnitate. După eșuarea prieteniei cu Alex, pe care acesta, din orgolii frivole și din perspectiva orgoliului unui tânăr de mare succes, dar inabil și ostentaiv, nu o vede încă potrivită pentru el, Flavia trăiește primele sale clipe de dezamăgire (*„Am trăit un mit cu un înger, te-am idolatrizat, pentru mine ai însemnat ceva!”*). Emilia Amariei se arată o excelentă cunoscătoare a stărilor ambigue, tulburi, o foarte bună observatoare a sufletului feminin. Dialogul pe care Flavia îl poartă cu Alex produce pagini care dovedesc un indiscutabil rafinament. În aceste discuții cu Alex, Flavia îi reproșează acestuia că viața lui *„e o adevărată filosofie clădită pe suferința altora!”*, a cărui *„normalitate nu e și normalitatea altora!” „Eu nu aparțin nimănui și nimeni nu-mi aparține. Iubirea este o formă de libertate pentru mine. Nu mă pot dărui total cuiva, iubesc iubirea!”* Se întâmplă ca momentele tulburi, chiar obscure, să alterneze cu unele scene luminoase ale sufletului și comportării personajelor, explicate credibil prin circumstanțele felurite ale vieții, hărțuieli și abuzuri, suflete apăsate de complexe de inferioritate, stări și trăiri destul de presante, patetice și pline de autenticitatea faptului mărunt supralicitat dramatic. Ajungând funcționară la Oficiul Poștal din localitate, Flavia cunoaște limitele unui mediu a cărui descriere ar putea presupune imaginea degradării umane sub forma inconștientului și comportamentului stereotip, amestec de primitivism și umilință, cu indivizi suspecți, incapabili să se desprindă din zonele obscure ale unor deprinderi și mentalități în care au rămas de atâta timp sechestrați. Emilia Amariei are aici o imaginație prodigioasă a înscenărilor funambulești, gustul său exersându-se în continuare pe cele mai odioase situații, scena crudă și, mai mult decât atât, imundă, a umilințelor la care este supusă tânăra Flavia în casa Verei, ilustrează dimeniunea unei sinistre comedii, cu o regie obscură, în care Flavia și alte personaje intră fără să realizeze că își joacă propriul lor destin. Asociate unor asemenea imagini, eroina romanului devine martoră altor atâtea odioase scene, pândită mereu de alte asemenea agresivități exterioare, venite parcă să o împingă constant, ca un blestem, să intre mereu în gura satului.

Remarcabile, de asemenea, în dezvoltarea epică a acestui raport sunt observațiile caracterologice, decupajul subtil al motivațiilor sprijinitoare și abilitatea alternativelor contrapunctice. Confruntarea cu realul echivalează în acest caz cu un mod de a redeștepta mișcarea sufletească, de a-i verifica vibrația. *„Flavia nu călca pe pământ cu toată talpa piciorului.”* O bună parte din sufletul eroinei prindea semnale străine dintr-o lume imaginară. *„Trăia într-o lume iluzorie în care ea era eroina dintr-o poveste de dragoste neobișnuită.”* Confuză, Flavia alege în cele din urmă propunerea de măritiș cu ochii închiși, gata să răspundă insistențelor Profesorului de muzică de a o împinge în brațele unui necunoscut, un prieten pictor. *„Nu era mulțumit de ce vedea. Ea nu fusese plăcut surprinsă. Pictorul era mic de statură, palid, de parcă ar fi fost făcut din ceară.”* Căsătoria cu „unchiul Haralambie” devine lovitura de grație. Cei doi parcurg etapele și misterele unei povești de iubire pline de pasiune, salvată de amenințările unui adulter înspăimântător prin dezvăluirea unui secret păstrat cu sfințenie aproape până la moarte de cea care l-a crescut pe Hari ca pe copilul ei. Exercițiile de candoare pe care Flavia le încearcă la primele întâlniri cu Alex au o anume doză de ingenuitate, după cum toate acestea devin cu timpul stări firești, gesturi de cochetărie plină de naturalețe, până când asupra familiei sale se abat un șir teribil de amenințări ce vor determina înstrăinarea celor doi pentru o lungă durată de timp. Haralambie Pavel, un bărbat în toată firea, trecut ușor de 30 de ani, misterios, învăluit într-un halou enigmatic, cu un anume coeficient romantic, este cuprins de o iubire devoratoare față de frumoasa tânără, o întruchipare a misterului și a seducției feminine. Organizată ca univers narativ în jurul destinului tinerei eroine, acțiunea romanului *Flavia* evoluează alert, cu o scriitură fluentă, adesea poematică, cu multe pasaje tensionate și pline de suspans. Se întâmplă ca în asemenea cazuri picturalitatea să fie atât de intensă, încât peisajul pare că explodează pe alocuri de detalii minunate, de o senzorialitate specifică.

Cu multă imaginație epică, Emilia Amariei scrie cu ușurință, fără mari complicații de construcție, relatarea cursivă și fără complicații asociindu-se cu reverberațiile intelectuale ale dialogului, a cărui colocvialitate vie ține în mod cert de dexteritate. Scris pe fondul unei fenomenale experiențe de viață, pentru a cărei evocare Emilia Amariei și-a descoperit un stil alert, cu suprapuneri multiple de planuri, *Flavia* e un roman pe care avem suficiente motive să îl considerăm surprinzător de bun. Oricine îl va citi îi va simți adevărul unei vieți și va trece printr-o experiență angajantă la un nivel profund al sinelui.

...virtuțile romanului vin și din întoarcerea ibseniană către un trecut în care se ascunde o întreagă mitologie a adolescenței, dar și a unui timp revolut, încărcat de amintiri și trăiri, de prefaceri sociale și, în cele din urmă, chiar politice.

Viorel Nica

Răbdătoarea completare a unui mozaic istoric impresionant

...un mozaic istoric de o consistenţă apreciabilă, în cadrul căruia fiecare piesă caută insistent să se coreleze cu alta, să ajungă la lumină după ce a reuşit să iasă din conu-i de umbră, arzând de nerăbdare să facă parte dintr-un întreg puternic, rezistent şi impresionant.

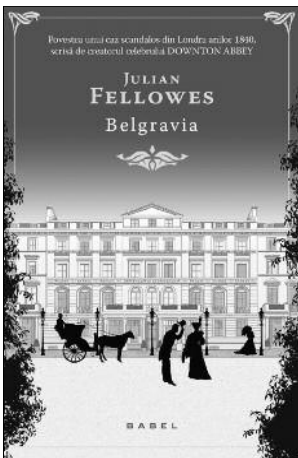
În 2016 scriitorul englez Julian Fellowes (născut în 1949) a publicat romanul istoric ***Belgravia*** (apărut la Nemira în 2017 în traducerea scrupuloasă a Adrianei Voicu) – o frescă remarcabilă, minuţios elaborată (într-o tonalitate medie), bogată în particularităţi pitoreşti, în nuanţări meticuloase, în contrapunctări eficace, în dramatizări subtile, din abundenţă înzestrată cu o seamă de personaje dinamice, dornice de afirmare, totdeauna preocupate să îşi atingă ţelurile îndrăzneţe, să ocupe o poziţie cât mai prielnică pe scena mundană, să-şi valorifice din plin resursele fizice ori intelectuale de care dispun într-o mai mică sau mai mare măsură, să facă tot ce le stă în puteri pentru a atrage atenţia asupra felului lor de a fi deosebit, neastâmpărat, vibratil, să se aşeze acolo unde se pune la cale ceva de ordin înviorător, să obţină ceea ce consideră că li se cuvine cu neapărat, să facă un puternic act de prezenţă.

În ajunul luptei de la Waterloo, burgheza familie Trenchard a fost invitată la un bal dat de înalta societate din Bruxelles. În timpul dansului tânăra Sophia Trenchard s-a îndrăgostit de fermecătorul nobil Edmund Bellasis care avea să moară cât de curând, pe câmpul de luptă, determinând-o pe fata visătoare şi frumoasă să se trezească „dintr-o frumoasă reverie la cruda realitate" şi, nu după multă vreme, să-şi dea duhul.

După un sfert de veac (1841) ambiţiosul, arivistul cap al familiei, James Trenchard, escaladase spectaculos pe piramida socială (în calitate de furnizor de materiale necesare construirii unor cartiere londoneze noi, precum Belgravia), având-o alături pe înţeleapta-i soţie Anne, cu care locuia în cartierul rezidenţial londonez Eaton Square. Chit că o duceau bine , James şi Anne Trenchard, sufereau din pricina absenţei Sofiei. Ce se întâmplase cu fiica lor între timp? Murise dezonorată (aparent), fără a apuca să-şi legitimeze relaţia cu aristocratul ei iubit, lăsându-l în urma ei pe Charles, copilul ce urma să fie crescut, cu dragoste şi responsabilitate, de pastorul Pope şi soţia lui.

În lipsa unicei fete, soţii Trenchard se consolaseră cu fiul lor, Oliver, căsătorit cu frivola Susan, mereu nemulţumită de situaţia ei. Numai că, devenind din ce în ce mai dependent de soţia lui mofturoasă, Oliver începuse să-şi intrige părinţii prin aerele-i de gentleman, prin atitudinea sa semiingrată, prin lipsa de respect şi de recunoştinţă, prin permanenta-i iritabilitate. Dincolo de faptul că nu-i convenea comportamentul abuziv, ireverenţios al odraslei sale pururi mâniate, Anne Trenchard se gândea totuşi la altceva. Nemaiputând îndura mult timp povara unui secret ruşinos, ea i-a mărturisit distinsei Lady Brockenhurst, mama defunctului Edmund Bellasis, ca, mai înainte de a muri, Sophia îl născuse pe Charles, nepotul lor. Întrucât mărturisirea ei neaşteptată nu a prea impresionat-o pe aristocrata trufaşă, delicata Anne Trenchard s-a simţit ofensată, a descoperit, cu mâhnire, că înalta societate nu era atât de pură şi de inocentă pe cât lăsa să se creadă. Ulterior însă schimbătoarea Lady Caroline Brockenhurst avea să se răzgândească şi să-i ceară lui Anne adresa nepotului Charles. Uluită de asemănarea acestuia cu propriu-i fiu, Caroline cea îndrăzneaţă, curioasă, tacticoasă s-a bucurat enorm ca tânărul frumos şi dinamic, manierat şi activ, responsabil şi matur „corespundea întru totul nepotului pe care îşi dorise să-l aibă. Drept urmare l-a invitat pe tânărul Charles Pope la una din serate sale cu intenţia de a-l face cunoscut protipendadei londoneze. La aceeaşi serată ea a catadicsit să-i invite şi pe membrii familie Trenchard care abia aşteptau să-şi facă apariţia în lumea bună, să se distingă cumva, să-şi semnaleze prezenţa decentă şi importantă (din punctul lor de vedere burghez). Prezent la serată, Charles Pope s-a comportat admirabil, remarcându-se prin ţinuta-i echilibrată, prin capacitatea de a se controla, abţinându-se de la orice manifestare excentrică, demăsurată, conformându-se spiritului locului în care se afla, probând modestie, eleganţă, onestitate, răbdare, blândeţe. Făcând cunoştinţă cu frumoasa Maria Grey, el s-a bucurat din cale afară, a apreciat calităţile acesteia (farmecul, curajul, supleţea), s-a străduit să converseze cu ea în cel mai degajat chip cu putinţă, făcând un cât mai elevat schimb de idei, de impresii. De îndată ce a aflat că Maria Grey era deja logodită cu John Bellasis, seducătorul nepot (din partea soţului) al lui Ladz Brockenhurst, timidul Charles Pope s-a întristat, s-a crezut lipsit de noroc, n-a întrevăzut nici o posibilitate de a-şi continua relaţia cu Maria Grey, s-a retras dezamăgit într-un colţ : „parcă pierduse o perlă de mare preţ". Pierdere ce avea să-l marcheze vizibil, să-i împuţineze elanul vital, să-l scoată de pe orbita entuziasmului exacerbat, să-l readucă într-o poziţie umilă, să-l degonfleze apreciabil, să-i reamintească, în ultimă instanţă, că nu era decât un modest întreprinzător (din clasa de mijloc), patronul unei filaturi de bumbac, osândit să se ridice prin merite proprii, să rămână la mare distanţă de lumea aristocrată. Spre norocul său, perlata Maria Grey, încurajată de Lady Brockenhurst cea înţeleaptă şi de săritoarea Anne Trenchard, avea alte planuri, ce-l includeau pe el însuşi şi îl excludeau pe superficialul, neseriosul, nelealul John Bellasis. Însoţită de cele doua prietenoase doamne mai vârstnice şi mai experimentate, mlădia domnişoară temerară luase iniţiativa, cutezase să-i facă o vizită neanunţată la birou, bucurându-l enorm pe timidul Charles Pope care nu se aştepta să fie tratat cu atâta deferenţă şi bunăvoinţă. Din păcate, această vizită de pomină, fusese perturbată, mai către sfârşitul ei, de apariţia imprevizibilă a lui John Bellasis –logodnicul abandonat – care ţinea morţiş să afle ce se punea la cale acolo „cu gândul de a profita cât de cât", după ce va fi îndrăznit să o şantajeze pe cea mai slabă persoană dintre cele prezente. Încredintându-se că „Maria îl iubea", sigur fiind că, la rându-i, o iubea nespus, Charles Pope „nu mai avea nevoie de altceva", îşi adora iubita, se afla pe culmile fericirii. Decât că, luată fiind la rost de către mama ei (Lady Corinne Templemore) pretenţioasă, fata s-a văzut împiedicată să-i dea curs pasiunii, supravegheată straşnic, ţinută la distanţă, ba chiar izolată de iubitul ei, silită să se pregătească în vederea căsătoririi cu celălalt, John Bellasis cel dezavuat de către ea. La rândul lui, Charles Pope începuse să se îndoiască de posibilitatea căsătoririi cu aristocrata Maria Grey din pricina originii sale burgheze, ignobile. Când fata hotărâtă să meargă până la capăt i-a propus –în spirit romantic avântat- să fugă cât mai departe de Londra, el unul nu şi-a putut da asentimentul, ştiind „că avea s-o împingă spre dezastru", alegând să se comporte mai degrabă într-o manieră rezonabilă decât irezonabilă. Măcar că „nu era dispus să fugă cu ea", „nu avea s-o lase de izbelişte". Spre a ieşi din încurcătură, Charles Pope a apelat la protectoarea lui, Lady Brockenhurst, care n-a pregetat să-i ocrotească pe cei doi îndrăgostiţi. Adăpostind-o pe fata care nu se înţelegea cu mama încăpăţânată, care refuza să se mărite cu omul pe care nu-l iubea, generoasa doamnă din înalta societate i-a oferit protejatei sale siguranţa şi confortul de care avea nevoie în acele ceasuri grele, riscând să fie blestemată de intransigenta Lady Corinne Templemore atât de refractară oricărei forme de mezalianţă. După o serie de investigaţii fructuoase, Anne şi James Trenchard – burghezi onorabili, dornici să parvină cu orice chip în lumea bună – au aflat că „Sophia era Lady Bellasis când a murit, iar Charles era fiu legitim" (nu bastard, cum crezuseră ei ani la rând), de origine aleasă. În acelaşi timp însă ei au aflat şi un lucru mai puţin plăcut : nora lor (Susan cea veşnic nemulţumită, cochetă nevoie mare, uşuratică) rămăsese gravidă, nu cu soţu-i infertil (Oliver), ci cu amantul său, John Bellasis. Din iniţiativa dibacei şi înţelegătoarei matroane (Anne Trenchard), lucrurile s-au aranjat cum nu se putea mai bine, cu discreţia de rigoare, iar Oliver şi Susan au primit încuviinţarea să se mute la ţară, pe moşia unde erau liberi să înceapă o nouă viaţă, alături de odrasla lor binevenită. Dornică să îşi atingă ţelul marital, Maria Grey îl chemase în ajutor pe nestatornicul ei frate (Reggie), rugându-l s-o convingă pe îndărătnica mamă (Corinne Templemore) să accepte râvnita căsătorie cu Charles Pope. În timp ce ea una ardea de nerăbdare să găsească un deznodământ fericit situaţiei sale, fostu-i logodnic (John Bellasis) punea la cale omorârea rivalului său (Charles Pope). Norocos fiind, cel mai de pe urmă a fost salvat de Oliver Trenchard. La puţină vreme după ce Lady Brockenherst l-a recunoscut, public, ca unic nepot al său, acesta s-a putut căsători cu Maria Grey, izbutind să intre în rândurile aristocraţiei atât de apreciate de bunicii săi (Anne şi James Trenchard).

Chiar dacă nu depăşeşte nivelul mediu de manifestare epică din cauza incapacităţii autorului de a se ridica pe culmile prozei istorice aprofundate, temerare, deschizătoare de orizonturi largi şi avântate, dornice de explorări nezăgăzuite, intemperante, cu adevărat sublime, fellowesiana *Belgravia* este o ficţiune agreabilă, realizată într-o manieră realistă ponderată, înzestrată cu un dispozitiv narativ deosebit de eficient, apt să reprezinte, cu fidelitate, o secvenţă istorică complexă, dinamică (poate chiar prea dinamică pe alocuri), mobilizată într-un sens ascendent. Citind-o răbdător, dându-ne silinţa s-o asimilăm treptat, străduindu-ne să-i înţelegem laborioasa înşiruire de episoade aparent deconectate, lăsate în voia lor, dar care, în cele mai de pe urmă, ajung să se interconecteze cu asupra de măsură (prin voia romancierului care ţine neapărat să ni de înfăţişeze în chip de demiurg implacabil), avem ocazia să urmărim îndeaproape felul în care se completează un mozaic istoric de o consistenţă apreciabilă, în cadrul căruia fiecare piesă caută insistent să se coreleze cu alta, să ajungă la lumină după ce a reuşit să iasă din conu-i de umbră, arzând de nerăbdare să facă parte dintr-un întreg puternic, rezistent şi impresionant.

cronici

Ana Dobre

Timp și mit în basmul tradițional

Prinşi de nebunia vinovată a globalizării, uităm de foarte multe ori lucrurile cu adevărat importante pentru identitatea noastră ca neam, cu filosofia de viaţă, cu mentalitatea, cultura, cu elementele de civilizaţie care ne-au scris profilul spiritual, înscriind în universalitate o *dimensiune românească a existenţei.*

Tradiţia pare vetustă, primitivă. Nu o aducem în discuţie ca să nu cădem în vinovăţia umbroasă a *incorectitudinii politice*... Nimic nou sub soare, însă. Disputa dintre tradiţionalişti şi modernişti este semnul nostru de identitate culturală, întrucât a traversat întreaga perioadă modernă, de la acuzaţiile de *tombateră*, *filfizon* aduse generaţiei paşoptiste, la cel de cosmopolitism aduse lui Titu Maiorescu şi, implicit, junimiştilor, până în interbelic, cu prelungire până în zilele noastre.

Deschiderea spre lume nu a însemnat, însă, pentru generaţiile care ne-au precedat, nesocotirea factorului naţional. *Să fim naţionali cu faţa spre universalitate* – principiul junimist are valabilitate şi azi şi ar trebui să ne dea de gândit. Prea uşor renunţăm la ceea ce, cultural şi naţional, ne aparţine de dragul unei globalizări limitative.

În acest context, ar putea să mire un demers ca acesta al lui Marian Nencescu, poate o „curiozitate pitorească", orientat spre valorificarea tradiţiei, aşa cum o face în lucrarea *Timp şi mit în basmul tradiţional*.

Marian Nencescu nu îmbrăţişează moda demitizării, nu semnalează pericolul primitivismului sau al arhaicităţii care ne-ar ţine departe de efervescenţa tensionată a contemporaneităţii. Aş zice că Marian Nencescu îmbrăţişează o idee a lui Mircea Eliade, conform căreia miturile se prelungesc în existenţa omului modern, că, fără s-o vrea, acest om care se vrea numai şi numai modern, poartă cu el umbra sacră a marilor mituri.

Alegând să investigheze tema timpului şi a mitului în creaţia românească tradiţională, Marian Nencescu decupează un domeniu extrem de generos pentru meditaţia asupra unei ideatici incitante. Ideea fundamenatlă o constituie fenomenul trecerii, al suspendării timpului, fenomen plasat sub semnul miraculosului de basm.

Considerând că miraculosul poate fi cercetat şi supus raţiunii ordonatoare, cercetătorul Marian Nencescu este preocupat de logica dintre fapte şi destinul unui personaj pentru a afla, astfel, sensul şi semnificaţia general valabile.

Hermeneutica lui Marian Nencescu vizează, deopotrivă, *fenomenul timpului* în basmul tradiţional, *statutul ontologic* al creaţiei epice populare româneşti şi *arhitectura stilului*.

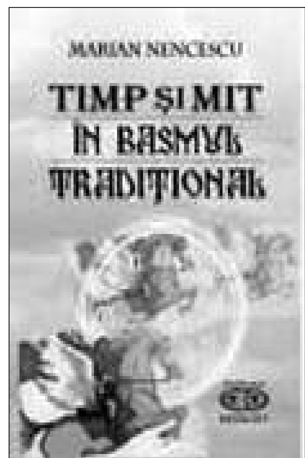
Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte, basmul fiinţei, cum îl considera Constantin Noica, basm al destinului, creaţie cu caracter ontologic şi o „formă de ilustrare a tipologiei timpului", cum îl consideră Marian Nencescu, prelungind, diversificând, completând interpretarea noiciană, este reperul fundamental pentru acest experiment matafizico-analitic asupra relaţiei omului cu timpul şi cu destinul, urmând câteva linii călăuzitoare: mitul temporal, aspiraţia spre nemurire, experienţa thanatologică, motivul *timpului întors*, în acompaniamentul sentimentului tragic al modului de a recepta/trăi trecerea ireversibilă a timpului.

În acest experiment analitic, Marian Nencescu propune interpretări originale cu puncte de vedere interesante asupra structurii contradictorii a timpului în gândirea modernă, făcând, pe urmele lui H. Bergson, disocieri între *timp şi durată*, meditând asupra temporalităţii. Noţiunea de timp este urmărită apoi în contextul românesc al secolului al XX-lea prin trimiteri la Constantin Rădulescu-Motru, filosoful preocupat de *timp şi destin*, la antinomia dintre *timp şi veac* a lui Lucian Blaga sau la aceea dintre *timp şi vreme* la Constantin Noica.

Relaţia de incidenţă dintre timp şi mitologie românească, deosebit de complexă, îi prilejuieşte lui Marian Nencescu disocieri interesante între folclor şi timp mitic, mitul fiind situat între adevăr, uitare şi memorie.

Timpul mitic, opus timpului istoric, presupune o retrăire rituală a trecutului, o reîntoarcere *ab originem*, definindu-se nu anisitoric sau antiistoric, ci, după o idee a lui Romulus Vulcănescu, drept „performare, formare şi transformare a cosmosului". Timpul mitic, subliniază Marian Nencescu, „acţionează favorabil sau împotriva omului", definidu-se ca trăsătură individualizatoare a comunităţii etnice, amprentând spiritualitatea, modul de raportare la ideal.

În ceea ce priveşte basmul *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte*, dilatarea spaţiului interpretativ, bibliografia bogată, ingeniozitatea unor relaţionări, situează această interpretare la nivelul celei a lui Constantin Noica. Destinul, ca drum al *ascensiunii inverse*, prin care se poate dobândi, la nivel mental, starea iniţială, destinul, aşadar, al lui Făt-Frumos, căutătorul nemuririi, traversează etape diferite de la stadiul iniţial de *hypostasis* la cel de *anamnesis*. Călătoria lui simbolică înseamnă, ca-n *Epopeea lui Ghilgameş*, însăşi căutarea nemuririi.

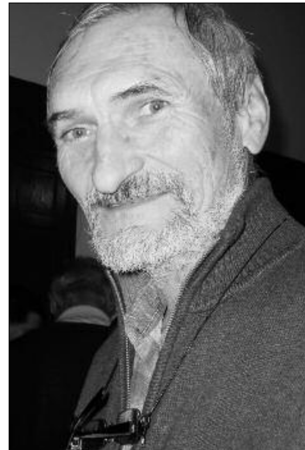
În detaliile mitului şi ale basmului, ale căror similitudini răsfrâng elementele aceleiaşi tradiţii, Marian Nencescu descoperă teme precum: „fiinţa veşnic tânără, viaţa eternă şi, implicit, atingerea ţinutului nemuririi", ca model universal al basmului. Se poate vorbi, astfel, despre o „modalitate simbolică de oprire a scurgerii dramatice a timpului".

Concluzia: „Asociind basmele cu marile opere literare ale umanităţii, avem revelaţia unei realităţi tulburătoare: preocuparea pentru descifrarea destinului uman este constantă în istoria umanităţii, iar una din căile exploratorii este călătoria thanataologică".

Aducând literatura populară în dimensiunea reflexivă a filosofiei, Marian Nencescu îşi defineşte un stil propiu, interpretarea critică pe care o practică având frumuseţea ce decurge din capacitatea de a raţiona şi ordona *registrul ideilor gingaşe.*

Lucian Gruia

În căutarea fericirii

În DEX ni se spune că fericirea este o „stare de mulţumire sufletească intensă şi deplină." Experienţa noastră de viaţă ne demonstrează că această stare se atinge foarte rar. Dar fiecare dintre noi ne străduim să o atingem.

Religiile ne promit această stare după moarte.

Cărţile sentimentaliste, siropoase, histrionice încearcă să ne inducă ideea că fericirea o putem obţine uşor, prin dragoste. De acord, dar, uneori, într-o dragoste profundă.

Se ştie că sentimentul iubirii provoacă în organismul nostru secreţii interne şi reacţii chimice.

Dar cum caută fericirea prozatoarea Ecaterina Petrescu Botoncea (medic anestezist la Târgovişte în viaţa cea de toate zilele) în romanul incitant *Cutia cu vechituri* (Ed. Eikon, 2018)? Exact invers decât ne-am fi aşteptat. Autoarea imaginează un personaj principal, doctoriţa Vera (un alter-ego al Ecaterinei Petrescu Botoncea) care vrea să inducă starea de fericire pacienţilor, injectându-i cu los endorfină (produs chimic inventat) şi apoi urmărindu-le reacţiile la electro-magneto-encefalograf şi ascultându-le confesiunile. Prin acest procedeu se stimulează arhiencefalul, care altădată ne punea în relaţie cu natura, redeşteptându-ne simţurile atrofiate de civilizaţie. Iată ce ar trebui să se întâmple prin aceste procedeu: „Lumea va deveni mai bună cu memoria inimilor împrospătată, cei ce şi-au părăsit iubirile vor reveni la matca lor, nu vor mai exista copii şi bătrâni abandonaţi, nu vor mai fi războaie, tranşee, morţi sau refugiaţi, ticăloşii şi criminalii nu vor mai fi pedepsiţi cu închisoarea sau cu scaunul electric, ci vor fi trataţi prin injectarea cu los-endorfină care le va fi cel mai aspru tribunal moral, amnezia afectivă, de orice cauză va fi eradicată..." Iată un ideal umanist care se apropie de absolut, aşa cum se întâmplă şi în cartea mea *Culorile neliniştii* (Ed. TipoMoldova, 2012), unde, în nuvela omonimă îmi imaginam că radiind creierul oamenilor cu lumină solară îi facem mai buni.

Dar trebuie să aprofundăm un pic lucrurile. Iată mesajul Ecaterinei Petrescu Botoncea transpus într-un fragment de proză lirică emoţionant: „Am pierdut tentaculele fine care adulmecau aerul şi simţeau pasul căprioarei, cântărind greutatea moleculelor în firul erectil al ierbii. Am pierdut senzorii care percepeu direct gândul viilor şi al morţilor ca pe cea mai fină şi nobilă energie, ca şi toţi receptorii care separau din zbor dragostea de ură."

Iată ce a făcut civilizaţia: „- Am fi ignoranţi dacă am crede că civilizaţia rezolvă problema fericirii, când ea îl rupe pe om din mediul lui şi-l lasă suspendat între fiare, beton, curent electric şi imagini procesate electronic, iar pe acestea, când le are, când nu le are! Dar, în mod sigur, civilizaţia îl scoate pe om din mediul lui de fiinţă contemplativă şi în continuare metabolică cu natura, rupându-i releele de existenţă consolidate în milioane de ani."

Şi eroina, Vera, chiar reuşeşte să-şi pună planul în aplicare cu ajutorul Profesorului ei de la facultate şi al lui Hans, studentul preferat al acestuia, care îi aduce echipamentele din Germania. Testează mai mulţi voluntari de diverse condiţii sociale cu vieţi nefericite sau mai fericite. Experimentele sunt sistate după moartea Profesorului dar vor fi continuate de Hans în America. Cazurile sunt foarte interesante şi trebuie citite.

Dar de unde vine titlul cărţii?

Am scris odată o poezie într-un vers: „Pe măsură ce îmbătrânim devenim amintiri."

Rolul cutiei cu amintiri din sufletul nostru îl joacă în romanul Ecaterinei Petrescu Botoncea „cutia cu vechituri" care este simbolizată de lada de zestre a mătuşii Verei, Ctarina, care conţinea: un album cu fotografii de familie, sumanul bunicului şi brâul tatălui. Privirea şi atingerea lor treuzeşte amintiri fie duioase, fie dramatice. Dramatică a fost copilăria Verei, ai cărei părinţi muriseră într-un accident de maşină, în urma căruia, fetiţa suferise o depresie puternică, devenind un fel de mică jivină. Îşi revine după ce are o viziune cu mama ei, după care, va deveni, în final, medic anestezist. Fără acest şoc din copilărie, poate că Vera şi-ar fi pus problema fericirii. Ca doctoriţă, Vera cercetează cu pasiune această temă fascinantă descoperind efectul los endorfinelor asupra creierului ancestral.

Dar cutia cu amintiri a eroinei se mai deschide de două ori, prezentânu-ni-se vieţile mătuşii Catrina şi a doamnei Dominic, cu bucuriile, dar mai ales cu dramele lor. Cititorii vor descoperi întâmplări la care vor trebui să mediteze.

Romanul *Cutia cu vechituri* este rodul umanismului cald al autoarei. Din păcate astăzi nu ascultăm de acest ideal. Iată ce îşi imaginează cu luciditate autoarea că ar fi idealul globalist al conducătorilor lumii, în acest discurs atribuit primei doamne a Terrei: „Răul e indispensabil echilibrului pe pământ! Vom readuce răul, vom readuce minciuna şi ipocrizia, vom presăra violenţa peste toate colţurile lumii, vom învrăjbi naţiunile şi etniile, vom da foc bisericilor care îi ţin adunaţi pe oameni în jurul unei credinţe, din încleştare şi suferinţă să se călească forţa umană. Să se termine cu dulcegăriile patriotice şi cu graniţele între state, mormintele vechi nu mai au nevoie de cruci, dacă vrem să fim o generaţie de oameni puternici. Şi după ce vom aduce întreaga omenire sub un singur steag, vom porni la cucerirea paţiilor cosmice."

Dar scriitorii în, general, şi Ecaterina Petrescu Botoncea, în special, au alt ideal aici pe Pământ: căutarea fericirii!

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

AMINTIRI DIN ANUL MĂȘTII ȘI AL BOTNIȚEI (I)

Motto: Pascal: *„Cele mai mari nenorociri ale omului vin de la faptul că nu știe să stea singur închis într-o cameră.”*

Cum am trecut la recluziune „de bună voie”, datorită a două întâmplări. Prima:

Spre finele anului 2010, am întâlnit un vechi prieten, inginer în exploatarea petrolului. Mai tânăr ca mine cu aproape 7 ani, tot de 7 ani nu ne mai văzusem - lucrase pe o platformă maritimă în Marea Nordului. Deși avea cultură tehnică, aidoma mie, era un autodidact desăvârșit, citise și înțelesese marile cărți care, vorba lui Noica, te fac un om întreg. Bucuria revederii s-a concretizat într-o invitație la casa lui de la țară, aflată la câțiva kilometri de satul meu. Era într-un octombrie generos, cu lumini de vară târzie și poame încă luminând în ramurile din care cădea ușor aurul frunzelor. Stăteam în grădina casei lui, îmi povestea despre cum a dus-o prin Marea Nordului, cum a cunoscut, în vizite periodice, oamenii din Peninsula Scandinavă. Gustam din somon afumat, heringi și caviar, toate udate cu votcă autentică, Beluga. Deși departe de țară, prietenul meu comandase on-line cărțile importante, traduse în România – filozofie, literatură, teologie etc. Am discutat și despre ele, dar numai despre cele pe care le citisem și eu, cum era firesc. Apoi am discutat despre ale vieții – familii, despre ce putem aduna și scădea, pendinte de cei 7 ani în care nu ne-am văzut. Ajungând la capitolul sănătate, capitol la care stătea foarte bine - munca pe mare l-a obligat să fie supus la controale medicale periodice. Cum nu mă puteam „lăuda” la acest capitol, i-am povestit despre al doilea preinfarct pe care l-am avut în 2003 și despre diabetul meu, descoperit destul de târziu, în 2008, când, deja, începusem să am sechele. Aici a fost momentul când amicul meu s-a întunecat la față și a devenit taciturn, dialogul nostru s-a întrerupt brusc. Senzația mea a fost că nu vom mai putea înfiripa o discuție. După multe minute de tăcere, stânjenit, prietenul mi-a spus: „Aurel, știi, văd că tu ai mari probleme, acum ai cam băut, ești suferind, cred că mult mai bine e să fii aproape de un spital, poate se iscă ceva probleme medicale, e mai bine să fii la Pitești, unde, la o adică ai șanse mai mari de a primi îngrijiri medicale rapide. Nu aș vrea să te superi, am să chem un băiat din sat, cu mașină, să te ducă acasă.” L-am privit contrariat și nu știu de ce, probabil din defectul meu de ins cu oarece memorie, mi-au venit în minte două versuri ale lui Nichita Stănescu și le-am rostit, aproape teatral, nefericită „inspirație”, întunecându-l pe amic*: „Lasă-mă te rog să vin să mor la tine acasă mielule,/ alungă mieii din jurul tău.”*

Tata și Mama în livadă – 2002

Tăcere, minute multe, cred că amândoi ne-am gândit la groaza morții și la faptul că ea ne așteaptă, așa cum spun profeții, unde nici cu gândul nu gândești, fie când ești fericit, ori nefericit, ori tocmai când ea poate fi chiar o izbăvire, „Înțeleg prea bine, am spus, nu sunt supărat, cheamă-l pe băiatul ăla, dar nu voi merge la Pitești, ci în satul meu, care este foarte aproape, după cum bine știi, vreau să merg la mama mea.. ” A chemat un băiat, între timp am aflat că eram și rudă cu el, m-am urcat în mașină și am pornit la drum, gândindu-mă la revederea asta, umbrită de grija prietenului meu. În fața Mănăstirii Cotmeana, aflată în drumul meu, l-am rugat pe băiat să oprească. Am coborât și, pentru că începuse o stramă de ploaie, m-am adăpostit sub streașina porții mănăstirii. Era cu mult trecut de miezul nopții, să fi fost ora 3 spre 4. Cum stăteam acolo, amintindu-mi că tatăl meu avusese în tainică grijă Mănăstirea, în perioada când aceasta fusese golită de viețuitori, în timpul comunismului, a apărut, ca din senin, Starețul Ioasaf, un ins controversat, cu care avusesem o întâlnire stranie, cu ani în urmă, și al cărei tâlc nu-l înțelesesem la vremea respectivă. „Iar ai venit?, m-a întrebat, recunoscându-mă, apoi a continuat: „Ești cam încrâncenat, nu pricepi multe, mergi iar la casa părintească, adună-te și smerește-te, adu-ți aminte că ai fost botezat în apa vieții și nu mă mai cleveti!” Spunea adevărul, îl clevetisem, circulau multe bârfe pe seama lui, cum simțise asta, numai Dumnezeu știe! I se „dusese buhul” că are puteri împotriva îndrăciților și că îi scoate pe aceștia din ghearele diavolului. Cu ani în urmă, încă trăia Tata, ieșisem din schimbul 3 chiar în dimineața Duminecii Paștelui, era 5 mai, 2002. Cum soția și fiul meu erau la Câmpulung, la soacra mea, mi s-a făcut un dor teribil de ai mei, așa că am plecat, cam pe la ora 13,00, cu o mașină de ocazie, spre Tata și Mama. Cel care m-a luat cu mașina, un om îngândurat, trist, m-a lăsat la intrarea în Cotmeana. De acolo am pornit pe jos, spre Bărbătești - aveam de mers pe jos cam 6-7 km. Chiar în dreptul mănăstirii a început o ploaie cu soare, așa că m-am băgat sub porticul generos de la intrare. Vizitatorii, veniți de prin alte locuri, se băjeniseră în autoturisme. Ședeam sub portic, cu gândurile la tinerețea tatălui meu, la cum venea el noaptea să aerisească biserica mănăstirii și să mai șteargă praful. Din curtea mănăstirii a ieșit starețul Ioasaf. M-a privit lung, cu ochii înfundați în niște pungi mari (pesemne că încercase să doarmă, după slujba istovitoare a Învierii) și mi-a zis: „Tu ce păcate mai ai, suflete, de ai plecat pe drumuri, că doar nu ai venit să te închini aici, așa-i?” „Ca tot omul, sfinția voastră, am zis, m-a podidit dorul de părinți, în Sfânta zi a Paștelui, așa că am pornit spre ei, în Bărbătești. Iaca, mă prinse ploicica asta și intrai sub portic.” „Al cui ești din Bărbătești, m-a întrebat, care ți-i numele?” „Sibiceanu mă cheamă...” „Aha, vei fi fiind băiatul lui Florin.” „Da, am zis, al lui, băiatul cel mare...” „Strașnic om, îi știu povestea vieții și legătura lui cu această Sf. Mănăstire. Deși fiu de preot, tatăl dumitale a fost necredincios, până a dat față cu mine. De ceva vreme îi sunt duhovnic, a dat ajutor, cu materiale, ca să punem rânduială la refacerea mănăstirii. Mergi cu Dumnezeu și spune-i lui Florin să treacă pe la mine, în Săptămâna Luminată.” Starețul m-a binecuvântat și am pornit la drum, ploaia fusese înfrântă de soarele Paștelui... Am plecat gândindu-mă la Tata... Fiu de preot ortodox, Tata absolvise un seminar teologic, dar cele creștine treceau pe lângă el, îi erau indiferente, cu excepția unor înmormântări și cununii, la care participase, în rest se ținea departe de biserică. Mama mi-a spus că de Înviere, duminica pe seară, mergea aproape în ascuns la biserică și aprindea lumânări la mormintele alor lui și la câțiva prieteni buni. Cu toate astea, pe mine m-a dat la un seminar teologic, dar disciplina drastică m-a alungat cu două săptămâni înainte de a termina primul an. Fugar fiind de la școală, mă așteptam să fiu bine frăgezit cu centura și dus înapoi! Nu a fost așa, mi-a zis doar atât: „Frantz (așa îmi zicea, ca să se amuze!), te-am dus acolo ca să ai o meserie cumsecade, că pentru meserii practice nu ai aptitudini - până la 15 ani nu ai reușit nici măcar să bați cum trebuie niște uluci la un laț de gard!” Așa că m-a dus la liceul de chimie din Pitești. După 1990, cu prilejul unei vizite, într-o discuție cu Tata a venit vorba despre credință, Dumnezeu, Iisus etc. „Tată, mi-a zis, am tot încercat să cred, dar nu pot. Popa (tatăl lui) a încercat și el să-mi trezească interesul, vedea că și acasă, și la biserică nu eram cu gândul la închinăciune. Atunci a sperat că dacă în loc de liceu voi face seminarul mă voi mai trezi, dar n-a fost să fie. Am trecut prin multe, în Bărăgan și în Dobrogea, greutăți mari, tată, încă nu știi totul, că erai copil, dar nu am putut să mă apropii de Dumnezeu, se ruga maică-ta pentru mine, pentru tine, pentru toți... O singură dată am simțit ceva, la Periprava. Căzusem din barca cu stuf, m-a cuprins un ochi de apă și m-a dus fix într-un banc de mâl. Mi-am zis că până acolo mi-a fost viața, dar, nu știu cum, am auzit un vuiet și cineva m-a împins, practic m-a aruncat, în barcă. Nu a fost om, cei doi colegi de barcă nici nu observaseră căderea mea din barcă.”

În anul 2002, primăvara, l-am găsit pe Tata în grădină, avea într-o mână un cosor de curățit pomii și un foarfece de curățit via. Cu cealaltă mână mângâia un pui de cireș, ca pe un copil, ochii veseli. M-a simțit, m-am apropiat de el și i-am sărutat mâna. El m-a sărutat pe frunte, cred că era a treia, ori a patra oară când m-a sărutat, în viața mea. „Uite, a zis, uite ce frumoși sunt pomii, s-a îndurat Dumnezeu de munca noastră și a sporit-o cum se cade. ” Auzind asta, sufletul meu s-a bucurat, era pentru prima dată când Tata recunoștea că sporul muncii lui vine și de la Dumnezeu. După cină, Tata a mers la cai, să îi mai verifice, să-i încerce cu o găleată de apă. Rămas cu Mama, aceasta mi-a spus în șoaptă: „Cu tac-tu s-a petrecut o minune, a intrat pe calea a bună, merge cu mine la biserică, duminica și de sărbători, are o Biblie cu litere mari, e prieten bun cu părintele din sat, a vândut câțiva stejari din pădurea noastră și a donat banii la biserică, pentru reparații și spălarea picturii. De spovedit se spovedește la Cotmeana, se pare că starețul de acolo i-a alicit îndoielile și l-a pus pe calea cea bună.” .

Să continuăm de unde am rămas. Am sosit acasă aproape de ora 6 dimineața. Mama, bolnavă de cancer de piele, era în curte, chircită de durere sub vițarul cu struguri brumați. Murmura, se tânguia: Floriene, Floriene (tatăl meu), ai plecat și m-ai lăsat, mă dor toate, băiatul meu, sunt singură cu Dumnezeu care nu vrea să mă ducă lângă tine...” Mamă, am strigat-o, apropiindu-mă de ea. Am îmbrățișat-o și sărutat-o pe frunte, am dus-o în casă și i-am făcut un ceai de sunătoare. Parcă a înțeles că sunt cu sufletul în cumpănă, că mi-a zis: „Lasă, mamă, omul trece prin multe și Dumnezeu îi dă putere să ajungă la liman... Eu, evreică, alungată de hortiști, prin multe am trecut, creștinii m-au salvat din Ardealul de Nord, cedat în 1939, și Dumnezeu a avut grijă de mine, așa cum a avut grijă și când am fost trimisă de comuniști în Bărăgan... Apoi am ajuns la lumină cu taică-tu, ne-am dus viața, cu bune, cu rele, numai că am rămas singură... Voi sunteți cu ale voastre, aveți copii, tu ai și nepoți, trebuie să vă îngrijiți de ei, acum s-a schimbat mersul lumii...” Bătrânica mea scumpă avea ceva bucate, așa că m-a pus la masă. Dacă nu ar fi fost chinuită de o gastrită, apărută pe când era în Bărăgan, ai fi zis că totul e bine cu ea, cancerul de piele, de care suferea, îl îndura bine, grație unor leacuri naturiste, unguente, pe care i le procuram de la niște ardeleni din Țara Moților. Mâncam amândoi în liniște. Mama, ca orice mamă, a simțit că am o apăsare pe suflet, simțise că ceva nu e în regulă cu mine. I-am spus ce și cum, de spaima acelui prieten de a nu da ortul popii acasă la el! „Ce copil ai rămas, mamă, ai uitat de pățania cu prietenul acela al tău, cu care stăteai în gazdă, după ce ai terminat școala și te angajaseși la Petrochimie și cât ai mai tras după moartea lui? ” Uite că uitasem, a fost un episod și frumos, și trist, din viața mea, sfârșit cu multe necazuri, până ce s-au limpezit lucrurile.

După ce m-am angajat în Petrochimie, vreo 2 luni am locuit tot în căminul liceului. Apoi a trebuit să plec, nu mă mai puteau ține. Mi-am luat puținul bagaj și am intrat într-un bar, să beau o cafea și să mă gândesc încotro o voi apuca. M-am așezat la masa unui tânăr ușor trecut de 35 de ani, era singurul loc gol din bar. Acesta bea votcă, pahar după pahar. Era un om plăcut, tras la față, slab, abia dacă avea 60 kg., și privea în gol. Deodată, de parcă nu mă văzuse până atunci, zice: „Bei cafea, băiete, să nu treci la tării, că ajungi cirotic, ca mine.”

litere

Muzica zilelor noastre

Simfo-jazz burnecian

Constănțean, bucureștean, Sebastian e trompetist afară bine școlit. În big-bandu' Radio, prim-instrumentist. În vremea din urmă având și-un cvintet. Printre picături, activ componist. Așternând pe portativ simfo-jazz-rock. În bună colaborare cu soața Simona Strungaru, orchestrator, dirijor...

I-am văzut la treabă tocmai în Bănie, până-n pandemie. Unde-au concertat cu orchestra filarmonicii urbei. Alăturându-i acesteia, cu vădit succes, trupa mică de jazzmani. Formată din Sebi Burneci, Cătălin Milea (și el supersaxofonist, clarinetist, flautist) și vreo trei bulgari: Teodor Petkov (subtil pianist), Mihail Ivanov (ager contrabasist), Borislav Petrov (năbădăios baterist).

S-a cântat interesant, ritmat, subtil, delicat, înflăcărat. Poate mai multă implicare a simfoniștilor craioveni n-ar fi fost de colea. Corzile, îndeosebi, se cuveneau puse-n valoare mai abitir. Cum n-ar fi stricat nicio amplificare completă, la fix, a structurii simfonice de acompaniament. Într-un echilibru sonor cu ăi cinci invitați. Astfel încât în timpanele noastre totu' să sune perfect. Pe măsura celor gândite, dorite de interpreți...

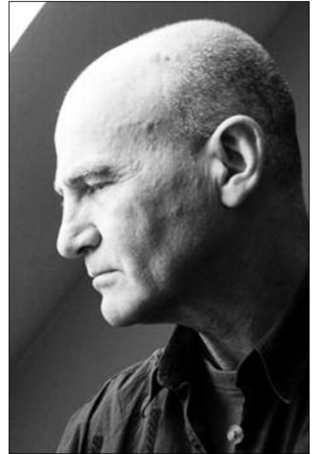
Simona, Sebastian, Cătălin mi-s cunoscuți de ani buni. Socot că fac excelentă echipă cu vecinii din sud. Și-ar merita să scoată-mpreună alte producții. Iscând colaborare cu alte filarmonici. La Ploiești, de pildă, acolo existând în schemă chiar un departament de jazz, un fain festival de profil și deschidere cât cuprinde pentru genul acest' planetar. Ori, pe la noi, în Pitești, de ce nu?...

Aș spune-n final c-a fost o seară de care nu am parte prea des. Melanju' muzical deosebit m-a atras, mi-a pătruns și-n suflet, și-n minte. Cucerindu-mă zdravăn, dincolo de micile neîmpliniri amintite. Determinându-mă iară să spun că împletirea nimerită a ăstor trei stiluri este trecut, prezent, da' mai ales viitor, în arta sunetelor nepieritoare. Îi dă gust neîncetat, colorat și parfumat, incomparabil, inconfundabil, cuceritor, copleșitor. Făcându-te mereu s-o asculți însetat. Să te lași transfigurat amplu, adânc, minunat...

ADRIAN SIMEANU

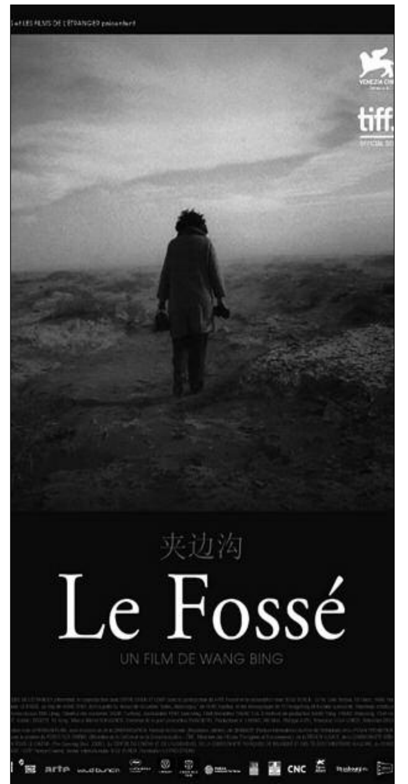
Alexandru Jurcan

Oroarea maoistă

Poate că a venit vremea să recitesc, să-mi validez preferințele, să șterg colbul de pe cărțile dragi. Așa am ajuns la Dai Sijie și la cartea sa *Balzac și Micuța croitoreasă chineză*, unde tinerii intelectuali chinezi sunt trimiși la țară, pentru a fi „reeducați" de țăranii săraci. Așa a gândit Mao, Marele Cârmaci al Revoluției, atunci când a închis universitățile. Putem compara, oare, odiseea acelor tineri cu ororile din cartea supraviețuitorului Yang Xianhui, care a scris cartea *Adieu, Jiabiangou?* Tot Mao e vinovat, prin acea *Campagne des Cent Fleurs* din 1957. Câtă perfidie, cât calcul odios, deoarece se dădea o oarecare libertate de expresie (mi-amintesc de jocul nevinovat din copilărie cu „hai, șoricel, că nu-i acasă pisica!" – dar pisica era veșnic pe poziții), adică oamenii erau liberi să critice partidul. Cum a fost posibilă atâta naivitate, atunci când Mao avea ambele funcții – Partidul și Statul – el era suveranul intangibil... ? Pisica nu și-a iertat detractorii, iar comedia a glisat în tragedie, adică ...sute de mii de victime deportate în deșertul Gobi. Reeducare, munci forțate, foametea din 1960, moartea elanurilor utopice și a speranțelor – toate acestea în cartea supraviețuitorului Yang, despre care am pomenit mai sus.

Regizorul Bing Wang a realizat filmul *Le fossé/Groapa* după cartea lui Yang Xianhui în 2010. A ales un stil documentar, în acord cu gustul său, presărând și crâmpeie de ficțiune. A fost un turnaj clandestin, fără tapaj, cu actori și tehnicieni recrutați ad-hoc. Un film despre rezistență, foamete, care te marchează definitiv. E groapa aceea deplorabilă, unde mișună oameni slăbiți, famelici, devorând vreun șobolan, tinzând spre canibalism, la mii de kilometri de familiile lor. Un alt *azil de noapte*, sub auspicii apocaliptice, cu morții înfășurați în așternuturile murdare. Sunt câteva capitole tematice, legate prin nisipul galben, unde răsar morminte-mușuroaie , când o soție își caută soțul, fără să se disocieze de opiniile lui, afirmând o lumină de afecțiune. Filmul redă frust cromatica acelui ocru devastat, infinit. Deșertul arid e capăt de lume, e depersonalizarea, dezumanizarea, capitularea dorită de propaganda maoistă. Mai bine zis...de oroarea maoistă. O represiune feroce, un comunism extremist, un univers concentrațional , o închisoare cu cer deschis .Treizeci de milioane de morți, într-o mașinărie diabolică a unui comunism ce viza pierderea identității, într-un deșert prăfuit, cu vânturi glaciale. Un infern absolut, într-un cvasi-documentar de mare curaj, fără muzică. Toți devianții de dreapta în fața morții atroce, ca să adeverească mereu acel „homo homini lupus".

Nicolae Oprișan

trecut interzis

a reușit să atingă imaginarul
unor păsări pictate pe cer

o reproducere ieftină s-a spus
o săptămână a patimilor
a fost reinventată
cortina a fost trasă peste poeți

sunt corăbii lipsite de țărm
despre care vorbim în somn
comedianți triști
goliți de absolutul tău

cuvintele suspendate
această epifanie a trecutului
viețile mele paralele
o parabolă din care lipsește lumina
hrănită cu sinucigași

pot spune până la urmă
ai fost asemeni unui trecut interzis
argument pentru cei rămași

calul troian

în cele din urmă
vom ajunge la un fel de liman
voluptatea va bea din noi
la fel și noaptea va fi un cal troian
construit cu ură

vom coborî în maci
și clandestini și buimaci
căutând orbește
mucegaiul razelor de lună

să nu mă trădezi
pentru mine nu mai există iertare
doar câteva poeme în care vezi
rostogolirea unei tangente
ireale

pentru tine
nu mai sunt suficiente altare
după atâtea ninsori ale întâmplărilor
rămân doar anatomia unei clipe
și câteva frunze elementare

pastel

vanități plecate spre un debarcader
cântecul sirenei
răstălmăcit de valuri
ziua de ieri
inundată de nuferi

câțiva coți de umbră
metaforele de care te simți îndrăgostit
și viața picotind pe mal
ca o reptilă ascunsă
în trestii

întâmplător sau nu
nu se mai întoarce nicio corabie
câteva linii paralele transpiră în cer
viermuiala singurătății mele
se transformă lin într-un asfințit

alchimia frunzei

poate capătul drumului
nostalgia lui rară
așteptând să urmeze
o reproducere după natură moartă

sau poate
cele câteva cuvinte
spuse înainte de a te naște
alchimia frunzei în toamna fardată

cine îți va purta timpul pe umeri
când or să vină câinii prelungi
aerul va lătra în jurul tău
dăruiește-te acestui amurg care iartă

smulge aripile îngerului
spre dimineață

negarea umbrei

am iubit cenușiul verii
pe când era atât de ponosit
ți-am povestit despre
negarea umbrei
despre iluzii îmbătate cu absint

deși aș fi vrut să construiesc
o antiteză despre lucrurile care
ne despart viețile anterioare
despre un anumit sfârșit
cultivat cu utopii

nu am reușit decât
să schimb câteva cuvinte
paradoxuri pline de târziu
târziul acela nedorit
aș fi vrut să îți arăt cum
se mănâncă poezia pe pâine
în fiecare zi

și cum totul
totul acela prefăcut
presupune puțin Van Gogh
și un clopot adormit

în cele din urmă vom ajunge la un fel de liman voluptatea va bea din noi la fel și noaptea va fi un cal troian construit cu ură

arte

Angela Nache Mamier

Fluxuri emoţionale convergente si concise

Ion Toma Ionescu - *al cincilea anotimp* (Editura *Detectiv literar*)

Substanţa lirica principală a acestei cărţi este tema timpului, o tensiune existenţială cu un lexic simplu, clar, concis, adesea într-un vers. Găsim o lume neorealistă, al unui cotidian poetic protector care îi permite să existe în continuare. Situarea în sinceritate, aproape naivă pe alocuri, dezarmantă, e relevată de un discurs bonom, autoironic pe alocuri(care refuza un patetism exagerat, temele mari retorice). Poeme cu un fond tandru, decorativ(exces asumat probabil de flori, îngeri, păsări), o jovialitate ce ocupă spaţiul în lung şi în lat, contagioasă. Detalii suprarealiste fixează discret detaliile unei realităţi descrise cu o ironie blândă, pozitivă, adesea angelică. Imagistica senzualităţii se construieşte în jurul sânilor (5 sâni-sic!), a pântecului femeii, refugiu şi teritoriu vital: ***mi-a cerut un cearşaf şi un prosop***, şi a intrat sub duş/ a ieşit înnodându-mi ochii/ şoptiţi între sâni/ prăbuşit la un capăt de pod/ n-aveam nici aripi nici mâini/ nu îndrăzneam la urcuş// m-a împins domol/ către sofaua roşie aprinsă/ oferindu-mi singurul/ punct de sprijin/ şi am căzut în gol// în răstimp/ m-am trezit/ în al cincilea anotimp/ corpu-i fără sfârşit/ îmi curenta degetele// întindeam într-un firesc deplin/ sub muselina uşoară/ un năvod lunecos/ de

nămol şi ceară/ iar buzele descifrau sfericul/ într-un limbaj/ pe care n-aş fi crezut/ că-l pot stăpân / decopertând întunericul// ne-am căutat disperaţi/ fără să ne fi întâlnit vreodată/ cu puterile stoarse/ ne linişteam/ şi o luam de la început// degetele răsfirate/ să nu pierd nimic /recompuneau totul/ în suprafeţele devălmăşite/ lăsate în voia/ buzelor mele arse// nu bănuiam să existe/ atâta delicateţe/ să nu mă rănească/ asumând eşecul/ mi-a şoptit// ştii ne-am dorit prea mult/ să rămânem vii.

Poezia este confruntare cu Timpul, cu un final inconturnabil: ***desenez în nisipul,/*** sfântului duh/ chipul/ cuvântului// şi decupez literele/ hârjâind nesigur/ cu un bomfaier/ ce desparte/ într-un caier / spaima de moarte/ de setea de viaţă/ potrivind/ ora exactă/ ora exactă/ a meridianului meu// ştii moartea / e o carte/ în care scrii/ mereu/ şi ajuns/ la sfârşit/ crezi că păcăleşti/ alungind literele/ ca şi cum ai fi/ un pic dumnezeu/.

Unele poeme poartă accente politice împotriva unei presiuni constante, împotriva unei lumi urâte, inegale, transfigurată prin suferinţe şi revolte surde : ***ce frumoşi sunt tinerii protestând,/*** ei sfidează maşinile/ înotând în carosabil/ contra curentului/ încălcând flagrant/ liberi/ regulile de circulaţie/ nescrise ale istoriei// jandarmi în costume negre/ sub caschetele cu vizor/ bălăngănesc ritmat/ lovind în scuturi/ bastoanele tonfa/ limbi de clopot/ mute spânzurători/ ale crucii// fetele zâmbind radioase/ le-au adus flori/ şi le strigă în cască/ ora întâlnirii/ sub ceas/ în parcul tei/ ca să facă/ dragoste// toată piaţa scandează/ roşia roşia roşia/ şi din spatele mulţimii/ dinspre câmpurile/ mănoase/ vin transportoarele/ blindate/ încărcate cu roşii// un bărbos etern/ într-o portavoce/ schimbă/ direcţia ţintei/ mişcătoare/ la guvern/ la guvern// în palatul victoria/ s-a semnat ordonanţa// anul ăsta bulionul e gratis/.

Un surâs amar, liniştit, parcurge cartea acestui autor care scrie ce vede, ce resimte, între beatitudine si descurajare. Ascultă muzica interioară a cuvintelor, ţine piept mugurilor tâmplelor albe. Poezia este un puzzle de imagini, creatoare ale unui limbaj liric epurat. Nu sunt revelaţii ori amănunte şocante, poezia este un adevăr deplin al vieţii autorului cu un gust optzecist afişat, dar fără violenţă bombastică.

Apa, marea ca în miturile antice, alături de natură este cel mai mare simbol al inconştientului. Apa este profund ataşată la originea vieţii, pe timpul vieţii şi al morţii. Ea integrează dar şi dezintegrează. Totul vine din apă, de la lichidul amniotic, în apă este sămânţa universului, viaţa materială şi spirituală. Apa este renaştere, botezul pasului în regnul terestru ori cosmic: ***cum să-mi las copilul,/*** din grijă/ în primejdia fluşturaticei/ zvârlugă de apă/ îi va luneca printre degete// gândea mama/ şi eu tăiam cu braţele/ întors pe spate/ apa în două/ râuri.../.

La Mircea Eliade aceste ape au funcţii purificatoare si renăscătoare: ***curenţi reci subţiri,/*** lame de brici/ străpung/ pielea bronzată// apa mării e limpede// calc dungile mierii/ desenate/ dedesubt/ în lumina filtrată/ fagure de apă/ inconsistent/ce se clatină/ şi pulsează/ legănând nisipul// întind privirea/ deasupra platoşei/ de solzi/ albaştrii-verzui/ respiraţia e liniştită/ marea încă doarme/ fiinţă vie/ după orgasmul/ unei nopţi/.

Ori alt poem care este al unor reflecţii filozofice mature: ***nimeni nu spune pietrei,/*** încotro curg apele/ şi nici piatra nu/ se întreabă mută/ se aşează în sinea ei/ răbdătoare şi/ despleteşte în unde/ secundele// nimeni nu spune/ bobului de grâu când/ lucrarea luminii/ e încheiată/ şi spicul înalt/ până la brâu/ copt pentru/ dreaptă judecată// nimeni/ nu se întreabă/ de ce somnul/ grâului e alb/ când se cerne/ dintre perne/ de piatră...// atât de scurtă/ şi neînsemnată/ cavalcada de taine/ ce transcende/ vieţii eterne/ încât nici uriaşii/ nu-şi mai ţes/ haine de piatră/ în legende// şi nici/ căţelul/ pământului/ nu mai latră/

Prin poezie autorul se izolează de turma socială, de impulsiuni nocive. Nu întâlnim revelaţii ori amănunte şocante, poezia este un adevăr deplin al vieţii autorului, un gust generaţional de a se lăsa prins în capcana doar în aparenţă banală, a cotidianului: ***se scrie poezie,/*** în spuma berii/ la berărie/ în buza mierii/ pe urdinişul muierii// la puşcărie/ pe clăbuci de săpun/ şi pe fumul de tutun/ (la ce bun...)// pe cruci de apă/ în călcâiul / urmei vinului/ de la agapă// pe cornul lunii/ sau pe sânii/ nebunii/ stropiţi de ploi// pe frunza de stejar/ moartă/ pe-o gutuie/ sau pe-o hartă// cu romănica/ bătută-n cuie/ de pălimar./ se scrie poezie... rar/.

Autorul practică arta divagaţiilor, unor stranii obsesii, uneori diluate, neorchestrate, libere. E fascinat de momentul imprevizibil al naşterii inspiraţiei, este în transa uimirii, totodată lucid de travaliul cerut de configurarea unei opere literare : ***în cartea în care scriu eu,/*** ninge tot timpul/ caligrafiez cu acribie/ literele albe/ zăpada iese din pagini/ abia de mai disting/ marginile// continui să scriu/ ca şi cum mi-aş tivi/ sufletul/ dar în noaptea asta/ s-a întâmplat un miracol/ firul de ceară alb din literele/ mele s-a împletit/ cu un fir de mătase roşie/ şi să se întregească minunea/ în trup mi-au încolţit bulbi/ de ghiocei/.

Versul lui Blaga «Fulgul de zăpadă e un strop de apa înflorit» ...poziţionează autorul adesea, în acest tipar tematic, de mirare şi extaz, respiraţia cosmică a naturii, fiindu-i hrană spirituală indispensabilă. Hrănit de tentaţia suprarealismului, pendulează în zona de frontieră între conştient şi inconştient unde se desfăşoară o activitate psihică în afara câmpului clar al conştiinţei, acolo unde se plasează partea sa ascunsă, cealaltă LUME, dincolo de lumea inteligibilă. Suntem la orizontul misterului, dincolo de realul concret: ***ochiul magic./*** clipeşte scurt/ depăşind iminenţa realităţii/ lumina taie pieziş/ cadrul umple ca o explozie/ resorturi nebănuite// dincolo de aşezarea firească/ a straturilor de aer/ pânza poroasă a filtrelor/ absoarbe umbra/ şi artistul sparge/ coaja sâmburelui//o fracţiune de/ secundă timpul/ înţepeneşte strivit/ apoi soarele roşu/ se ridică deasupra nopţii/ celei scurte// altarul cerului / s-a deschis/ pentru slujba de dimineaţă/

Omul este în sine un mister, harul creator aşijderea. Autorul este la vârsta sintezelor, între ceea ce ştie despre sine, despre alţii, despre neştiutele legături cu societalul. ”Prin matricea stilistică suntem într-o măsura cum nici nu visam, ancoraţi într-o viaţă anonimă„ (Blaga).

Autorul are o natură preponderent emotivă, instinctivă şi contemplativă. Poezia este la Ion Toma Ionescu o inundaţie de fluxuri emoţionale convergente.

Mihaela Meravei

Dobrogea mea

Pe parcursul vremii, o seamă de personalităţi literare au dus faima meleagurilor aflate între Dunăre şi Marea Neagră, locuri pline de farmec, mister şi personalitate. *Sciţia Mică*, aşa cum este cunoscut în antichitate teritoriul care cuprinde două judeţe importante ale României, Constanţa şi Tulcea, dar şi două dintre regiunile Bulgariei, Dobrici şi Silistra, şi care se bucură de bogăţiile şi magia celei mai frumoase delte a Europei, Delta Dunării, a trezit şi hrănit spiritul creator al multor scriitori şi nu se poate să nu amintesc de Publius Ovidius Naso, Jean Bart, Pericle Martinescu, Hortensia Papadat-Bengescu sau prozatorul reprezentativ al Dobrogei contemporane, Ovidiu Dunăreanu şi nu în ultimul rând prof. univ. dr. Dumitru Octavian Unc.

De altfel, poetul Dumitru Octavian Unc, membru al filialei Dobrogea a Uniunii Scriitorilor, îi dedică Dobrogei cel mai recent volum de versuri, ***Cânturile Dobrogei***, editura Ex Ponto, 2019, având pe copertă o sustenabilă lucrare plastică a pictorului Constantin Grigoruţă, nu doar ca omagiu pentru colţul de ţară, istoric şi mirobolant, în care a avut privilegiul să se nască şi să trăiască, ci mai ales pentru dragostea ce i-o poartă, un sentiment puternic, unic şi înălţător care determină poetul să personifice Dobrogea, transformând-o într-o fiinţă feminină ai cărei nuri îl vor vrăji pentru toată viaţa, aşa cum ni se şi destăinuie în poemul *„Spovedanie"*, p. 49: „Mărturisesc ţie/ că am poftit la trupul ei/ din prima clipă,/ visând să o simt/ şi că o simt de atunci/ a mea,/ de câte ori o văd,/ de câte ori o ating.// Mărturisesc vouă/ că am bârfit-o şi am judecat-o,/ că poate chiar am minţit pentru ea,/ şi când am fost holtei,/ şi când eram luat,/ că mi-am lăsat familia/ de multe ori/ pentru ea.// Mărturisesc oricui/ că am vrut să o sărut/ peste tot/ unde am putut-o ajunge,/ că num-am săturat niciodată/ şi că mi-e dor de ea/ oriunde aş fi plecat,/ cu oricine aş fi.// Mărturisesc tuturor/ că m-am lăsat ispitit/ şi ameţit de ambra sânilor ei/ aurie sau brună,/ primăvara sau toamna,/ iarna sau pe zi,/ chiar dacă a fost la ostrov/ sau la Niculiţel, la Murfatlar/ sau la Oltina.// Mărturisesc, de e nevoie,/ că sângele ei l-am amestecat/ cu sângele meu,/ că respiraţia ei a fost şi respiraţia mea,/ că viaţa mea/ a fost o parte din viaţa ei,/ a Dobrogei mele iubite."

După cum este cunoscut, „primii locuitori ai Dobrogei au fost geţii, purtători ai culturii Babadag, o civilizaţie aflată în faza a III-a a celei de a doua epoci a fierului, găsită de ionienii din Milet, şi care, în 657 Î. Hr., au fondat la gurile antice ale Dunării, pe malul anticului golf Halmyris, astăzi sistemul lagunar Zmeica-Goloviţa-Razelm-Sinoe, *colonia Istros*, cu cetatea aflându-se pe raza localităţii Istria-Sat, judeţul Constanţa. Ulterior au fost întemeiate şi alte aşezări precum Tomis (cetate ioniană), Callatis (cetate doriană), mari oraşe greceşti şi apoi romane, romano-bizantine, alături de aşezări mai mici precum Parthenopolis (Costineşti), Turris (Tuzla) şi Orgame/ Argamum (Vadu), Odessos (Varna), Apollonia, Dionysopolis (Balcic), Histria, Halmyris, iar pe cursul Dunării Aegyssos (Tulcea) şi Axiopolis (Cernavodă)." (Florin Olteanu, *„Despre Dobrogea, cu nostalgie, Dragoste şi speranţă"*). Poetul Dumitru Octavian Unc, cuprinde în volumul ***Cânturile Dobrogei***, toată această istorie, revendicând locuri, legende, personaje, dar şi un dialect amestecat, în care limba turcă şi cuvinte din aceasta sunt în consonanţă cu dulcea limbă română, ştiut fiind faptul că Dobrogea a trăit vreme îndelungată sub ocupaţie turcă, astfel, devenind o adevărată „Poarta Orientalis". Poeme precum: *„Golful Euxin"*, *„Thalassa"*, *„Kustenge-ul de azi"*, *„Glycon"*, *„Laz-Mahale"*, *„Duranlar"*, *„Kureş Bairak"*, *„Tropaeum Traiani"*, *„Docuz Agac"*, *„Enisala"*, *„Koiun Baba"*, sunt lecţii de istorie cu accente mistice şi iz oriental, erudite prin multitudinea de informaţii pe care ne-o oferă, prof. univ. dr. Dumitru Octavian Unc punând un accent deosebit, nu doar pe lirica textelor sale, dar şi pe cultura care le stă la bază. Şi pentru ca cititorul să fie pe larg elucidat, volumul are la final un dicţionar explicativ. Din acest punct de vedere, poetul trasează în volumul său închinat Dobrogei, un drum istorico-liric, din care nu vor fi exceptate datinile şi tradiţiile acestor locuri, obiceiurile locuitorilor ei, Dobrogea fiind prin excelenţă un teritoriu multicultural şi multietnic.

Legendele meleagurilor dobrogene fac contextul multor poeme. Ele dau un farmec aparte versurilor în care metafora se aşează cuminte, într-o matcă a lucrurilor binecuvântate, a poeziei de înaltă vibraţie, amplificată de tainele care se întrevăd în spatele conţinutului. „Bărbaţi adevăraţi,/ vânjoşi şi curajoşi,/ cu sângele lui/ Gingis han şi Timur Lenk/ hărăzit de zei să le curgă/ prin vene,/ se adună la locul potrivit/ pentru un alt sumo,/ ca ofrandă de dor/ pentru alte vremuri/ şi întru cinstire/ de înaintaşi.// trupuri alunecoase/ se urmăresc pe sunetele/ davulului zornăind pentru/ încleştările de cingători/ şi ridicări spre cer,/ spre aşezări pe pământ/ şi ţintuire de adversar// Batalul – dragon îşi/ aşteptă stăpânul pentru/ ultima cazná a lui Atlas,/ împotrivindu-se,/ pe cât se poate,/ a nu fi ridicat ca trofeu.// Abia apoi, kureş bairac/ devine pomul vieţii/ pentru cel mai ager/ şi mai puternic." (p.107, *„Kureş Bairac"*).

Dobrogea este văzută de către instanţa lirică întocmai unei mirese, indicibilă, pe ai cărei „umerii de cretă" se sprijină „minuni din solfegiile pictate/ în culorile vii ale soarelui, ale mării, ale mahonului/ şi ale verdelui crud..." (p. 23, *„Prigoriile Dobrogei"*). Prin simbolul cretei prezent semantica textului, autorul face trimitere nu doar la culorile emblematice ale Eladei, alb şi albastru, recurente în albastrul românesc de Voroneţ şi albul primelor biserici sculptate în piatra albă a Dobrogei, după ce a fost descoperită de Apostolul Andrei, dar şi la mitologia greacă, la argonauţi, cunoscuţii eroi greci plecaţi pe corabia lui Argo spre Calchida pentru cucerirea *lânii de aur*, în spiritul cărora se regăseşte autorul. „Când argonauţii au coborât/ pe plajele tomitane/ în sunetul harpelor elade,/ au aruncat spre podeaua zeilor/ cu albastru de Dobrogea/ şi abia apoi au desenat soarele/ şi văzduhul//(...)//Când în cretă, Apostolul/ a început să sculpteze/ cupolele primelor biserici/ cu sfântă cruce în vârf/ a adus albastru de Voroneţ/ pe care l-a amestecat cu nisip şi mare/ şi l-a făcut albastru de Dobrogea..." (p. 13, *„Albastru de Dobrogea"*).

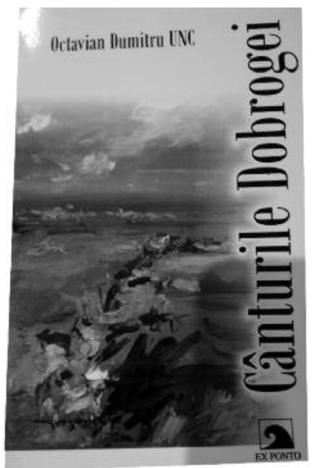
Inspirată pleiada de pasteluri în vers alb – *Lanuri de soare*, *Ostrovul*, *Holdele Dobrogei*, *Iezerul albastru*, *Mormântul Brizei*, *Marea*, *Urgia*, *Briza*, ş.a – prin care eu-l liric contemplator se topeşte în peisajul marin, ori în cel al dealurilor şi vechilor munţi Dobrogeni, ori mistuit de rumoarea Dunării – *Jurilovca*, *Delta Dunării*, *Înnoptare*, *La Tulcea*, *Îndrăgostiţii din Sulina* (amintind de „Continentul deltei" a lui Marin Sorescu) – , care creşte şi descreşte întocmai ***Cânturilor Dobrogei***, ca mai apoi să se verse într-o deltă de o frumuseţe inefabilă. „Alaiul nuferilor cucereşte apa/ tăcută încă de dimineaţă/ în procesiune de aprindere/ a făcliilor de zi şi de noapte,/ candele de mulţumiri/ către sfânta Deltă,/ pentru o găzduire inegalabilă...// În tremurânda lumină aurie,/ cristale şi diamante şlefuite din apă/ sunt aruncate spre gorgane/ de alunecarea lotcilor..." (p.144/ *„În Deltă"*).

Despre această afluenţă a poemelor lui Dumitru Octavian Unc, despre puterea lor de a răpi cititorului trăiri instinctive, prin dezvelirea unor vechi totemuri ale unor apologii istorice, din mistica unor istorii aflate la limita basmului, ori, din contră, de a-i oferi mişcarea de balans a unor emanaţii lirice diafane, vorbeşte şi preşedintele filialei Dobrogea a Uniunii scriitorilor, prof. univ. dr. Angelo Mitchievici, în prefaţa care susţine volumul: „Poezia lui Octavian Unc este una mareică, înaintează şi se retrage, ca în dansul nupţial ritualic al unor păsări: unei mişcări impetuoase, a unei provocări, îi urmează una de recul, a unei sfieli, a unei cuminţiri. Suflul poetic pe care-l emană teritoriul dobrogean ţine de acest balans între ceea ce se dezvăluie pentru a se ascunde, între descoperirea unor comori ici şi colo pentru a sugera uriaşe bogăţii îngropate. Neprevăzutul acestui teritoriu punctat de tumuli, care păstrează ceva din amploarea marilor întinderi scitice se aseamănă cu cele ale deşertului, ascunde derele şi este generator de miraje. Ori tocmai acest miraj al Dobrogei încearcă să-l capteze catoptric autorul volumului." (p. 5, Angelo Mitchievici – *„Cânturile dobrogene ale unei pierdute Arcadii"*).

Magicul şi miticul caracteristic prozei lui Ovidiu Dunăreanu îşi găseşte în versurile poetului Dumitru Octavian Unc, un mediu propice emanaţiei lirice învăluitoare, cu accente moderniste, din care nu lipsesc apariţii onirice, zei şi personaje fabuloase, aflate la limita dintre real şi imaginar, tăinuitori ale unor secrete legendare. „Zeiţă a mării alungată de timp,/ sculptură a lui Eros încoronată/ cu frunze de acant/ mesalină a vremurilor ce a petrecut/ cu geţii, cu grecii lui Iason,/ cu Ovidiu şi romanii săi,/ luminată de genovezi,/ învolburată de gavotă franţuzească/ dănţuitoare a englezilor, paşalâc otoman,/ gubernie rusească,/ ţi-ai pus ia şi marama noastră/ cu strigăt preschimbat în nume/ şi l-ai născut din împreunarea ta/ tăinuită cu ţărmul pe adevăratul zeu/ al locurilor dobrogene,/ pe Glycon." (p.75, *„Thalassa"*).

Nu se poate să nu amintesc cinstea şi onoarea pe care autorul ***Cânturilor Dobrogei*** o atribuie poetului Pablo Ovidius Naso – devenit unul dintre marii clasici ai literaturii latine datorită perfecţiunii formale a stilului şi fanteziei creatoare –, perioadei relegării acestuia la Pontul Euxin, operei sale semnificative de care poetul Dumitru Octavian Unc este marcat. „Într-o noapte, Ovidiu mi-a dat/ pielea de viţel pe care o ţinea de atâta timp/ la subraţ, împietrit de uimire/ că nimeni nu i-a mai cerut-o până atunci." (p. 90, *„Ovidiu"*). Cum nu se poate să nu amintesc despre poemele cu temă socială în care versul se ascute, devine mustrător, purtând glasul nemulţumirilor acumulate în ani de obstrucţii sociale comuniste, devenind strigătul unei întregi generaţii, o pagină de istorie înroşită. „Derea a morţii îmbrăcată în roşă,/ în ani de nedreptate/ şi înfricoşătoare condamnări,/ vale a lui Iosafat/ pe pământ dobrogean,/ azi te spală bătrânul Danubiu,/ dar nu-ţi poate ascunde ororile,/ nu poate topi istoria,/ nu poate alunga miile de năluci/ ce se strecoară/ din ecopul schingiuirilor/ în nopţile cu paşi de amintiri." (p. 120, *„Canalul"*).

Volumul *Cânturile Dobrogei* este unul de patrimoniu, o adevărată moştenire literară dobrogeană, având în vedere multitudinea de planurile pe care se desfăşoară poemele sale, diversitatea tematică, datele istorice la care a făcut apel autorul, semantica textului liric, dar şi trimiterile la datini, obiceiuri, legende, comori dobrogene de netăgăduit.

Volumul ***Cânturile Dobrogei*** este unul de patrimoniu, o adevărată moştenire literară dobrogeană, având în vedere multitudinea de planurile pe care se desfăşoară poemele sale, diversitatea tematică, datele istorice la care a făcut apel autorul, semantica textului liric, dar şi trimiterile la datini, obiceiuri, legende, comori dobrogene de netăgăduit. Dumitru Octavian Unc, asemenea unui argonaut, a explorat liric de-a fir a păr această *fată* cu plete de aur, ochii ca cerul, mâini împodobite cu safire şi o istorie mai veche decât munţii de pe umeri, căreia cu drag îi spune *Dobrogea mea* şi îi dedică un imn de slavă şi bucurie la final. Poetul s-a întors în *Dobrogea legendară*, nostalgic şi emoţionat, chiar dacă, niciodată nu a părăsit-o, s-a întors la origini, la puritate, dorindu-şi o altă naştere, de data aceasta în versuri memorabile, atavice, dorindu-şi o metamorfoză în poezie a dragostei arhaice pentru aceste meleaguri pe care orice indigen a primit-o la naştere şi pe care orice trecător o capătă odată ce a poposit aici. Şi cred cu putere că a reuşit! „Cât de frumoasă eşti, Dobrogea mea, azi pentru mine, când sciţii, dacii şi noi dobrogeţii/ am vrea din inimă si-i fim profeţii/ ca peste secole în altă iarnă, fulgi înnoiţi pe tine să se-aştearnă!"

cronici

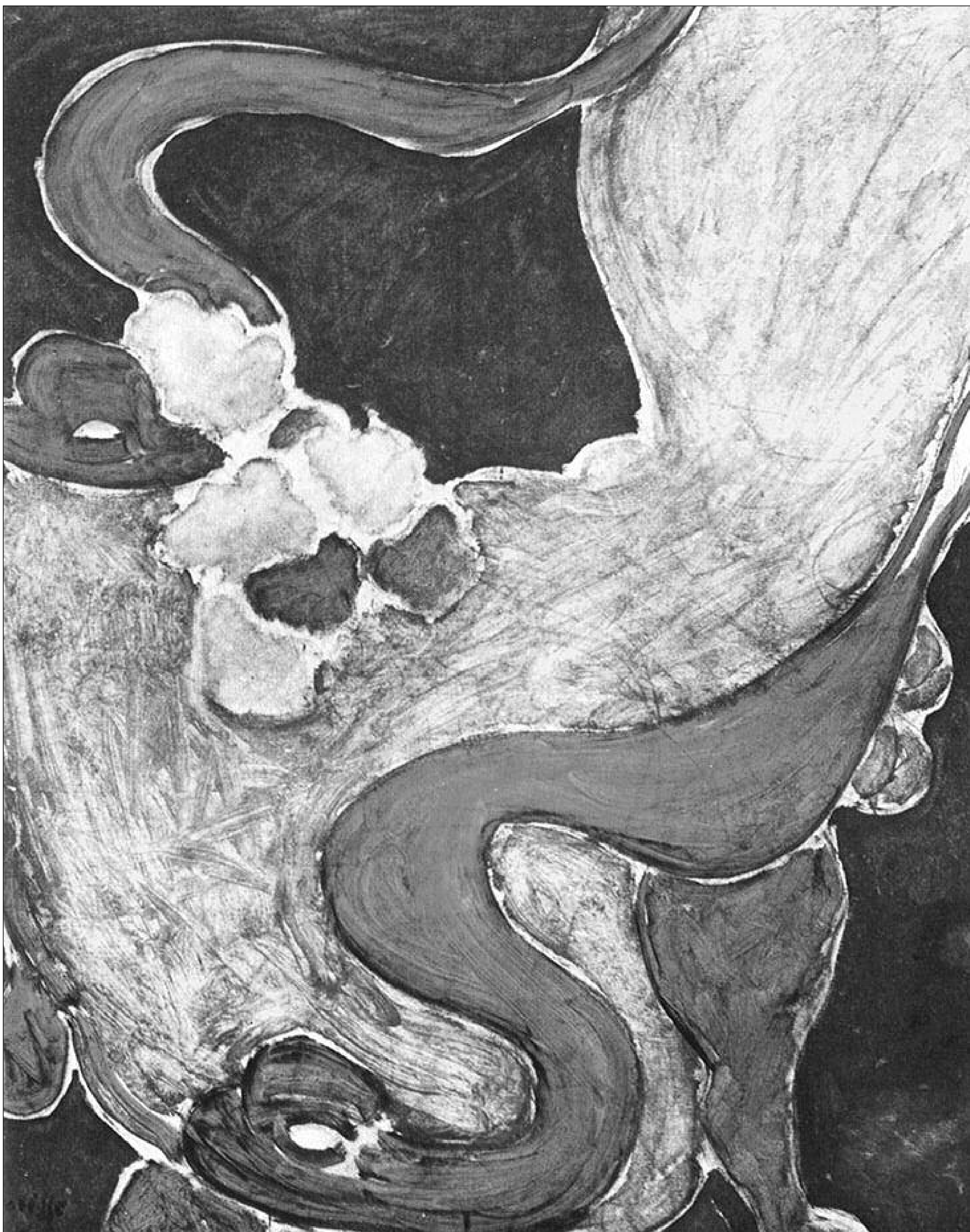
Mariana Şenilă-Vasiliu

"PORTRETUL UNUI FOTOLIU". Autor HENRI MATISSE (1869-1954)

Ulei pe pânză. Anul execuţiei - 1946. Colecţie particulară

Am citit, nici eu nu mai știu unde, că la vederea acestui fotoliu, Matisse ar fi avut un adevărat "coupe de foudre" şi că s-a grăbit să-l achiziționeze. În ce an s-a întâmplat asta iar nu știu, însă într-o fotografie a atelierului lui Matisse făcută în 1908, respectivul fotoliu apare proiectat pe o ţesătură decorativă ce i-a servit drept fundal pentru *"Camera roșie"/"Desert: armonie în roșu"* pictată în același an. Or, la acea vreme, ba chiar mai devreme, în compnaia lui Bonnard, Matisse obişnuia să cotrobăiască prin micile prăvălii din Rue de Seine în căutare de obiecte, ţesături, stampe chinezești și alte obiecte ce i-ar fi putut servi pentru interioarele și naturile statice pe care le picta. Elev al lui Gustave Moreu, pictor obsedat de orientalism şi exotism,

Matisse a fost la rândul său marcat de arta orientală și căuta prin magazinele anticarilor fel de fel de vase și obiecte ceramice care, chiar de nu au fost folosite direct în pictura lui, tot i-au influenţat paleta. De astă dată însă, în locul vreunui mobilier oriental, a dat peste un fotoliu cât se poate de european, în stil rococo de se ține cont de braţele și picioarele lui răsucite, dar mai cu seamă de speteaza în formă de scoică care corespundea întru totul preferinţei lui Matisse pentru liniile curbe. O fotografie făcută de Louis Aragon în 1946 în atelierul pictorului, cu care era bun prieten, în care se văd obiectele de care se servea Matisse în naturile lui statice - boluri, vase cu două brațe, căni din alamă, piese ceramice cu marginile dantelate, fructiere și cupe - arătau preferinţa artistului pentru forme ronde şi linii curbe. Ţesăturile care figurează în interioarele sale au aceleași motive, flori și culori vii ce dezvăluie apetitul constant al pictorului pentru acest tip de linie și pentru culoarea pură. De fapt, oricât s-ar cerceta tablourile lui Matisse se va constata că linia dreaptă și cea frântă nu-și au locul în pictura sa. El e pictorul vieții, iar tipul de linie care exprimă cel mai bine viaţa este linia curbă. Așa se explică de ce nu a aderat la experimentul cubist, de exemplu.

Pictorii și artiștii în general, au obiceiul de a aduna în atelierele lor fel de fel de lucruri interesante sub aspectul formelor și culorilor, de la piese de mobilier, obiecte, ţesături, scoici și melci marini, crengi și fructe uscate care corespund gustului lor. Un bun psihanalist ar putea face pe loc portretul interior doar pe baza celor văzute în atelierul artistului. Fotoliul lui Matisse trădează caracterul său bonom, calm și senzual, nevoia lui de linişte şi confort. Din simpla comparaţie a primitorului fotoliu al lui Matisse cu scaunul tare de lemn, cu speteaza dreaptă și tapisat cu sfoară pictat de van Gogh, sare în ochi diferența temperamentală dintre cei doi artiști: Matisse, un iubitor al plăcerilor vieţii, al confortului și voluptăţii ("Lux, calme et volupté", nu?), pe când van Gogh a fost probabil pictorul cel mai chinuit din câţi au existat pe pământ.

Hedonistul Matisse a făcut o adevărată pasiune pentru fotolii și canapelele cu forme curbe pe care le-a introdus până și în pictura lui. În primele două variante la *"Ia românească"*, modelele sunt aşezate într-un fotoliu; în *"Lorette pe fond negru"*, modelul îmbrăcat într-un halat verde îi pozează dintr-un fotoliu roz; *"Doamna cu voaletă"* stă și ea în fotoliu. Cât despre modelul său preferat, Lidia Delectorskaia, rusoaica cu ochi albaștri, aceasta îi pozează într-o atitudine de abandon, cu corpul răsucit și capul sprijinit pe brațele ce înlănțuie speteaza fotoliului. Canapeaua cu marginile spetezei curbate, parţial acoperită cu un șal exotic, a devenit obiect de fundal în tablourile *"Natură moartă spaniolă"* și *"Natură morală sevilliană"*.

"Portretul unui fotoliu" merită pe bună dreptate numele de portret. Chiar dacă e un obiect neînsufleţit, în atelierul lui Matisse el a devenit un personaj. Nu unul oarecare din moment ce vorbind despre pictură, artistul a spus că arta trebuie să fie "*confortabilă ca un fotoliu*". De privește "portretul" fotoliului în primul moment, nici nu ghicești despre ce e vorba. Decupajul în manieră japoneză - forma mobilierului nu este redată în întregime, ci cu speteaza, picioarele fotoliului și perna parţial retezate -, îl face aproape de nerecunoscut. Brațele curbe ale fotoliului unduiesc în cadru precum niște liane verzi. De ce le-a pictat în verde, numai Matisse știe, însă nu era pentru prima dată când răstălmăcea logica cromatică a lucrurilor (vezi *"Camera roșie"*). Şi, apoi, nu spusese el că imaginea unui obiect nu este egală cu adevărul? Prin această afirmaţie Matisse voise să arate că statutul pictorului și al picturii, al artei în general, este independent și n-are nimic a face cu concretul banal al realităţii; că e o mare neghiobie ca artistul să fie un copiator fidel al realităţii fizice în loc s-o recreeze după propria-i voinţă; că actul artistic este demiurgic, creator adică. Ceea ce Matisse a și urmărit prin pictura sa. (vezi *"Muzica"*, vezi *"Dansul"* și multe alte tablouri ale sale). Așa încât schimba culoarea după cum vroia, după cum i-o cerea viziunea lui picturală. De ce, atunci, să nu picteze brațele-liană ale fotoliului în verde și să nu dea fundalului culoarea lemnului? Speteaza și perna fotoliului sunt pictate în ocru auriu, iar mușcata de pe perna lui e albă și doar frunzele ei sunt verzi. Rocada cromatică i-a permis pictorului să pună în evidență forma de arabesc a fotoliului. În viziunea lui Matisse, fotoliul nu mai e fotoliu, ci o imensă floare exotică ale cărei forme involte depășesc cadrul. Cât de ciudată și fermecătoare este această metamorfoză a unui obiect știut, care sub pensula pictorului devine vie, vegetală. Gama de culoare la care a recurs Matisse e și ea pe măsura simplității tabloului; ocru galben, verde pur luat direct din tub și maroniu-roșcat. Ceea ce a pictat și în ce mod a făcut-o este în deplină concordanță cu felul său de a gândi arta: "Mijloacele cele mai simple sunt acelea care permit cel mai mult pictorului să se exprime".

"FEMEI STÂND". Autor JULES PASCIN (1885-1930)
Ulei pe pânză. Anul execuţiei, 1928 Colecţia Dr. Ducroquet - Paris

Pictura lui Jules Pascin este una din descoperirile mele târzii, dar ca toate iubirile tomnatice e trainică. Nimic nu m-a putut clinti din afecţiunea pentru arta lui, nici biografia scandaloasă, nici ricanările antirasiste ale unora și nici vederea unor picturi considerate licenţioase. Atelierele pictorilor nu-s chiar mânăstiri pentru călugări și nici pictura nu-i ilustraţie la o carte de etică, important e doar ce se petrece între artist și șevalet, între ochi și pânză, între pensulă și tablou. Or, publicul e avid mai mult de *la petit histoire*, de culise și de picanteriile ce ţin de "lenjeria intimă", decât de opera pe care o lasă în urma sa un artist. Marea parte a biografilor unor artiști mizează tocmai pe scandal și sordid, împănând bine viaţa celui despre care scriu cu propria lor fantezie. Onest din toate punctele de vedere este, poate, doar Henri Peruchot, autorul celor mai bine scrise biografii, multe alese tocmai din viaţa pictorilor ziși blestemaţi. În rest, avem parte de compilaţii între scornelile din revistele de scandal, zvonistică și prea bogata imaginaţie a autorilor, sau de romane "domesticite" de genul scrise de Irving Stone, bune ca scenarii cinematografice.

Nu sunt de acord cu acei critici de artă care își închipuie că pot descifra opera unui artist prin biografia acestuia, prin amănunte sordide și cancaniere. Prea adesea între mizeria cărnii și sufletul pictorului care încearcă să se desprindă de lume și să se înalţe există o adevărată prăpastie. Arta ţine de spirit și suflet și mai puţin de trista carne. Un buletin medical după care Brâncuși ar fi suferit de tuberculoză la testicolul stâng publicat într-o revistă mai acum un sfert de veac dacă nu și mai bine, nu cred că a ajutat pe cineva să înţeleagă ideile celui dintâi sculptor modern. În plus, respectivul act medical avea menirea să-l scutească pe sculptor de mobilizarea pe front în timpul Primului Război Mondial. La ce bun, atunci, publicarea acelei mizerii?

Lui Pascin, mai mult decât oricărui alt pictor, poate cu excepţia lui Toulouse-Lautrec, i s-au pus în cârcă toate păcatele; că era desfrăbălat, că a tocat averea părintească în chefuri, că își petrecea timpul în companii deșucheate, că atelierul său era un adevărat bordel... Dar cu ce vicii n-a fost și încă mai este blagoslovit pictorul. Până și sinuciderea lui în ajunul vernisării expoziţiei personale a fost privită mai mult ca un scandal decât ca o tragedie. I-a contabilizat însă vreunul din aceia care îl împroașcă cu noroi pe artist, timpul petrecut în faţa șevaletului?; i-a numărat oare, fie și doar contabilicește, sutele de desene, pasteluri și acuarele rămase în urma sa?; știe acela care-l spurca în timpul vieţii, dar și după moarte, cu cât efort este plătită opera de artă? Câţi au habar de faptul că înaintea morţii, Pascin s-a plâns unui prieten: *"Nu mai pot, am muncit atâta..."* Dezgustat de pictura lui Pascin, Paul Morand a catalogat modelele sale drept "vite de bordel", arta, "drept fiică a mizeriei și alcoolului", iar tablourile, "miroir a putains". Despre uluitoarele sale calităţi artistice când picta "vitele de bordel" în finețuri picturale asemeni pudrei de pe aripile unui fluture, Paul Morand nu suflă un cuvinţel. Parafrazându-l pe Malraux, care spunea că politica nu se face cu morală, dar nici în absenţa ei, se poate spune că nici arta nu se face cu morală, dar nici în absenţa talentului. Ce înseamnă presiunea moralei asupra artei s-a putut vedea în regimurile totalitare: din atâta cazna „etică" nu s-a născut niciun artist care să merite acest apelativ. Cazangiii, ţesătoarele, eroii și mamele, soldaţii și ţăranii pictaţi în socialism n-au nici barem o fărâmă din calităţile picturale ale destrăbălatului care picta "aceste fete perverse, aceste vaci livide din cartierele deocheate" despre care se plângea P. Morand.

Cu excepţia perioadei de început și a lucrărilor realizate în Cuba, când pictura lui Pascin era mai concretă și mai intens colorată, restul tablourilor sale, rezumat la portrete, nuduri voluptuoase ori grupuri compoziţionale, se scaldă într-o atmosferă vătuită, de sfumato sidefiu vibrat.

Pascin a fost un virtuoz al desenului, însă când era vorba de pictură, elimina orice formă de delimitare, de contur, de contrast. Doar ici și colo, abia schiţată, linia argintie, subţire și ușoară ca fumul, mai aduce ecouri din repertoriul său grafic. Așa se întâmplă și în "*Femei șezând*" din colecţia Dr. Ducroquet de la Paris. Îngropate în scoica uriașă a unui fotoliu, două tinere, una blond-roșcată cu forme pline, și o șatenă uscăţivă, îi pozează pictorului. Cu forme senzuale, pe trei sferturi dezbrăcată, blond-roșcata privește în gol. Șatena, și ea abia acoperită de o bluză gata în orice moment să alunece de pe ea, îl ţintuiește cu o privire plictisită pe artist. Așezate spate în spate, modelele nu comunică

în niciun fel între ele, iar cu pictorul, nici atâta. De n-ar exista legătura compoziţională și scoica fotoliului în care stau, te-ai și întreba ce legătură poate exista între personaje atât de diferite pe care doar aerul abulic le unește. Ceea ce însă realizează unitatea tabloului este culoarea care trece printr-o mulţime de irizaţii aducând cu reflexele uleiului pe apă sau sideful încă ud al unei scoici. Pe nesimţite, de la albul ușor rozaceu al carnaţiei, culoarea trece în roșcaturi calde și reci, în griuri argintii și verzuri grizate sau coclite (tonuri rupte cum se numesc în limbajul de specialitate), ocruri pale și lac de garanţă diluat. Singura culoare mai puternică este peticul de bluză albastră al șatenei. După colorit și tehnică ai putea jura că e un pastel, în realitate însă e o pictură în ulei. Tocmai acest mod de a picta dă senzaţia de pudră de aripă de fluture de care pomeneam și care este marca inconfundabilă a unui tablou de Pascin. Un singur lucru de adăugat pentru urechile moraliștilor de genul lui Paul Morand: cele mai superbe flori se hrănesc din gunoiul de grajd sau din nămol. Pascin a fost o astfel de floare. Pictura, ca și grafologia trădează caracterul, temperamentul și ceea ce artistul poartă ascuns în adâncul sufletului său. Trăind exterior într-o lume de iad, în interior Pascin e numai emoţie, sensibilitate și delicateţe. La Judecata de Apoi, arhanghelul Gabriel ţine în mână o balanţă, pe un taler sunt faptele cele bune, pe celălalt păcatele; în funcţie de care taler atârnă mai greu, sufletul o ia într-o parte sau cealaltă. La Pascin, cele două talere atârnă egal: nenumărate păcate pe un talger și tot atâtea calităţi pe celălalt. Încotro se va îndrepta sufletul lui va decide este Cel-de-Sus, iar nu gloata furioasă a contestatarilor săi ipocriţi.

Marin Ioniţă şi opera sa, de la legendă la adevăr

Marii scriitori încep de bună seamă să se ghicească de timpuriu ca având o curiozitate intelectuală ieşită din comun. Ne amintim deja de odiseea formării lor de-abia când am ajuns a-i iubi şi măcar întrucâtva a-i înţelege. Timpul renaşte în creaţiile lor ca într-un muzeu memorialistic, ca într-o alchimie îndeobşte de nebănuit. De ce este atât de pretenţioasă meseria de critic literar de întâmpinare ori cea de critic artist ?

Nu am şti a-i învălui în propria legendă măcar pe cei mai zeloşi dintre ei, pe cei mai prolifici, dacă destinul fiecărui iubitor de literatură nu s-ar învrednici de o oră astrală, de un moment de graţie, purces din hazard ori chiar din rânduiala firii. O bibliotecă este datoare a păstra toate sensurile...

Marin Ioniţă este întrucâtva un avatar al spiritului secolului. Un combatant pe mai multe fronturi, pe care invariabil a mers până la cel din urmă act. Profesor, publicist, prozator, dramaturg. O minte pururi activă, o conştiinţă de anvergură pe nişte vremuri deopotrivă de minorat intelectual. Dar nu a rămas acolo. A ieşit din minorat, învăţând continuu a se servi de propria inteligenţă. Atunci, cum să îi creionăm în mod autentic o biografie efectivă a devenirii sale ca scriitor ? Citindu-i cu râvnă destul de vasta operă epică, purtată în numeroase registre, de la boemie dulceagă la revoltă existenţialistă, de la comic la tragic, de la sublim la ridicol ?

Poate că ar fi de dorit să inovăm bogata sa inspiraţie originală cu un spirit de analiză prin care în timpul său de creaţie comprimat în efortul improvizaţiei proprii, să reuşim totuşi a creiona o analiză cât mai completă, mai autentică a fenomenului literar prin care s-a ilustrat voinţa sa creatoare. Să-i dăruim în postumitate un timp regenerat, un timp de perspectivă, un respiro - remember peste îndelungatul său travaliu literar.

Cu evidenţă legitimându-se ca un scriitor împătimit de meşteşugul său, ar fi poate întru totul hazardat să-i făurim un portret idealistic, câtă vreme omul Marin Ioniţă ni se poate revela atât ca om al timpului său cât şi ca un om secret într-un om cinstit. Ar fi greu de ales cu ce latură anume să iniţiem reconstituirea. Însă cert este că scriitorul Marin Ioniţă s-a învrednicit a lăsa urme de neşters pe trupul şi sufletul istoriei literare. A fost un om dăruit realităţii, poate în măsură comparabilă cu dăruirea sa unică himerei creatoare. Un artist mater causa suis, dublat de un acerb cronicar de moravuri al vremurilor incerte şi tulburi în care s-a putut conta din plin pe condiţia sa de martor, de critic lucid, de fantezist până peste marginile permise al etern enigmaticei condiţii umane. Gloria sa ne apare cât se poate de concretă, coerentă şi sensibilă. Se mistuia scriind şi totodată renăştea cu fiecare pagină scrisă. Soldatul ca soldaţii, cum sună titlul unei cărţi semnate Marin Ioniţă. Poate că un spirit afin în materie de realism critic ar împlini corespunzător opera de revelare a binomului operă – viaţă în cazul scriitorului Marin Ioniţă.

Dar noi, cei care în posteritatea sa suntem îmbiaţi de un destin scriitoricesc, cum altfel l-am putea percepe decât ca pe un geniu în mers prin istoria – panoramă a deşertăciunilor, având însă inconfundabila sa vox anima generatoare a unui panegiric fie al barbariei, fie al sublimităţii condiţiei umane, de la mizerabilismul flecar la extazul creator, îngemănate către un paroxism al originalităţii asumate, prin care dublul său este însuşi spiritul veacului, materie şi pandant al marilor scriitori de pe marea scenă a istoriei. Dacă şi-a trăit sau nu gloria dobândită, este mai puţin relevant acum decât felul în care şi-a realizat-o, cărămidă cu cărămidă.

Ar mai fi o condiţie sine qua non a realizării unei reconstituiri autenticiste versus integrala operei literare şi publicistice semnate Marin Ioniţă. Ar fi putinţa de a admira în sine nu doar pe umanistul improvizator care a fost Marin Ioniţă, cât pe aventurierul cunoaşterii şi al condiţiei umane făurit sub puterea suflului inspiraţiilor sale. Anume pe soldatul universal dedat celor mai bizare experimente cu rezoluţie literară, pe curiosul, pe temperamentalul, pe lucidul incurabil şi pe boemul criticist rătăcit şi deopotrivă regăsit pe scena imensă de teatru care îi este sieşi lumea.

Căci undeva spun cugetătorii: "A avut cea mai bună parte ce i se poate dărui cuiva în această lume : a ştiut să admire !" Stirpea sa originară de scriitor român cu viaţă, operă şi carieră împlinite îndreptăţeşte ni se pare întru totul această perspectivă cam romantică, mai rară în vremurile actuale, când romantismul revoluţionar a proliferat în tot atâtea maniere noi câte lipsuri fundamentale dovedeşte acesta întru zidirea lumii din temelii. Marin Ioniţă va fi fost oare un titan al scrisului dincolo de biografismul său estompat în ceţurile uitărilor noastre celor de toate zilele ?

DORINA MIHAI

UN VOLUM DE VERSURI REPREZENTATIV

Ion C. ŞTEFAN, *Floare de colţ – iubirea*

Editura *Arefeana*, Bucureşti, 2018

Aşa cum destinul unui om parcurge trei etape, pentru a se contura şi considera deplin, ca să se poată apoi exprima şi servi ca reper – fiindcă reperele au un rol deosebit de important pe latura structurării unor caractere – şi, în continuare, a personalităţilor ce-l urmează, tot astfel şi unui creator artistic îi este necesar un spaţiu cultural, alcătuit tot din trei etape, fiecare având rolul ei ca parte importantă în rezultatul dorit de scriitorul Ion C. Ştefan, la cartea căruia vreau să mă refer în continuare. Aceşti timpi sunt: al trăirii, al amintirii şi al mărturisirii.

Punctul de plecare al volumului *Floare de colţ – iubirea*, o copleşitoare carte de versuri de dragoste, l-am găsit într-o altă lucrare a sa, romanul *Umbra dintre noi*, apărut tot la Editura Arefeana, în anul 2017, despre care s-au exprimat deja câţiva critici literari şi confraţi.

Recentul volum de versuri este o răsfrângere a trăirilor din cartea anterioară, al cărui titlu apare şi aici, inclus într-un poem liric emoţionant: "Între noi – umbra amintiilor;/ Iubita mea dintâi, pierdută în neant" (soţia poeului, victimă a unei maladii neiertătoare), pe care, timp îndelungat, poetul a purtata-o în întreaga sa fiinţă, provocându-i o suferinţă permanentă, încât o simte şi aude, în ciuda trecerii timpului, "Paşii ei, pe calea robilor trecând/ Şi, din înalt, privindu-ne cu tristeţe/ Eu, cu ochii înlăcrimaţi, de pe pământul trist/ Urmărindu-i trecerea în neant, pierzându-se.../ Câţi ani am plâns, câţi ani am aşteptat/ Lipsit de iubirea ta/ Lipsit de mângâeirile tale?"

Când durerea despărţirii tragice de ea părea a nu mai fi îndurată, Dumnezeu îi mai oferă o şansă, pe care poetul o exprimă astfel: "Apoi a apărut Anna cea fermecătoare/ Dar între noi e umbra de altădată". Fidelitatea nedesminţită, atâta timp confruntată cu iubirea pe care o simte faţă de Anna, iubire care, cu îndreptăţire crede şi o spune într-o consemnare regretatul poet Radu Cârneci, poate mişca şi astrele pe cer, îl determină pe poet să ceară un consimţământ spiritual soţiei pierdute, să-i îngăduie trăirea acestei ultime pasiuni: "O, cum să-ţi cer iertare/ Să te rugăm să ne laşi/ Aici, pe pământ, într-o îmbrăţişare/ Să ne schimbăm destinul în iubire/ Tu, înălţătoare umbră, cu sufletul tău bun/ Fă semn de iertare şi îngăduie-ne/ Această revărsare primăvăratică/ A ultimei iubiri ce-o putem trăi..."(Toate fragmentele sunt luate din poemul *Umbra dintre noi*, p. 187).

În această carte, este prezent, în deplinătatea sa, timpul mărturisirii, care, ca să existe ca atare, întensitatea sa înmănunchează nivelul tăriei la care se consumă conţinutul ce a marcat cei doi timpi anteriori.

Numai un timp al trăirii intense, cum l-a avut poetul Ion C. Ştefan, era în măsură să înaripeze numeroasele ipostaze în care i se înfăţişează Anna, din poemele ce alcătuisc acest volum.

Cele trei părţi din care este structurată cartea îmi sugerează cei trei timpi despre care am menţionat anterior şi cărora acestea le corespund: Ca *o carte deshisă, iubirea*; *Împlinira prin iubire; Anotipurile vieţii şi ale iubirii.*

Citiţi cu ochii sufletului această ofrandă lirică adusă pe altarul iubirii şi vă veţi da seama că, reluarea periodică a creaţiei, în proză şi în versuri, pe aceeaşi temă, justifică faptul că zidirea lumii şi a raţiunii artistice nu trebuie s-o guverneze decât reînceperea – şi să nu se sfârşească niciodată.

GEO CĂLUGĂRU

actualitate

„O să sfârșim rău, domnule doctor?”...

(urmare din p. 32)

deșertul așa cum au făcut-o odinioară, pe când erau tineri, toți patru. Au parte de aventuri dramatice care le cimentează prietenia. Își regăsesc prietenul care le explică ce este deșertul și de ce a rămas el acolo pentru totdeauna. “Deșertul e ca o plajă fără fete în bikini și cu apa la dracu-n praznic”. **(4L/o producție spaniolă cu Jean Reno)**

84, *Charing Cross road*

O scriitoare americană voia să cunoască Anglia așa cum au descris-o scriitori englezi în marile lor cărți. În acest sens a comandat, de-a lungul vieții sale, o mulțime de volume la un anticariat din Londra. Pentru că Anglia era după război, americanca le trimitea, de sărbători, diferite atenții alimentare pe care le procura din Danemarca. Se leagă o trainică prietenie transatlantică. Englezii mor, rând pe rând, fără a fi reușit să se vadă cu americanca. Când își ia inima în dinți și pleacă la Londra, americanca află că anticariatul a dat faliment iar oamenii cărților sale au rămas doar în amintirea ei. **(84, Charing Cross road, cu Anne Bancroff și Antony Hopkins)**

A venit pentru două săptămâni și a rămas 40 de ani. Alături de (cumnata) Marișka...

Un film, în cheie duioasă, despre viața lui Francin (interpretat de Jiri Schnitzer), administratorul fabricii de bere din Nymburg, trăită alături de Marișka, prea frumoasa lui soție. Magda Vasaryova (Marișka) era atât de frumoasă că doi domni extrem de serioși și credibili, popa și un enoriaș elegant, au ajuns la concluzia că orășelul lor are doar două atracții turistice: fântâna rotundă din centru și nevasta d-lui administrator. Lungimea părului dnei Marișka era legendară. Când își va tăia părul, blonda va deveni o altă femeie. (Filmul are la bază un text, în mare parte autobiografic, scris de Bohumil Hrabal și intitulat *Cutting it short/ Taie-l scurt*) Dar totul se schimbă abia când vine în vizită, la Nymbourg, Pepin, fratele lui Francin (interpretat cu har de Jaromir Hanzlik). A zis că va sta doar două săptămâni și rămas în sat vreme de 40 de ani. C’est la vie... Ulterior, când n-a mai fost la fel de tânără și nici la fel de frumoasă, Magda Vararyova a candidat, fără succes, la președenția Cehoslovaciei. N-a reușit să intre în turul doi. În schimb a reușit să fie ambasadoare în Austria (1990-1993, reprezentând Cehoslovacia) și în Polonia (2000-2005, reprezentând Slovacia). Marișka a dovedit că a acționat, după Revoluție, precum românul: Imparțial! ***(Amintiri/* O altă superbă coproducție Menzel-Hrabal)**

Cum e *Moartea la Atena*? Nu știm. Dar am aflat ce-i viața....

Orice musical despre moarte, de la Bob Fosse încoace (vezi *All That Jazz. The life and Dead of Bob Fosse*) e o dovadă că poți cânta normal până-n ultima ta clipă petrecută pe acest pământ. Adică fară accente melodramatice, ci doar cu bărbăție și umor. Ba chiar zicând, la momentul potrivit, și patru memorabile vorbe de spirit: 1.Tata zicea că lumea e a celor care se trezesc de dimineață. 2.Viața e arta de a crede în minciuni. 3.Dragostea e o tragedie purtată pe aripi de îngeri. 4.Nu-mi amintesc, zice Cel care pleacă, de zile sau luni, îmi amintesc momente.

Cum poți să scapi, concomitent, de ejacularea precoce și să ajungi erou al luptei antifasciste

Tânărul Milos Hrma se angajează la căile ferate ca să frece menta. Așa a făcut și taică-su, care a ieșit repede la pensie, iar exemplul bun e și molipsitor. Șeful stației se ocupa cu creșterea porumbeilor din cauză că dispecerul Hubicka rădea toate femeile și nu mai avea loc de el. Milos era virgin și prima noapte de dragoste cu prietena sa a fost o catastrofă. A ejaculat prematur și, prin urmare, decide să-și curme zilele într-o cameră de hotel. E salvat în ultimul moment iar doctorul Brabec îi zice că, la vârsta lui, *ejaculatio precox* e ceva normal. Important e să nu te mai gândești la ea și să ai o preocupare. Cum e fotbalul, de exemplu. Și, îl sfătuiește dl. doctor, ar fi bine ca o femeie cu experiență să-i îndrume primii pași într-ale amorului. Victoria Freie, o fostă actriță de circ, îi aduce, din partea partizanilor, lui Hubicka o bombă cu care s-arunce în aer vagoanele nemțești. Ele urmau să treacă a doua zi prin mica lor gară. La rugămintea impegatului, Victoria acceptă, pentru o noapte, rolul de pedagogă. Dimineața, Miloș Hrma s-a simțit un cu totul alt om. Era, deja, un bărbat în toată firea. În acest sens, el îi fixează prietenei sale o întâlnire chiar în acea după masă. Cum Hubicka era cercetat pentru o agresiune sexuală asupra unei colege iar trenul nemților se apropia cu viteză, Hrma ia bomba și o aruncă, de la înălțimea unde se cățărase, într-un vagon. Un neamț vigilent, aflat în tren, îl vede, trage și tânărul cade într-unul din vagoane. Și sare în aer odată cu tot convoiul german. Filmul face parte din Noul val al cinematografiei cehoslovace care aducea, printre altele, în prim plan figurile unor neprofesioniști. 15 băieți au venit să dea probe pentru rolul principal dar niciunul nu l-a convins pe regizor. Soția unui poet i-a dat regizorului soluția salvatoare: să-l invite să-l joace pe Hrma, pe Vaclav Meckar, un solist de muzică rock. A fost alegerea perfectă. Astfel l-a scutit și pe regizor să joace, la 28 ani, rolul unui adolescent de 18 ani. Era o soluție de avarie. În cele din urmă, Menzel a jucat rolul doctorului pentru că actorul respectiv a uitat să se prezinte pe platou. Filmul e o capodoperă. Bohumil Hrabal a scris scenariul după o carte de-a sa. Singurul care a crezut, din tot colectivul de regizori cu experiență, că adaptarea cinematografică va fi un succes a fost doar tânărul Jiri Menzel. Și a tras lozul cel mare. (***Trenuri strict supravegheate*, regia Jiri Menzel, scenariul Bohumil Hrabal,** Oscar-ul pentru cel mai bun film într-o limbă străină, în 1968)

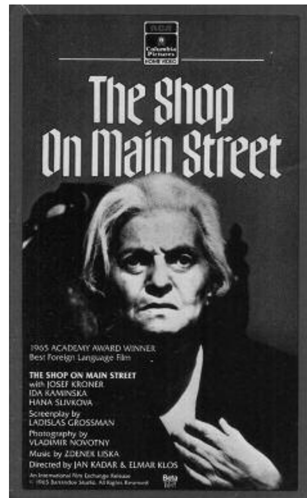
Ce găsești în Magazinul de pe strada mare?

Anton „Tono” Brtko e un tâmplar al cărui cumnat, cu care nu se înțelegea deloc, a ajuns șeful suprem al unei mici localități aflate sub ocupație germană. Filosofia cumnatului este simplă: „Dacă nu ne îmbogățim acum, când a vrut Dumnezeu și Fuhrer-ul, atunci când?” Cum sângele apă nu se face, Tono primește o hârtie de la Prefectură prin care, fiind arian, trebuie să preia magazinul de nasturi al văduvei Rozalia Lautmanova. Magazinul e falimentar dar comunitatea evreilor din oraș o ajuta pe d-na Lautmanova, lună de lună. Un emisar îi propune lui Tono să se poarte omenește cu tanti Roza, fiindu-i prezentat drept un nepot îndepărtat care ar fi venit s-o ajute-n afaceri. Dacă acceptă rolul, va primi și el o sumă tentantă de bani. Așa se face că între Tono și Rozalia se înfiripă o relație de o mare căldură umană. Când vine Ziua Z, ziua când toți evreii din oraș trebuiau deportați, Tono intră în panică. El vrea s-o salveze (împotriva voinței ei, pentru că bătrâna nu înțelegea nimic din ceea ce se întâmpla afară) și o împinge, violent, în cămară. După ce convoiul cu evreii deportați se îndepărtează, Tono constată că el a fost cel care, dintr-o prea mare dragoste, a omorât-o pe biata bătrână. Cuprins de remușcări, Tono își ia zilele. Din lungile discuții între creștinul Tono și evreica Rozalia au ieșit la lumină câteva frumoase idei, de la începutul și până spre sfârșitul acestei frumoase prietenii: „Nimeni nu e atât de singur pe cât crede el că este”. „Hrănește lupul și păstrează oaia” (ăsta era un proverb german). „Frica e mama tuturor relelor.” „Nu mânca dacă nu e nevoie și plătește-ți taxele. Asta e onoarea oricărui comerciant” și, mai ales, „Toate certurile oamenilor trebuie să se termine înainte de Sabat„ **(*The shop on the Main Street*,un film de Jan Kadar și Elmar Klos, Oscar-ul pentru cel mai bun film străin, 1966)**

Epilog

Aș vrea să nu rămâneți cu o impresie total greșită despre un ocazional autor de jurnal (pe sărite) cum c-ar fi doar un biet & nostalgic cinefil în căutare unor capodopere uitate. Vă mărturisesc că am vrut să profit de această recluziune impusă și ca să citesc o parte din cărțile pe care ar trebui să poposești înainte de a da ortu’ popii. Am răsfoit pe îndelete impresionantul, documentatul și extrem de elegantul volum “501 must-read books” (by Bounty Books, a division of Octopus Publishing Group Limited, London, 2006) și am căutat, cu înfrigurare, vreun autor român pe care să-l (re)citesc. Cartea englezilor are mai multe secțiuni (Children’s fiction, Clasic Fiction, History, Memoirs, Modern Fiction, Science Fiction,Thrillers și Travel/ Cărți de călătorie) dar în niciuna din ele n-am dat de vreunul de-ai noștri. Dar nu m-am descurajat. Am luat ediția românească intitulată “1001 de cărți de citit într-o viață”, coordonată de Peter Boxall (Enciclopedia Rao, București, 2007). “O carte de referință, inteligentă și îndrăzneață, despre romanele și scriitorii care au stimulat imaginația omenirii, au avut impact asupra publicului și au marcat moment de cotitură în evoluția literaturii. O selecție eclectică realizată de o echipă internațională de scriitori, critici, universitari și ziariști care propun o nouă abordare a clasicilor și o reevaluare a ficțiunii contemporane.” Aici, printre cele 1001 de cărți pe care ni le recomandă coautorii volumului înainte menționat, am dat și de două cărți românești. Una e “Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu iar a doua e “Pe culmile disperării” de Emil Cioran. Așa se vede românul în ochiul străinului? Atârnat în ștreang sau disperat la culme? Noroc cu finalul prezentării cărții lui Cioran: “Deși o carte aparent sumbră despre meritele vieții și morții, *Pe culmile disperării* este marcată de un umor neverosimil.” Ne-am scos, carevasăzică...

Număr ilustrat cu artă decorativă de JEAN LURÇAT (1892-1966)

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

reportaj

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

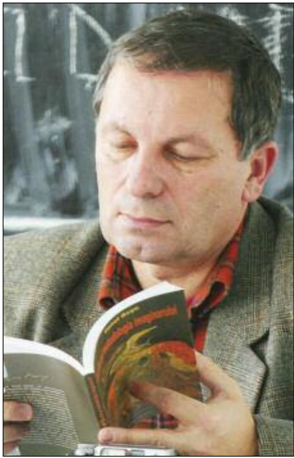
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2020, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

Mihai Barbu

Jurnal cinefil din vremea Pandemiei, rezumat simplu și la obiect:

„O să sfârșim rău, domnule doctor?”, a întrebat șoferul. „Ca toată lumea...”, l-a liniștit medicul localității

De când stau consemnat în casă am văzut, noaptea, filme mai vechi sau mai noi, m-am trezit mai târziu, am citit sau am răsfoit cărți și am așteptat, cu înfrigurare, ora 11:00 ca să pot evada până la ora 13:00. Am ținut, în lipsa de altceva mai bun de făcut, și un jurnal pe sărite. Dl. Doman mi-a atras atenția, ca un vajnic scriitor de jurnale, că dacă voi consemna doar chestiunile diurne, fără evadări frecvente în literatură și artă, nu-mi vor ieși mai mult de 60 de pagini într-un an. Am încercat să mă conformez. Așa că reportajul meu de azi ca să fie, cât de cât, palpitant va respecta regula triunghiului amoros. În această perioadă am fost pus, mereu, în situația să aleg între Frigiderul Fram și Televizorul Akai. I-am înșelat, pe rând, și pe unul și pe altul și amândoi pe mine. Dacă am fost fericit în această perioadă? Ca să vă răspund cinstit am să apelez la vorba unei doamne dintr-un film american: “Ultima dată când am fost fericită m-am îngrășat peste măsură”. (Am citat din *Sex, minciuni și benzi video* de Steven Soderbergh). Am încercat să dau un sens elevat căutărilor și carantinei noastre. În acest sens am căutat, printre altele, referiri, cât de mici, la țara noastră, la scriitorii noștri și la cărțile lor. Am fost curios să-i văd așa cum au fost și sunt ei percepuți de către un ochi străin. N-a fost o misiune ușoară. De unele dintre ele am dat din întâmplare, în filme la care nu mă așteptam să se vorbească și de noi. În altele, așa cum era și firesc, n-am existat. Dar, pur și simplu, de patru ori minunea s-a întâmplat. Urmăriți-ne cu sufletul la gură...

Cum e hotelul?, l-a întrebat secretara pe Laureatul Nobel pentru literatură...

Mă dau în vânt să văd filme cu scriitori. Reali sau fictivi. În „Cetățeanul de onoare”, (un film argentinean în regia lui Gaston Dupret și Mariano Cohn) e vorba de un scriitor fictiv, pe nume Daniel Mantovani, care ajunge să câștige premiul Nobel. Nu era primul argentinean care era onorat de Academia Susedeză. Mantovani a plecat dintr-un orășel de provincie, Salas, în urmă cu 30 de ani. A ajuns faimos și s-a stabilit la Barcelona. Într-o bună zi, el primește o invitație de la primarul din Salas (era și timpul, urmau alegerile locale...) pentru a-i conferi titlul de Cetățean de onoare. Se hotărăște, cu greu, să dea curs invitației. De obicei le refuza pe toate dar, sentimental, dă curs doar celei care venea din partea celor de acasă. Brâncuși, când a revenit la Tg Jiu, ca să ridice Coloana, a avut o revelație. Oltenii lui erau și mai săraci, și mai proști de când îi lăsase, în plata Domnului, atunci când a plecat la Paris. Acasă, Daniel Mantovani îi găsește pe foștii lui concitadini oarecum mai bogați dar cel puțin la fel de proști. Mă bucur ca un copil de fiecare dată când găsesc vreo referință românească într-o operă străină. Nu e puțin lucru. Filmul argentinean de care vă vorbesc a concurat la Oscar, categoria “Cel mai bun film străin într-o altă limbă decât engleza”. Scriitorul stă la hotel și e sunat de secretara sa care se interesează, ca orice secretară, de soarta șefului. „Cum e hotelul?”,a întrebat ea. „Hotelul în care m-au cazat e desprins parcă dintr-un film românesc!” Secretara a înțeles imediat cum stau lucrurile în Salas și n-a mai cerut nicio informație suplimentară. O să-l parafrazez doar pe Vasile Alecsandri: “Astăzi lumea ne cunoaște: Român zice, hotel zice!”

Anticii avea dreptate: Sfârșitul încoronează opera

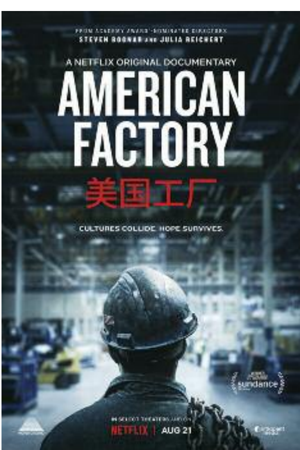
“Curtiz, regizorul maghiar care a răscolit Hollywood-ul” e un film despre cum s-a născut „Casablanca”. Guvernul american voia să facă un film patriotic și nimeni nu era sigur cum va arăta, în cele din urmă, finalul. Nici producătorul, nici regizorul, nici chiar Guvernul. Excedat de presiunile făcute asupra lui, Curtiz îi spune lui Warner, producătorul: „Am făcut 38 de filme, nu pot ca ei (adică cei de la Guvern, n.n.) să mă trateze așa”. „Ca să știe lumea cine ești și să te țină minte, fă ceva măreț!”, l-a mobilizat Warner. „Nici un film nu a schimbat cursul Istoriei dar tu poți încerca”, a mai adăugat finanțatorul. „Nici o țară nu trebuie să schimbe caracterul unui om!”, a mai replicat Curtiz iar, în cele din urmă, a împăcat și capra și varza. În „Casablanca” n-a omorât niciun neamț (cum îi cerea, în mod imperativ, Guvernul) dar l-a lăsat pe Humphrey Bogart la vatră pentru a se lupta cu ei. Dacă ar fi ascultat de vocea inimii ar fi plecat cu avionul, împreună cu marea sa iubire. Glasul datoriei i-a dictat, însă, altceva. Avionul cu care a plecat Ingrid Bergman era unul de miniatură. Când l-a adus pe platou, toată lumea chicotea și râdea pe la spatele d-lui regizor. În ziua filmării, a intrat, în cadru, o echipă de pitici, îmbrăcați în costume de mecanici și piloți. Acum toate, ca prin farmec, au devenit proporționale. Pe lângă piticii din cadru, macheta a devenit ditamai avionul! Până la urmă totul e o chestiune de optică. Depinde la ce te raportezi și din ce unghi privești lucrurile... **(Regia Tamas Yvan Tololansky cu Ferecz Lengyel și Evelin Dobos. O productie 2019)**

Împușcăm porcul. Cum îl preparăm?

„Când popa m-a întrebat care-i cea mai mare sărbătoare catolică, i-am zis că e atunci când tăiem porcul”. Așa a început și filmul. Sub semnul porcului. Niște vânători dintr-o asociație de vânătoare împușcă un porc mistreț. Vânătorii din cealaltă asociație de vânători constată că porcul a fost vânat pe teritoriul lor. Se ceartă pe porc și noroc cu învățătoarea satului care le dă o idee salvatoare: să-l mănânce, împreună, la cârciuma pe care o frecventau ambele tabere. Cum să gătească gazdele mistrețul? Alt motiv de ceartă și de multiple ipoteze. Unii îl voiau gătit cu sos de măceșe, ceilalți cu varză murată. În cele din urmă au căzut de acord. Meniul va fi și cu măceșe și cu varză. La miezul nopții, artistul satului (un fotograf dublat de un operator care imortalizează petrecerea) se angajează să le aducă, într-o marmită, tradiționala ciorbă de burtă. Urcă pe bicicletă și pornește spre local. Un autobuz, venit din spate, îl accidentează grav. El mai apucă să-i explice doctorului, sosit la fața locului, că s-a lovit rău pentru că a încercat să nu răstoarne marmita cu ciorbă de burtă. În Kresco, promisiunea făcută prietenilor e o promisiune sfântă. “Din greșeli înveți!”, a mai apucat el să zică, ceva memorabil, celor din jur. Apoi și-a dat duhul, având în prim plan, vasul neatins, cu ciorba de burtă aburind aerul tare al nopții... **(„Viața la Kresco”, scenariul de Bohumil Hrabal, regia Jiri Menzel)**

Rulează filmul? Da, s-au vândut șase bilete!

Vesniko ma strediskova/ My Sweet Little Village e un film cehoslovac din 1985 care a concurat la Oscar-ul pentru Cel mai bun film străin. E o comedie romantică ce se învârte în jurul lui Otik Rakosnik, idiotul satului, un tânăr cu figura unui Fernandel, aflat la anii primei tinereți. El e ajutorul șoferului Karel Pawek care vrea să scape de el dar în cele din urmă, după o despărțire pasageră, refac un cuplu cu care satul s-a obișnuit și nu-i mai putea percepe separat. Ungurul Janos Ban și cehul Marian Labuda fac două mari roluri. O parte din critica cinematografică consideră această coproducție Menzel-Hrabal (una din cele șase făcute împreună) drept cea mai bună peliculă cehoslovacă din toate timpurile. E greu de acceptat o asemenea opinie când filmografia cehoslovacă din vremea comunismului numără o serie de capodopere care, după trecerea timpului, au rămas la fel de mari și de actuale. Pentru noi, românii, această clasare ar fi un motiv de mare mândrie patriotică. Ce minunat te simți când într-un film străin, cel mai bun dintr-o mare cinematografie, se vorbește de frumos despre un film românesc. În *Sătucul meu*, agronomul satului se iubea, în mod clandestin, cu frumoasa secretară a tovarășului președinte al gospodăriei agricole. Cei doi amorezi erau căsătoriți dar, colac peste pupăză, secretara avea un soț extrem de gelos. Prostul satului, Otik, avea o casă frumoasă și curată de care avea grijă o mătușă meticuloasă și cu mare grijă pentru fecioria lui. Agronomul îi cumpără lui Otik un bilet la un film românesc pe care îl laudă peste măsură: “E un film de călătorie cu secvențe erotice. Aș fi vrut să-l revăd dar trebuie să merg la o conferință despre creșterea vitelor. Nu cumva să pleci înainte de final. Finalul e grozav”. Prostul satului își pune costumul cel bun, își leagă cravata la gât și pleacă să vadă minunatul film românesc. Iubita agronomului ceh face, cu bicicleta, un tur pe la cinematograf ca să se asigure că filmul va rula și că nu îi va deranja nimeni vreme de două ore. „Am vândut șase bilete, așa c-am putut da drumul la film!”, a zis tovarășa proiecționistă. Amanta pleacă fericită să se întâlnească cu Amantul. „Rulează filmul?”, vrea să se asigure el. „Da, s-au vândut șase bilete”. „Eu le-am cumpărat pe toate!”, i-a zis tovarășul agronom, ca semn suprem al dragostei lui. “O să sfârșim rău, domnule doctor?”, l-a întrebat șoferul Karel pe medicul localității după ce-a intrat cu mașina într-un copac. “Ca toată lumea...”, l-a liniștit domnul doctor.

American Factory sau Care-i misiunea vieții?

Un chinez deschide în Dayton, Ohio, o fabrică de geamuri pentru mașini. Se luptă din răsputeri să nu aibă parte de un sindicat la el în fabrică. Reușește. Cu bani poți cumpăra orice. Chiar și voturi. „Misiunea vieții este să muncești! Nu credeți?”, întreabă, retoric, Chinezul. Și mai spune, în diferite ocazii, următoarele: 1. „Măgarul trebuie mângâiat în direcția în care îi crește părul” și 2. „Pe munte nu e loc pentru doi tigri”. (American Factory e un film documentar finanțat de fundația președintelui Obama)

Ce e deșertul? Vedere din Tombuctu

Trei prieteni merg să-și reîntâlnească prietenul, înainte de-a muri, aflat tocmai la Tombuctu. Nu vor să ia avionul ci traversează

(continuare în p. 31)

reportaj